

Monniksgier in Nederland in juli-augustus 2000

Marten van Dijk

In de zomer van 2000 werd weken achter elkaar op een groot aantal plaatsen langs de Nederlandse Wadden- en Noordzeekust een onvolwassen Monniksgier *Aegypius monachus* waargenomen. Op donderdag 13 juli 2000 werd laat in de avond via het semafoonsysteem de eerste waarneming doorgegeven; de vogel werd eerder die avond in het buitendijkse kweldergebied langs de Friese Waddenkust ontdekt (van den Berg & Feddema 2000). Tot en met 18 augustus zwierf de gier door Friesland, Noord-Holland en Zuid-Holland (inclusief vier Waddeneilanden). In dit artikel wordt het geval gedocumenteerd.

Op donderdag 13 juli omstreeks 19:00 werd de Monniksgier voor het eerst gezien door Jaap Feddema tijdens een inventarisatie van broedvogels in het uitgestrekte buitendijkse kweldergebied langs de Friese noordkust nabij Ferwert (Ferwerd), Friesland. Gewaarschuwde vogelaars konden nog dezelfde avond de voorzichtige determinatie (op basis van het grote formaat, donkere kleed en 'gierenkop') bevestigen. De volgende dag werd de vogel al vanaf zonsopkomst gezien en door vogelaars uit heel Nederland getwicht. Gedurende de loop van de dag kon voor het eerst worden vastgesteld dat de vogel ongeringd was en werden ook de eerste foto- en videobeelden gemaakt. Naar verluidt zou de vogel al vanaf 4 juli in het Friese kweldergebied gezien zijn maar waarnemingen van voor 13 juli zijn nooit bevestigd. Tussen 14 en 24 juli ondernam de vogel regelmatig grote vluchten in westelijke richting, soms over afstanden van 10-tallen kilometers, maar keerde telkens terug in het kweldergebied.

Op 25 juli verliet de gier Friesland door het IJsselmeer over te steken langs de Afsluitdijk. Na de overkant in Noord-Holland bereikt te hebben pleisterde de vogel op een piertje bij de sluizen van Den Oever. De gier verbleef hier op 26 juli ook nog, en werd vervolgens later die dag in zuidelijke richting vliegend boven Camperduin gezien. Na twee dagen 'spoorloos' te zijn geweest dook de vogel op 29 juli op bij IJmuiden, waar hij in de meeuwenkolonie op het Forteiland bij de monding van het Noordzee-

kanaal pleisterde. Hiervandaan vertrok de vogel in de middag van 30 juli weer in noordelijke richting, en via Groet en Den Helder bereikte de vogel later die dag Texel, waar hij van 30 juli tot 4 augustus in De Slufter verbleef. Op 5 augustus stak de gier over naar Vlieland, Friesland, en later op die dag naar Terschelling, Friesland, waarvandaan de vogel op 9 augustus Ameland, Friesland, bereikte. Deze route werd herhaald in tegenovergestelde richting toen de vogel op 11 augustus overstak naar Terschelling en daarna naar Vlieland en op 12 augustus via Texel wederom het vasteland van Noord-Holland bereikte en later in het gezelschap van een Zwarte Ooievaar *Ciconia nigra* werd gezien boven Petten en Castricum.

De volgende morgen werd op diverse plaatsen langs de Zuid-Hollandse kust de doorkomst van de gier afgewacht, wat voor het eerst beloond werd om 12:10 toen op de Puinhoop bij Katwijk aan Zee verzamelde vogelaars de vogel opmerkten die vanuit het noorden kwam aanvliegen. Hij cirkelde wat boven het dorp en vloog over de badgasten op het strand laag verder richting zuid. Hierna kon hij ook op verschillende andere plaatsen langs de Zuid-Hollandse kust worden 'onderschept' zodat de soort op veel regioliijsten kon worden bijgeschreven. Aan het eind van de middag belandde hij uiteindelijk op de Maasvlakte. Hier verbleef de gier meestal op de uitgestrekte vlakte nabij de vuurtoren. Voor het eerst sinds de ontdekking in Friesland kwam weer een groot aantal vogelaars op de been om de vogel te bekijken, aangevuld met nieuwsgierige dagjesmensen die van de gier hadden vernomen via de regionale en landelijke pers. Zo stond de Monniksgier op woensdag 16 augustus op de voorpagina van het Algemeen Dagblad en besteedden het NOS-journaal en RTL-nieuws die dag aandacht aan de waarneming in hun avondbulletins. Nadat enkele eerdere pogingen om de Maasvlakte op thermiek te verlaten waren mislukt – vermoedelijk onder invloed van optredende weersveranderingen boven zee – won de gier in de middag van 18 augustus hoogte en verdween uiteindelijk in een strakke lijn in noordwestelijke richting. Na 18

Monniksgier in Nederland in juli-augustus 2000

148 Monniksgier / Eurasian Black Vulture *Aegypius monachus*, onvolwassen, Westhoek, Friesland, 14 juli 2000
(Arnoud B van den Berg)

149 Monniksgier / Eurasian Black Vulture *Aegypius monachus*, onvolwassen, Den Oever, Noord-Holland,
26 juli 2000 (René Pop)

150-151 Monniksgier / Eurasian Black Vulture *Aegypius monachus*, onvolwassen, Maasvlakte, Zuid-Holland, 15 augustus 2000 (Marten van Dijl)

Monniksgier in Nederland in juli-augustus 2000

152-153 Monniksgier / Eurasian Black Vulture *Aegypius monachus*, onvolwassen, Maasvlakte, Zuid-Holland, 16 augustus 2000 (Marten van Dijl)

augustus werden geen controleerbare waarnemingen van de vogel meer doorgegeven, tot grote spijt van Britse vogelaars die klaarstonden om de vogel in Engeland te onthalen.

Dit geval is aanvaard door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) (van der Vliet et al 2001) als tweede geval voor Nederland.

Beschrijving

De onderstaande beschrijving is opgesteld op basis van foto's van onder anderen Arnoud van den Berg, Marten van Dijk, Hans Gebuis, René Pop, René van Rossum en Norman van Swelm (cf Dutch Birding 22: 186, plaat 163, 236, plaat 230, 241, plaat 236-237, 2000, 23: 320, plaat 358, 2001) en videobeelden (Plomp et al 2001).

GROOTTE & BOUW Zeer grote roofvogel, onmiskenbare gier door gedeeltelijk onbevederde hals en kop, lange nek en kraagveren. Forse snavel. Lange, brede vleugels geknikt en gevingerd. Staart kort. Stevige poten, tarsus gedeeltelijk bevederd.

KOP & HALS Kop en hals van voren chocoladebruin, ter hoogte van mondhoeken naar achteren uitlopend in een vlek. Huid van onbevederde delen achterzijde en bovenzijde kop en hals lichtroze. Boven op kop zeer korte bevedering. Hals aan voorkant vanaf kin zwaar bevederd, donkerbruin. Achterzijde nek met lichtere, langere 'sordige' veren.

BOVENDELEN Donker chocoladebruin. Schouderveren donker, puntig.

ONDERDELEN Als bovendelen donkerbruin. Op borst langere, lichtere veren.

VLEUGEL Boven- en ondervleugeldeken donkerbruin als boven- en onderdelen, puntig. Hand- en armpennen fractioneel donkerder.

STAART Donkerbruin.

NAAKTE DELEN Snavelbasis licht grijsblauw, snavelpunt donkergrijs, snijrand lichtroze. Oog en iris donker. Poot licht, bevedering doorlopend tot c 5 cm boven tenen.

RUI & SLEET Sterk gesleten verenkleed, punten van hand-, arm- en staartpennen rafelig. Hier en daar gaten in vleugel.

VLUCHT Lange glijvluchten met licht geknikte vleugels, p9-10 licht naar boven krullend. Aanloop bij opstijgen vanaf grond.

GEDRAG Veel tijd op kale grond doorbrengend (Ferwert, Texel, Terschelling, Maasvlakte), ook op pier (Den Oever) en in meeuwenkolonie (Ijmuiden). Waggelende loop als 'grote kip'. Bij opvliegen en in vlucht grote paniek veroorzakend bij groepen meeuwen, eenden, steltlopers en andere vogels. Recht op zittend, tegen einde van verblijf op Maasvlakte ook enkele keren liggend op grond, met vleugels gespreid. Zich voedend met kadavers van schaap, meeuwen *Larus* en Dwergvinvis *Balaenoptera acutorostrata*. In meeuwenkolonie Ijmuiden tevens predatie van jonge Kleine Mantelmeeuwen *L. fuscus* waargenomen. Ook drinkend

(zout water, Maasvlakte), en zelfs eenmaal zwemmend waargenomen (na mislukte aanval op jonge Nijlganzen *Alopochen aegyptiaca*, Maasvlakte). Tamelijk alert en schuw; tijdens laatste dagen van verblijf vermoeid/verzwakt overkomend en minder schuw.

Determinatie en leeftijdsbepaling

De determinatie van de vogel als gier is eenvoudig vanwege het grote formaat, de forse snavel en de onbevederde delen op de kop. Het zeer grote formaat sluit enkele kleinere in Nederland vastgestelde gieren als Aasgier *Neophron percnopterus* en (ontsnapte) Roodkopgier *Cathartes aura* en Zwarte Gier *Coragyps atratus* uit. Op grond van de egaal donkerbruine kleur van de boven- en onderdelen en boven- en ondervleugel kunnen Vale Gier *Gyps fulvus* en Rüppells Gier *G. rueppellii* worden uitgesloten. Lammergier *Gypaetus barbatus* is in onvolwassen kleden ook bijna geheel donker maar heeft een duidelijk lichtere grijze buik, een veel langere wigvormige staart en smallere puntigere vleugels. Van alle West-Palearctische gieren zou Oorgier *Torgos tracheliotus* mogelijk nog de grootste verwarring kunnen veroorzaken vanwege overeenkomsten in grootte, kleur en profiel, maar deze soort laat zich onderscheiden door de geheel kale kop, lichte onderstaartdekveren en lichtere buik. De overige misschien te verwarren gierensoorten vallen af door een veel kleiner formaat (Kapgier *Necrosyrtes monachus*) of door niet-donkerbruine delen in het kleed (Witruiggier *G. africanus*, Bengaalse Gier *G. bengalensis*, Indische Gier *G. indicus*, Himalayagier *G. himalayensis* en Indische Oorgier *Sarcogyps calvus*).

Hoewel de soort zich eenvoudig op naam laat brengen, is exacte leeftijdsbepaling bij (niet-volwassen) Monniksgieren minder gemakkelijk en bepaling van het geslacht in het veld doorgaans onmogelijk. De Nederlandse vogel was duidelijk een jonge vogel vanwege de donkere plekken op de kop en het donker chocoladebruine verenkleed. Volwassen vogels hebben een lichte vleeskleurige bovenkop met slechts een donker masker bij het oog en zijn lichter bruin gekleurd dan onvolwassen vogels, met uitzondering van de handpennen. Juveniele vogels hebben tot ongeveer halverwege het tweede kalenderjaar een geheel donkere kop, zodat gesteld kan worden dat de Nederlandse vogel tenminste een jaar oud moet zijn geweest. Vanaf het tweede kalenderjaar ruilen Monniksgieren geleidelijk hun hand- en armpennen (in het tweede kalenderjaar hooguit binnenste drie handpennen en hooguit enkele tertials, in mei-juni, in het derde kalenderjaar handpennen tot c p6-7 en ongeveer een derde tot de

helft van de armpennen, onregelmatig). De donkerbruine juveniele veren worden hierbij vervangen door nieuwe zwartere veren, waardoor een contrast zichtbaar wordt in de vleugel. Bij de Nederlandse vogel was echter geen kleurverschil zichtbaar, wat een leeftijd ouder dan een jaar (eerste-zomer) lijkt uit te sluiten (al had de vogel in juli-augustus dan eigenlijk al de drie binnenste handpennen geruid moeten hebben). Deze gedachte wordt ondersteund door het gegeven dat de vogel aan nagenoeg alle pennen behoorlijke slijtage vertoonde, zonder dat er nieuwe, gave veren zichtbaar waren. Dat de vogel de binnenste drie handpennen nog niet had geruid zou wellicht door een slechte gezondheid van de vogel te verklaren kunnen zijn, mogelijk weer in verband met omzwervingen.

Juveniele vogels hebben puntige, donkere schouderveren, die vanaf het derde kalenderjaar vervangen worden door rondere, lichter gekleurde veren. Op foto's en videobeelden (Plomp et al 2001) van de Nederlandse vogel is te zien dat de vogel puntige schouderveren had. Op basis van het koppatroon en de schijnbaar geheel juveniele vleugels en schouderveren lijkt aannemelijk dat de vogel een eerste-zomer (tweede-kalenderjaar) betrof (cf Forsman 1999, plaat 145). Vanwege de mogelijke 'tegenstrijdigheden' in het verenkleed heeft de CDNA gekozen voor een voorzichtige benadering en de vogel aanvaard als 'tweede- of derde-kalenderjaar', waarbij tweede-kalenderjaar het meest waarschijnlijk is (Nils van Duivendijk & Roland van der Vliet in litt).

Herkomst

Het grootste vraagteken bij aanvaarding van het geval als wilde vogel was de zeer slechte staat van het verenkleed. De rafelige veertoppen in de vleugels en staart zouden kunnen wijzen op een verblijf in gevangenschap, waar (onnatuurlijke) beschadigingen aan de veren kunnen worden toegebracht als de vogel vanwege geringe bewegingsvrijheid vaak in aanraking komt met de kooi. Gezien leefwijze en biotoop zijn beschadigingen en slijtage aan de veren van (grote) roofvogels niet uitzonderlijk, vooral bij vogels die veel op de grond verblijven en bijvoorbeeld bij het opvliegen met hun vleugels vaak in aanraking komen met vegetatie; ook bij soorten met een trage rui komt dit voor. Dit zou een verklaring voor het gesleten verenkleed van de Nederlandse Monniksgier kunnen zijn, zeker omdat deze vogel al een jaar niet had geruid. In Nederland werd de gier bovendien uitsluitend op vlakke bodem gezien; de vogel overnachtte ook

op de grond. Er zijn foto's bekend van wilde Monniksgieren waarop exemplaren met flink beschadigde vleugels en/of sterk gesleten veren te zien zijn (cf Vinicombe 1994, Kanouchi et al 1998). De gier leek in vlucht tevens een aantal ronde gaatjes in beide vleugels te vertonen (cf Dutch Birding 22: 241, plaat 236, 2000; plaat 148). Diverse waarnemers hebben de mogelijkheid geopperd dat de vogel ooit beschoten is met hagel. De vermeende ronde gaten zijn echter ook te verklaren doordat niet goed sluitende veerbaarden een langwerpige opening in de slagpen veroorzaken (zoals ook zichtbaar aan de handpentoppen), die deels door de volgende slagpen wordt afgedekt waardoor het gat 'rond' lijkt (Jan van der Laan in litt).

Het gedrag van de vogel tijdens zijn verblijf in Nederland lijkt te pleiten voor een wilde herkomst. Hij wist in ieder geval diverse plekken te vinden waar voedsel beschikbaar was. In een meeuwenkolonie in IJmuiden werd waargenomen dat de vogel (levende) meeuwenjongen at en op de Maasvlakte voedde de vogel zich met dode meeuwen. Ten tijde van de ontdekking in Ferwert verbleef de vogel bij een dood schaap. Op 5 augustus werd de vogel rond 09:30 waargenomen azend op een enkele dagen eerder aangespoeld kadaver op het puntje van de Vliehors, aan de westkant van het eiland Vlieland. Het lijk was ongeveer 8 m lang en in vergaande staat van ontbinding. Aan de hand van opgestuurde stukken is naderhand in het Nationaal Natuurhistorisch Museum/Naturalis (NNM) in Leiden bepaald dat dit kadaver van een Dwergvinvis was (Maarten Nijman en Karel Nauta pers meded, chauffeurs Vliehors-expres, via Carl Zuhorn in litt).

Curieus is ook de waarneming van een aanval op jonge Nijlganzen op 16 augustus op de Maasvlakte, wat de gier uiteindelijk in het water deed belanden. Nadat de gier in de middag van de vlakte was opgevlogen en even uit zicht was bij de aanwezige vogelaars werd de vogel door Norman van Swelm zittend op de rand van een kademuur in de 8e Petroleumhaven aangetroffen. Even later werd gezien hoe de gier naar een op dat moment voorbij zwemmend paartje Nijlganzen met grote jongen dook. Eén van de hierop opvliegende volwassen Nijlganzen raakte de gier, waarop deze uit balans en te water raakte. Vervolgens bereikte de gier roeiend met de vleugels de kant, waar de vogel op een basaltblok klom en enige tijd als een Aalscholver *Phalacrocorax carbo* met zijn vleugels wapperde (plaat 155). Kort daarna vloog de gier recht

154 Monniksgier / Eurasian Black Vulture *Aegypius monachus*, onvolwassen, Maasvlakte, Zuid-Holland, 15 augustus 2000 (*Hans Gebuis*)

155 Monniksgier / Eurasian Black Vulture *Aegypius monachus*, onvolwassen, Maasvlakte, Zuid-Holland, 16 augustus 2000 (*Norman D van Swelm*)

omhoog weg en even later cirkelde de vogel vanuit de havens weer richting vlakte (Norman van Swelm pers meded). Op 15 augustus werd de gier ook al waargenomen in één van de havens, nadat de vogel van de vuurtorenlakte op de Maasvlakte was opgevlogen en op het strand achter de olieterminals landde en hier ging drinken (Marten van Dijl pers obs). De gier heeft ook enkele keren bij het koelwaterbekken van de elektriciteitscentrale vertoefd maar was hier uit het zicht zodat niet kon worden vastgesteld of de vogel dronk.

Hoewel een aantal keer is waargenomen dat de vogel zich voedde en dronk, vertoonde de vogel duidelijk tekenen van een slechte gezondheid. Vooral tegen het einde van het verblijf in Nederland, op de Maasvlakte, was de gier zichtbaar verzwakt. In tegenstelling tot bijvoorbeeld een toenaderingspoging door foto- en videografen op 14 juli, toen de vogel bij een benadering tot c 150 m opvloog, was deze op de Maasvlakte met geduld tot c 40 m te benaderen. Meerdere waarnemers meldde een uitstekend borstbeen te hebben gezien en verschillende keren werd waargenomen dat de gier in slaap viel. Zeker eenmaal, op 16 augustus, werd vastgesteld dat de gier languit gestrekt op de grond ging liggen, met de vleugels wijd. Aangezien de vogel soms ineens 'verdwenen' was en enige tijd later plotseling op exact dezelfde plek weer opdook (wat nogal opmerkelijk is gezien het formaat van de vogel!) kan worden aangenomen dat de gier vaker languit op de grond heeft gelegen. Dit alles lijkt erop te wijzen dat de vogel een ziekte had opgelopen die voor een voortschrijdende verzwakking heeft gezorgd.

Hoewel de exacte herkomst van de Monniksgier niet vaststaat, past de waarneming wel in het patroon van de recente toename van gierenwaarnemingen in Noordwest-Europa, en met name in Nederland (cf van Oosterhout 2003). Tussen 1997 en 2003 zijn jaarlijks Vale Gieren in Nederland waargenomen, met in 2000 zeker drie verschillende, in 2001 een groep van 18, in 2002 onder meer de eerste schijnbare 'voorjaarsrekker' langs Breskens, Zeeland, en een groep van maximaal 20 vogels die ook werd waargenomen in Duitsland en, kennelijk op de terugweg, in België en Frankrijk, en twee vogels in 2003 (Hoekstein 2000, van der Laan 2001, van Dijl 2003). In 2001 werd bovendien de eerste Aasgier voor Nederland vastgesteld (van Oosterhout 2003), en in 2002 de eerste Lammergier van vermoedelijk wilde herkomst (Ebels 2002). Hierbij dient opgemerkt te worden dat eerdere waarnemingen van

onvolwassen Lammergieren weliswaar betrekking hadden op gemerkte en geringde 'project-gieren' (van den Berg 1998) maar dat daardoor juist vaststaat dat deze op eigen kracht Nederland hebben bereikt. Deze waarnemingen geven aan dat rekening gehouden moet worden met uit hun oorspronkelijke biotoop verdwalende gieren als terugkerend en in frequentie toenemend fenomeen. Aangezien bekend is dat de zwerfdrang bij jonge Monniksgieren in de oostelijke populatie groter is dan bij de meer standvastige Europese populaties moet ook de mogelijkheid niet worden uitgesloten dat de Nederlandse vogel uit Azië afkomstig was (van den Berg & Feddema 2000).

Verspreiding

Monniksgier komt als broedvogel voor in Europa (voornamelijk Spanje, c 1050-1150 paar, en Griekenland, c 20-21 paar) en Azië (van Turkije oostelijk tot China) (Cramp & Simmons 1980, Stattersfield & Capper 2000). Vogels uit de Europese populatie zijn over het algemeen standvastig maar zwerven soms. Zo zijn er enkele gevallen bekend uit Zuid-Frankrijk. Recente herintroductieprogramma's in Midden- en Zuid-Europa hebben (onder meer) geleid tot de eerste broedgevallen in Bulgarije sinds 1950, vanaf 1993, en een broedgeval in 1996 in de Cévennes, Lozère, Frankrijk. Vogels uit de oostelijke populatie zijn minder standvastig en vertonen zwerfgedrag over grotere afstanden; zo zijn er gevallen bekend van exemplaren die de zee overstaken naar Japan (Vinicombe 1994, Kanouchi et al 1998).

Overige gevallen in Nederland en Europa

De eerste Monniksgier in Nederland was een volwassen vrouwtje dat op 12 oktober 1948 bij Beneden-Leeuwen, Gelderland, werd geschoten. Deze vogel vertoonde geen kenmerken van gevangenschap en wordt door de CDNA als wild beschouwd. Een foto van de opgezette vogel, die bewaard wordt in het NNM, is gepubliceerd in Dutch Birding 18: 166, plaat 179, 1996, en in van den Berg & Bosman (1999, 2001).

Er is ook een Nederlands geval van een ontsnapte Monniksgier; een exemplaar met een langveter dat op 29 april 1978 werd gefotografeerd op Ameland, Friesland (Vogeljaar 26: 255, 1978; Vlek & Ebels 1995). Vinicombe (1994) noemt in een overzicht van gevallen van Monniksgier in Europa buiten de broedgebieden voor de periode 1975-90 bovendien nog vier andere gevallen voor Nederland en België, waarbij tweemaal sprake was van met zekerheid ontsnapte exemplaren (een geringde vogel uit Duitsland in 1975

bij Hoeke, West-Vlaanderen, België, en een vogel op 23 april 1978 over Castricum, Noord-Holland; dit laatste exemplaar betrof waarschijnlijk dezelfde als die op Ameland enkele dagen later (Vlek & Ebels 1995)). Daarnaast wordt er een geval genoemd vanaf in ieder geval 8 maart tot 4 april 1977, onder meer bij Kallo, Oost-Vlaanderen, België, bij Hoek in Zeeuws-Vlaanderen, Zeeland, en bij Middelburg, Zeeland. Deze vogel is niet aanvaard door de CDNA vanwege een gebrekkige beschrijving en het ontbreken van documentatie. Het andere geval dat genoemd wordt betreft een waarneming van een overvliegend exemplaar bij Antwerpen-Blokkersdijk, Antwerpen, België, op 21 oktober 1990, dat door de Belgische dwaalgastencommissie (BAHC) als waarschijnlijk ontsnapt wordt beschouwd.

Het enige geval in Brittannië, een adult exemplaar bij Rhulen, Llynheilyn en Dyfed, Wales, van 29 november 1977 tot 20 februari 1978, is door de Britse dwaalgastencommissie na lang beraad in categorie D1 van de Britse lijst geplaatst (determinatie aanvaard maar twijfel omtrent herkomst). Deze vogel vertoonde, net als de vogel van 2000 in Nederland, zwaar gesleten arm- en handpennen en staart en ook enkele gaten in de handpennen. Monniksgier is verder vastgesteld in Polen (c 11 gevallen tussen 1852 en 1982), Tsjecho (adult op 4 augustus 2001, het eerste geval sinds 1926), en er zijn gevallen in verschillende categorieën in Denemarken, Duitsland, Hongarije, Slowakije en Zwitserland (Lucien Davids & Marcel Haas in litt).

Dankzegging

Ik dank de volgende personen voor hun hulp bij de totstandkoming van dit artikel: Jaap Feddema voor het doorlezen van het artikel, Hans Gebuis voor het uitlezen van literatuur, Lucien Davids en Marcel Haas (www.wpbirds.com) voor hun hulp bij het verzamelen van gegevens over gevallen in Europa, Arnoud van den Berg, Hans Gebuis, René Pop en Norman van Swelm voor het beschikbaar stellen van foto's en Nils van Duiven-dijk en Roland van der Vliet (CDNA) voor het verstrekken van gegevens uit het CDNA-dossier.

Summary

EURASIAN BLACK VULTURE IN THE NETHERLANDS IN JULY-AUGUST 2000 From 13 July to 18 August 2000, an immature Eurasian Black Vulture *Aegypius monachus* was seen at various coastal sites (including four different Frisian islands) in Friesland, Noord-Holland and

Zuid-Holland, the Netherlands. The bird is considered a second calendar-year based on head pattern, stage of moult and pointed, dark scapulars, although a third calendar-year can not fully be excluded. The extensive wear of the bird's plumage is not necessarily considered indicative of captive origin as it is stated that wild birds occur with similarly bad plumage conditions. Also the behaviour of the bird seemed to indicate a wild origin. The dramatic increase in sightings of vultures – mainly Eurasian Griffon Vultures *Gyps fulvus* – in the Netherlands since the late 1990s is briefly discussed. This record constitutes the second for the Netherlands. The first was a female shot at Beneden-Leeuwen, Gelderland, on 12 October 1948. In addition, there is at least one record of a proven escape (wearing leather straps) in April 1978.

Verwijzingen

- van den Berg, A B 1998. WP Reports. Dutch Birding 20: 126-135.
- van den Berg, A B & Bosman, C A W 1999, 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Haarlem. Eerste, tweede editie. Haarlem.
- van den Berg, A B & Feddema, J 2000. DB Actueel: Monniksgier in Friesland. Dutch Birding 22: 185-186.
- Cramp, S & Simmons, K E L (redactie) 1980. The birds of the Western Palearctic 2. Oxford.
- van Dijk, M 2003. DB Actueel: Vale Gier belaaft ooievaarsdorp. Dutch Birding 25: 284-285.
- Ebels, E B 2002. DB Actueel: Lammergier bekrout giereninflux. Dutch Birding 24: 191-192.
- Forsman, D 1999. The raptors of Europe and the Middle East: a handbook of field identification. Londen.
- Hoekstein, M 2000. Vale Gier met Franse ring in Zeeland in juni 1999. Dutch Birding 22: 141-143.
- Kanouchi, T, Abe, N & Ueda, H 1998. Wild birds of Japan: a photographic guide. Tokyo.
- van der Laan, J 2001. DB Actueel: 18 Vale Gieren in Nederland. Dutch Birding 23: 246.
- van Oosterhout, H 2003. Aasgier bij Epen in mei 2001. Dutch Birding 25: 164-166.
- Plomp, M, Boon, L J R, van Dam, P, Groenewoud, E, Half, R, Janssen, L, Olivier, R, Opperman, E, Sallaets, G, Wassink, A, Westerlaken, H & Kok, D 2001. Dutch Birding video-jaaroverzicht 2000. Videocassette. Linschoten.
- Stattersfield, A J & Capper, D R (redactie) 2000. Threatened birds of the world. Barcelona.
- Vinicombe, K 1994. The Welsh Monk Vulture. Br Birds 87: 613-622.
- Vlek, R & Ebels, E B 1995. Vale Gier bij Durgerdam in april-mei 1993 en eerdere gevallen in Nederland. Dutch Birding 17: 133-140.
- van der Vliet, R E, van der Laan, J & CDNA 2001. Rare birds in the Netherlands in 2000. Dutch Birding 23: 315-347.

Marten van Dijk, Sumatrastraat 71, 3312 XS Dordrecht, Nederland
(marten.van.dijk@dutchbirding.nl)

Alpengierzwaluw in Wageningen in november-december 2002

Robert Keizer & Hans Westendorp

Op vrijdag 8 november 2002 zag Marc Maas, terwijl hij een poging deed om meeuwen-ingen af te lezen in de Rijnhaven te Wageningen, Gelderland, plotseling een Alpengierzwaluw *Apus melba* vliegen. De vogel liet zich vanaf 11:00 gedurende een half uur bekijken terwijl hij rondjes vloog rondom de hier aanwezige gebouwen en silo's. De vogel vloog hierna laag in noordoostelijke richting weg en zou later die dag kortstondig gezien zijn rond 14:00 bij de Binnenhaven in het noordwesten van Wageningen. De volgende ochtend omstreeks 11:00 zag MM, ditmaal in gezelschap van Raymond Klaassen, hem opnieuw in de Rijnhaven vliegen. Hij verscheen boven het fabrieksgebouw van de Rijnvallei – een productiebedrijf voor veevoeders en aanverwante producten – en verdween met grote snelheid in west-zuidwestelijke richting. MM maakte de waarneming van de Alpengierzwaluw niet direct wereldkundig; wel had hij op de eerste dag enkele bewijsplaatjes gemaakt.

Op zondag 10 november zag Robert Keizer in de bossen ten noorden van het natuurgebied Plantage Willem III bij Elst, Utrecht (op c. 10 km afstand van Wageningen), omstreeks 13:30 een Alpengierzwaluw overvliegen in zuidwestelijke richting. De waarneming werd direct per semafoon verspreid en telefonisch werd het regionale vogelcircuit ingelicht; de vogel werd die dag niet meer gezien.

Via ditzelfde circuit bereikte RK de volgende ochtend het nieuws dat de vogel rond 11:30 die dag in de Rijnhaven van Wageningen was gezien. MM had 's ochtends Merijn Salverda en Herman van Oosten op de hoogte gebracht van de Alpengierzwaluw die hij vrijdag en zaterdag had gezien. MS en HvO gingen daarop direct poolshoogte nemen in de Rijnhaven waar zij na enkele minuten wachten inderdaad een Alpengierzwaluw zagen vliegen! RK gaf deze waarneming opnieuw per semafoon door en sprak aanvullend op de Dutch Birding-inspreeklijn in dat de Alpengierzwaluw waarschijnlijk al voor de vierde dag in de omgeving van Wageningen aanwezig was en binding leek te hebben met het Rijnhaventerrein. Aanvankelijk werd hierop met enig ongelooft gereageerd maar toch verzamelde

zich 's middags een menigte van c. 30 veelal plaatselijke vogelaars bij de Rijnhaven. Voor een aantal werd het wachten in de namiddag beloond toen de Alpengierzwaluw rond 16:45 plotseling opdook en ook net zo plotseling weer verdween in of op het fabrieksgebouw van Rijnvallei waar de vogel leek te gaan slapen.

In de ochtend van 12 november hadden zich ruim 100 hoopvolle vogelaars verzameld bij de Rijnhaven. Om 08:40 werd hun wachten beloond toen de Alpengierzwaluw uit de fabriekstoren van Rijnvallei vloog en boven Wageningen uit zicht verdween. Later die dag werd de vogel langdurig foeragerend gezien aan de zuidzijde van de stad boven de Wageningse Berg ter hoogte van het Arboretum en de universiteitsgebouwen van Microbiologie en Landmeetkunde. In de namiddag verdween de vogel weer naar het Rijnvalleigebouw in de Rijnhaven. Hier werd vastgesteld dat de vogel ging slapen aan de zuidkant van het gebouw tegen een hor aan de binnenkant van een op een kier staand raam (Keizer & Ebels 2002). Enkele fotografen werden in het slaapvertrek van de vogel toegelaten. De vogel hing hier in een soort apathische staat zoals jonge Gierzwaluwen *A. apus* ook wel doen bij slecht weer als de ouders lang wegblijven. Dit bleek uit het feit dat de vogel door het gaas aangeraakt kon worden zonder hierop te reageren. Het schouwspel van 's ochtends uitvliegen, foerageren boven de berg en 's middags terugkeren naar de Rijnvallei herhaalde zich tot en met 4 december 2002; die avond werd de vogel in verzwakte staat gevangen door Hans Westendorp van de Stichting Gierzwaluwenwerkgroep Nederland.

De beschrijving is gebaseerd op foto's in het veld en in gevangenschap van Bas van den Boogaard, Marten van Dijk en Eric Koops en video-opnamen van Marc Plomp (cf. Dutch Birding 24: 400, plaat 377, 25: 66, plaat 48, 374, plaat 424, 375, plaat 425, 2003; Plomp et al 2003).

GROOTTE & BOUW Forse gierzwaluw met brede en lange sikkelvormige vleugels en relatief korte, licht gevorkte staart.

156-157 Alpengierzwaluw / Alpine Swift *Apus melba*, eerste-winter, Wageningen, Gelderland, november 2002
(Patrick Palmen)

BOVENDELEN Kop, mantel en rug middelbruin, stuit en bovenstaartdekveren iets lichter grijsbruin. Veren met lichte zoom; schacht en subterminale rand donkerder bruin (ankerpatroon vormend).

ONDERDELEN Lichte (witte) keelvlak vrij groot, doorlopend tot snavelbasis, onderzijde keelvlak grenzend aan bruine borstband licht gewolkt. Borstband in midden smalst, aan zijanten breder uitlopend, rest van bovenborst en buik wit. Anaalstreek, onderstaartdekveren en smalle band van bovenflank bruin, sterk contrasterend met witte buikvlak. Scherpe rechte overgang tussen bruine anaalstreek en witte buik.

VLEUGEL Bovenvleugel donker zwartbruin, buitenste handpennen donkerst. Handpennen met lichte schacht en lichte zoom. Op ondervleugel hand- en armpennen middelbruin, duidelijk lichter dan grote ondervleugeldeveren, deze op hun beurt lichter dan donkerbruine middelste en kleine ondervleugeldeveren. Alle ondervleugeldeveren licht omzoomd (duidelijkst bij middelste dekveren).

STAART Donkerbruin, middelste staartpennen kortst, buitenste met lichte zoom.

NAAKTE DELEN Oog zwart. Snavel zwart. Poot donkergrijs, nagels zwart.

VLUCHT Krachtige diepe vleugelslag.

GELUID In veld geen geluid waargenomen. In gevangenschap tijdens voeren bedelroep en soms ook zang ten gehore brengend: zang bestaand uit langgerekte triller, aan einde dalend in toonhoogte.

Determinatie

De determinatie als Alpengierzwaluw was eenvoudig; de combinatie van groot formaat en witte buik- en keelvlak gescheiden door een smalle bruine borstband past alleen op deze soort.

Op basis van de lichte veerzomen op de bovendelen betrof het een eerste-winter vogel (cf Chantler 1993, Chantler & Driessens 2000). Van

Alpengierzwaluw zijn 10 ondersoorten beschreven. Deze verschillen voornamelijk in grootte, donkerte van het verenkleed, breedte van de borstband en grootte van de keelvlak. Op basis van de beschrijving van het verenkleed kan ervan uitgegaan worden dat de Alpengierzwaluw van Wageningen behoort tot de ondersoort *A m melba*, die voorkomt van Spanje, via het noordelijke Middellandse-Zeegebied en de Alpen oostelijk tot de westelijke Himalaya. De ondersoort *A m tuneti*, die voorkomt ten zuiden van *A m melba* van Noordwest-Afrika, via het zuidelijke Middellandse-Zeegebied en het Midden-Oosten oostelijk tot Iran, heeft een lichter verenkleed dat meer grijsbruin dan olijfgrijs is. Er bestaat echter een aanzienlijke overlap in verenkleed tussen beide ondersoorten (Cramp 1985, Chantler & Driessens 2000).

Verzorging

Op 4 december werd besloten tot vangst over te gaan omdat uit het gedrag van de vogel bleek dat er weinig tot geen kans op overleving was vanwege gebrek aan vliegende insecten en de slechte weersomstandigheden (vorst). Bij meting van het gewicht na de vangst bleek inderdaad dat de vogel sterk vermagerd was en slechts 65 g woog, terwijl het normale gewicht schommelt tussen 76 en 120 g (Cramp 1985). De Alpengierzwaluw liet zich in gevangenschap vrij gemakkelijk met de hand krekels uit blik voeren, waarvan de vogel er c 200 per dag verorberde. Later werd hij gevoerd met levende krekels, mineralen, proteïnen en vitaminen. Het gewicht nam in de loop van de eerste dag snel toe tot 72 g. Tot 18 december bleef de vogel stabiel op dit gewicht, waarna het

Alpengierzwaluw in Wageningen in november-december 2002

gewicht sprongsgewijs toenam tot 85 g op 23 december. Met Kerstmis trad echter een terugval op. De Alpengierzwaluw weigerde te slikken en had een afwijkende dunne ontlasting. Op 27 december lag de vogel met uitgestrekte nek in zorgwekkende toestand in de kooi. HW bracht hem hierop direct naar een gespecialiseerde dierenarts, die een parasitaire darminfectie vaststelde. De infectie moest gezien de voortplantingscyclus van de vastgestelde darmparasiet ten minste zes weken eerder zijn opgelopen. Mogelijk hebben de slechte voedselsituatie en weersomstandigheden in november de vogel parten gespeeld. Zonder ingrijpen zou de Alpengierzwaluw zeker sterven. Opnieuw werd besloten om de vogel te helpen. Tijdens een behandeling van twee uur kreeg hij medicijnen, antibiotica, vloeibaar voedsel en vitaminen toegediend. Hierna knapte de vogel weer verbluffend snel op.

Vrijlating in Zwitserland

Vanwege de in voorjaar 2003 optredende vogelpest in het Binnenveld nabij Bennekom werd er een algemeen vervoersverbod afgekondigd voor alle vogels. De Alpengierzwaluw mocht en kon

dus nog niet losgelaten worden. Het leek de Stichting Gierzwaluwenwerkgroep Nederland bovendien het beste om hem los te laten in Zwitserland en niet in Nederland. De vogel zou dan een hernieuwde start kunnen maken tussen soortgenoten en plaatselijk deskundige begeleiding krijgen alvorens te worden losgelaten. Op 20 mei 2003 kreeg de Stichting schriftelijke toestemming van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) om de vogel naar Zwitserland te brengen. Op Hemelvaartsdag (29 mei) 2003 was het eindelijk zover dat de inmiddels 'Melba' gedoopte vogel naar Baden nabij Zürich, Zwitserland, kon worden vervoerd. Het verenkleed verkeerde echter in een dusdanig slechte staat dat hij nog niet in staat was normaal uit te vliegen. Vooral de staart die gedurende een half jaar veelvuldig in aanraking was gekomen met de ondergrond van het aquarium waarin de vogel werd gehouden vertoonde ernstige slijtage. In Zwitserland werd besloten de vogel nieuwe staartpennen te geven door middel van een staartpentransplantatie. Hierbij worden de gesleten staartpennen afgeknipt en niet gesleten pennen van een dode Alpengierzwaluw van een

158 Alpengierzwaluw / Alpine Swift *Apus melba*, eerste-winter (ter verzorging gevangen te / taken into care at Wageningen, Gelderland, op 4 december 2002), Bennekom, Gelderland, 5 januari 2003 (Marten van Dijl)

stiftje voorzien en in de afgeknipte schachten van de levende vogel ingebracht en vastgelijmd. Bij de eerst volgende staartrui vervangt de vogel deze 'nepveren'. Na een succesvolle transplantatie en enkele weken vliegspieroefeningen werd de Alpengierzwaluw op 22 juni 2003 geringd (Sempach Helvetia F50337) en losgelaten op een zolder waar een Alpengierzwaluwkolonie huist. Hier zijn enkele uitvlieggaten aanwezig zodat de vogel zelf kon kiezen wanneer hij zou uitvliegen. Enkele uren later is de vogel vertrokken en niet meer teruggezien.

Voorkomen

Alpengierzwaluw is zeldzaam in Nederland met 38 gevallen van 39 exemplaren tot en met 2001 (van den Berg & Bosman 2001). De vogel van Wageningen betreft na de waarneming op 1 april 2002 in de Lauwersmeer, Groningen, het 40e geval (en 41e exemplaar). Twee andere waarnemingen in 2002 (op 7 september bij Ooltgensplaat, Zeeland, en op 20 september op Terschelling, Friesland) zijn respectievelijk nog in behandeling en (nog) niet ingediend bij de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) (van der Vliet et al 2003). Een vogel die op 15 april 2003 werd gefotografeerd in de Eemshaven, Groningen, is inmiddels aanvaard (Roland van der Vliet in litt).

De waarneming in Wageningen is om meerdere redenen bijzonder. Het betreft het eerste november- en decembeergeval voor Nederland. Bovendien is dit de eerste waarneming van een langdurig pleisterende vogel, die zich ook in zit liet observeren. De enige andere waarneming van een twitchbare en meerdaagse Alpengierzwaluw in Nederland stamt uit 1987 toen een exemplaar op 28-29 oktober overnachtte in Zaanstad, Noord-Holland.

Elders in Noordwest-Europa zijn novembegevalen uitzonderlijk en ontbreken voor zover bekend waarnemingen in december. In Britannië zijn twee novembegevalen, op 20 november 1908 bij Angle Bay, Pembrokeshire, Wales, en op 11 november 1975 bij Twickenham, Greater London, Engeland. Verder is er een 'wintergeval' op 18 februari 1998 bij Chew Valley Lake, Avon, Engeland; waarschijnlijk betrof dit echter een vroege voorjaarsgast en niet een overwinterende vogel (Lee Evans in litt).

Dankzegging

Lee Evans en Roland van der Vliet (CDNA) worden bedankt voor het verstrekken van gegevens.

Summary

ALPINE SWIFT AT WAGENINGEN IN NOVEMBER-DECEMBER 2002 On 8 November 2002, an Alpine Swift *Apus melba* was discovered at inland Wageningen, Gelderland, the Netherlands, and stayed until 4 December 2002, when it was taken into care because of its poor condition. On 10 November, it was also seen near Elst, Utrecht, c 10 km west of Wageningen. During its stay, the Alpine Swift was feeding around the Wageningen hillside or riverbeds and in the evening the bird was roosting in the window opening of a high factory building in the Wageningen harbour.

After having been taken into care, the Alpine Swift was fed dead crickets by hand at first. Later on, it was fed live crickets and a mixture of minerals, proteins and vitamins. The bird recovered from a parasitic infection and its weight increased from 65 g on 4 December to 85-90 g when released (the normal weight for an Alpine Swift is 76-120 g). On 22 June 2003, the bird was ringed and released in Baden near Zürich, Switzerland, after having had a tail-feather transplantation and some flight training. It was not seen after this date.

This was the 40th record (and 41st individual) of Alpine Swift for the Netherlands. It was only the second-ever staying longer than just a few hours. The first 'long-stayer' was on 28-29 October 1987 at Zaanstad, Noord-Holland. It was also the first record in November and December. Records in November in north-western Europe are rare and December records seem to be without precedent.

Verwijzingen

- van den Berg, A B & Bosman, C A W 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Tweede druk. Haarlem.
- Chantler, P 1993. Identification of Western Palearctic swifts. Dutch Birding 15: 97-135.
- Chantler, P & Driessens, G 2000. Swifts: a guide to the swifts and treeswifts of the world. Second edition. Mountfield.
- Cramp, S (redactie) 1985. The birds of the Western Palearctic 4. Oxford.
- Keizer, R & Ebels, E B 2002. DB Actueel: Pleisterende Alpengierzwaluw in Wageningen. Dutch Birding 24: 400-401.
- Plomp, M Boon, L J R, Olivier, R, Berlijn, M, van Dam, P, Jansen, L, Menkveld, E, Opperman, E & Sallaets, G 2003. Dutch Birding video-jaaroverzicht 2002. Videocassette. Linschoten.
- van der Vliet, R E, van der Laan, J & CDNA 2003. Rare birds in the Netherlands in 2002. Dutch Birding 25: 361-384.

Robert Keizer, Thorbeckestraat 80, 6702 BS Wageningen, Nederland (robertkeizer@hotmail.com)
Hans Westendorp, Alexanderweg 1, 6721 GG Bennekom, Nederland (j.g.westendorp@hetnet.nl)

Ross' Ganzen in Nederland in 1988-2003

Max Berlijn

Op 23 januari 1988 ontdekten Frank Dorèl en Evert van Huijssteeden twee witte vorm Ross' Ganzen *Anser rossii* tussen grote aantallen Brandganzen *Branta leucopsis* op de Middelplaten in het Veerse Meer nabij Wissenkerke, Zeeland. Deze vogels bleven op deze locatie tot ten minste 27 januari en vermoedelijk tot 15 februari 1988 (van den Berg & Bosman 1999, 2001). Mogelijkerwijs waren dezelfde vogels vanaf 24 oktober 1987 aanwezig op de Hoge Noen in de achterhaven van Zeebrugge en daarna tot 4 januari 1988 op verschillende andere locaties in West-Vlaanderen, België (Gunter De Smet in litt). Deze vogels werden hier in eerste instantie ontdekt tussen groepen Grauwe Ganzen *Anser anser* die gedeeltelijk tot een halfverwilderde populatie behoren, aangevuld met overwinterende wilde vogels. Vervolgens werd op 23 mei 1988 één exemplaar waargenomen te Biervliet, Zeeland;

deze werd door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) aanvaard als één van de vogels van Wissenkerke. Terugkijkend kan deze conclusie worden aangevochten, gezien het trekpatroon van de twee vogels binnen Nederland dat zich na 1988 aftekende (cf van den Berg & Bosman 1999, 2001). De beslissing van de CDNA is echter tot nu toe niet herzien.

In de winters van 1988/89 en 1989/90 keerden beide vogels terug naar een aantal bekende plekken in de Delta van Zeeland en Zuid-Holland waar veel Brandganzen overwinteren. De vroegste datum dat ze daar werden gevonden was 18 november in 1989. Later in de wintermaanden vertrokken ze met de Brandganzen naar bekende ganzenplekken in Zuidwest-Friesland, met als laatste datum 19 februari in 1989.

Van 1 december 1990 tot 10 maart 1995 bleef van deze vogels slechts één exemplaar 's winters

159 Ross' Gans / Ross's Goose *Anser rossii*, Strijen, Zuid-Holland, 9 februari 2000 (Marten van Dijk)

terugkeren met de Brandganzen. Deze vogel vertoonde hetzelfde patroon als de twee in de winters van 1988-90 en werd daarom door de CDNA als een van deze twee vogels beschouwd. De uiterste datums in deze tweede periode waren 29 oktober in 1991 en 16 maart in 1991. Naar wordt aangenomen is een van de vogels tijdens de winter van 1989/90 verdwenen, getuige de waarnemingen van nog maar één exemplaar in de tweede helft van deze winter. In de winter van 1993/94 was het beeld ook enigszins verwarrend en leek het erop dat zich twee solitaire vogels in Nederland bevonden. In deze winter werd er in februari één in de Workumerwaard, Friesland, gemeld (niet ingediend) terwijl een mogelijk andere vogel de gehele periode van 9 januari tot en met 6 maart in Zeeland en Zuid-Holland verbleef. Een verklaring hiervoor kan zijn dat de vogel met Brandganzen kortstondig, in februari, in de Workumerwaard heeft verbleven om daarna vanwege koud weer, voedselschaarste of verstoring door jacht terug te keren naar zijn stek in de Delta waar hij in januari en maart verbleef, terwijl hij in februari weer in Friesland werd gezien. De vogel is in ieder geval niet op dezelfde datum op beide plekken gemeld, zodat deze theorie niet kan worden weerlegd.

De twee vogels resulteerden in de tweede en derde aanvaarde Ross' Gans voor Nederland; het eerste geval betrof een vogel in Noord-Holland te Santpoort-Noord en Velsersbroek op 30 november 1985 die de volgende dag over Assendelft, Noord-Holland, vloog (van den Berg & Cottaar 1986, van den Berg & Bosman 2001).

Op 14 en 15 november 1998 zag Sietse Bernardus een ongeringde witte vorm Ross' Gans bij Workum en Oudega in Zuidwest-Friesland. Samen met Klaas Eigenhuis en Justin Jansen werd vastgesteld dat deze ongeringd was. De vogel werd gefotografeerd door Lucien Davids. Op de eerste dag verbleef hij tussen Kleine Rietganzen *A brachyrhynchus* en op de tweede dag tussen Kleine Rietganzen en Brandganzen. Op 20 november 1999 werd op de Korendijkse Slikken, Zuid-Holland, een witte vorm Ross' Gans gezien tussen de Brandganzen (Justin Jansen in litt). Deze vogel werd in eerste instantie beschouwd als het exemplaar met het kleine groenblauwe ringetje dat in voorgaande winters op dezelfde locatie werd gezien (zie onder) maar bij nadere inspectie bleek de vogel ongeringd. Ondanks de 'toevalligheid' van dezelfde locatie, is deze vogel daarom als een nieuw exemplaar beschouwd en aanvaard als het vierde geval voor Nederland. Deze vogel werd tot eind februari 2000 in de omgeving waar-

genomen. De CDNA neemt aan dat de waarneming van november 1998 in Friesland op hetzelfde exemplaar betrekking had. Eind februari 2000 bleek tegelijkertijd een ongeringde witte vorm aanwezig bij Ezumazijl, Friesland, waarmee het totale aantal aanvaardbare exemplaren voor Nederland op vijf kwam. De mogelijkheid bestaat dat de geringde vogel die van 1997-99 in Nederland werd gezien zijn ring verloren heeft maar dit valt niet te bewijzen en de vogel van de winter 1999/2000 heeft dan ook het voordeel van de twijfel gekregen. Beide vogels werden in de winters daarna jaarlijks gezien op diverse locaties in Groningen (Lauwersmeer), Friesland, Zuid-Holland (Delta) en Zeeland (zie tabel 1). Een melding op 25 en 26 november 2002 bij Kampen, Overijssel, is (nog) niet ingediend. Een volledig overzicht van alle aanvaarde waarnemingen staat in tabel 1; de gegevens (plaats en datum) in deze tabel zijn gebaseerd op van den Berg en Bosman (2001), van der Vliet et al (2001-03) en van Dongen et al (2003, 2004).

Op 19 mei 2003 werd een vrouwtje witte vorm Ross' Gans op een nest met vijf eieren aangetroffen in een kolonie Brandganzen op de Slijkplaat in het Haringvliet, Zuid-Holland. Op 2 juni was deze vogel nog broedend aanwezig maar op 18 juni en latere datums niet meer (Meininger 2004). Over de status van dit geval heeft de CDNA nog geen uitspraak gedaan.

Gedurende de gehele periode vanaf 1988 tot 2000 werden in Nederland met enige regelmaat Ross' Ganzen gemeld in de zomerperiode (Ruud van Dongen pers meded). Deze waarnemingen zijn echter nooit bij de CDNA ingediend en konden daarom voor wat betreft de juistheid van de determinatie niet geverifieerd worden. Het lijkt onwaarschijnlijk dat de aanvaarde vogels in de zomer de Brandganzen verlaten en in Nederland vrijwel ongezien overzomerden, om zich dan in het najaar weer bij de aankomende Brandganzen te voegen.

De enige melding van een blauwe vorm Ross' Gans in Nederland betreft een vogel die op 1 april 1994 door Enno Ebels en Jelle Scharringa en op 18 april door Bert de Bruin werd waargenomen tussen Brandganzen in de Lauwersmeer, Groningen. Deze waarneming werd niet aanvaard door de CDNA omdat de mogelijkheid van een hybride (bijvoorbeeld Ross' Gans x blauwe vorm Sneeuwgans *A caerulescens*) niet kon worden uitgesloten. Blauwe vorm Ross' Ganzen zijn – in tegenstelling tot blauwe vorm Sneeuwgans – extreem zeldzaam, zowel in het wild als in gevangenschap (cf Berlijn 1999).

160 Ross' Gans / Ross's Goose *Anser rossii*, Stellendam, Zuid-Holland, 5 januari 1995 (Marten van Dijl) **161** Ross' Gans / Ross's Goose *Anser rossii*, Scheelhoek, Stellendam, Zuid-Holland, 10 februari 2001 (Arnoud B van den Berg) **162** Ross' Gans / Ross's Goose *Anser rossii*, Rammegors, Zeeland, 18 januari 2003 (Eddy Blomme) **163** Ross' Gans / Ross's Goose *Anser rossii*, Paessens, Friesland, 18 september 2002 (Willem Hartholt)

Vogels van niet-wilde herkomst

Van 1 tot 22 juni 1994 verbleven twee ongeringde witte vorm Ross' Ganzen zonder gezelschap van andere ganzen op Rottumerplaat en Rottumeroog, Groningen (cf plaat 12-13 in Ogilvie & Young 1998). In mei 1994 verbleven (naar wordt aangenomen) dezelfde vogels enige weken tussen Rotganzen *B bernicla* op Schiermonnikoog, Friesland, en verlieten het eiland toen de Rotganzen eind mei wegtrokken (Roef Mulder in litt). Beide vogels waren ongeringd en werden door de CDNA als van niet-wilde herkomst beschouwd vanwege de 'onlogische' datums. Op basis van voorkomen lijkt het onwaarschijnlijk dat de overgebleven vogel die had overwinterd in de winter van 1993/94 op

een van deze twee vogels betrekking had.

In de winters van 1997-99 werd een geringde vogel waargenomen op diverse overwinteringsplaatsen van Brandganzen in Zeeland, Zuid-Holland, Zuidwest-Friesland en Groningen. Deze vogel was geringd met een – overigens moeilijk zichtbaar – smal groenblauw ringetje en wordt daarom door de CDNA als een vogel van niet-wilde herkomst beschouwd (Dutch Birding 21: 326, 1999). De laatste waarneming dateert van 19 en 20 april 1999 in de Carel Coenraadpolder, Groningen (Justin Jansen in litt). Op diverse plekken in de Veenkoloniën, Drenthe/Groningen, werd in de winter van 2001/02 (in ieder geval op 26 januari en 2 februari 2002) regelmatig een witte vorm Ross' Gans tussen Toendrarietganzen

TABEL 1 Gevallen van Ross' Gans *Anser rossii* in Nederland / Records of Ross's Goose in the Netherlands**1985**

30 november, Santpoort-Noord en Velsersbroek, *Velsen*, Noord-Holland, en 1 december, Assendelft, *Zaanstad*, Noord-Holland.

1988-96

20-27 januari (mogelijk tot 15 februari) 1988, Middelplaten, *Veerse Meer*, *Goes* (2) en 23 mei 1988, *Biervliet*, *Terneuzen*, Zeeland (1); 15 januari 1989, *Stellendam*, *Goedereede*, Zuid-Holland (2); 25 februari tot 11 maart 1989, *Wûnseradiel*, Friesland (2); 18 november 1989 tot 19 februari 1990, *Stad aan 't Haringvliet*, *Middelharnis*, en *Stellendam*, Zuid-Holland (maximaal 2); 1 december 1990 tot 23 maart 1991, *Stellendam* (mogelijk op 23 februari 1991 in *Prunjepolder*, *Schouwen-Duiveland*, Zeeland) (1); 25 januari tot 16 maart 1991, *Workumerwaard*, *Nijefurd*, Friesland (1); 29 oktober tot 31 december 1991, *Stellendam* en *Stad aan 't Haringvliet* (1); 15 februari tot 16 maart 1992 (mogelijk vanaf januari), *Workumerwaard* (1); 30 december 1992 (mogelijk vanaf 6 november), *Stellendam* (1); 9 januari tot 6 maart 1994, *Stellendam* en *Slikken van Flakkee*, *Goedereede*, Zuid-Holland (1); 20 februari 1994, *Maasvlakte*, *Rotterdam*, Zuid-Holland (1); februari 1994, *Workumerwaard* (1); 13 januari tot 10 maart 1995, *Stellendam* (1); 12 november 1995 tot 6 maart 1996, *Scheelhoek*, *Goedereede*, Zuid-Holland (1).

1998-2003

14-15 november 1998, *Workum*, *Nijefurd*, en *Oudega*, *Wymbritseradiel*, Friesland (1); 20 november 1999 tot 31 mei 2000, *Haringvliet/Hollandsch Diep*, *Koren-*

dijk/Cromstrijen/Strijen/Goeree-Overflakkee/Middelharnis/Goedereede, Zuid-Holland (1); 25 februari tot 6 april 2000, *Anjummerkolken* en *Bandpolder*, *Dongeradeel*, Friesland, en *Lauwersmeer*, *De Marne*, Groningen (1); 31 augustus 2000 tot 27 april 2001, *Korendijkse Slikken*, *Korendijk*, en *Plaat van Scheelhoek*, *Goedereede*, en *Strijen*, Zuid-Holland, en *Tonnekreek* en *Willemstad*, *Zevenbergen*, Noord-Brabant (1, 2 op 1-10 januari); 17-18 november 2000, *Lauwersmeer*, en 19 november tot 10 december 2000 en 1-14 januari 2001, *Korendijkse Slikken* en *Nieuwendijk*, *Korendijk*, Zuid-Holland, en 23 januari tot 14 februari 2001, *Workumerwaard*, *Nijefurd*, Friesland, en *Doniaburen* en *Gaast*, *Wûnseradiel*, Friesland, en *Ferwert* (*Ferwerd*), *Ferwerderadiel*, Friesland, en 15 februari tot 18 maart 2001, *Anjummerkolken*, en *Jaap Deensgat*, *De Marne*, Groningen (1); 16 december 2001 tot 7 april 2002, *Den Bommel*, *Goeree-Overflakkee*, Zuid-Holland, en *Plaat van Scheelhoek* en *Stellendam*, en *Strijen*, en *Rammegors*, *Tholen*, Zeeland (1); 1 maart to 14 april 2002, *Anjummerkolken*, en *Jaap Deensgat*, *De Marne*, Groningen (1); 14-26 september 2002, *Bandpolder*, en 28 september tot 18 oktober 2002, *Workumerwaard* en *Gaast* (1); 23 november 2002 tot 3 januari 2003, *Korendijkse Slikken*, en 14 januari tot 27 april 2003, *Plaat van Scheelhoek*, en 19 mei tot 2 juni 2003, *Slijkplaat*, *Hellevoetsluis*, en *Haringvliet*, *Goeree-Overflakkee*, Zuid-Holland (1); 17 januari tot 12 februari 2003, *Rammegors/Stinkgat*, *Tholen*, Zeeland (1); 2 november 2003 tot in 2004, *Korendijkse Slikken* en *Rammegors* (1).

A. serrirostris gemeld die aan een poot geringd was met een wit ringetje en daarom als vogel van niet-wilde herkomst wordt beschouwd (www.lauwersmeer.com). Op 2 en 3 januari 2003 werd een eveneens met een wit ringetje geringde vogel tussen *Toendrarietganzen* – mogelijk hetzelfde exemplaar – waargenomen bij Asselt nabij Roermond, Limburg (Ton Cuypers pers meded, pers obs). Op 2 februari 2002 werden drie geringde exemplaren gezien op *Tholen*, Zeeland; aangenomen wordt dat het vogels van niet-wilde herkomst betrof (cf van der Vliet et al 2003). Een waarneming op 22 april 2002 in polder *IJdoorn* bij *Durgerdam*, Noord-Holland, had eveneens betrekking op een geringde vogel (Leo Boon pers meded). Van Dongen et al (2003) meldden dat in januari-februari 2003 '...nog enkele werden waargenomen waarvan middels ringen duidelijk was dat zij niet van wilde herkomst waren'.

In Duitsland en België zijn in de afgelopen

jaren suggesties gedaan om de Nederlandse vogels te vereenzelvigen met een aantal zomerwaarnemingen van verdachte herkomst, zoals twee vogels te Hannover, Sachsen, Duitsland, van 4 tot 5 mei 1988 (Limicola 2: 161, 1988). In latere correspondentie omtrent dit geval geven de waarnemers zelf aan dat dit naar hun zeggen vogels waren die gezien gedrag en plaats geen betrekking zouden kunnen hebben op de Nederlandse waarnemingen (Scott 1995). Ook werd een waarneming van 25 februari 1990 van twee vogels op een beruchte plas voor ontsnapt waterwild te *Roksem*, *Oudenburg*, West-Vlaanderen, België, in verband gebracht met de Nederlandse vogels (Gunter De Smet in litt); in de tweede helft van deze winter was echter al één van de twee Nederlandse vogels verdwenen, zodat het onwaarschijnlijk lijkt dat er een relatie tussen deze waarnemingen bestaat.

Het aantal gevallen van vogels van niet-wilde herkomst zal zeker hoger zijn dan hier is aan-

164 Ross' Gans / Ross's Goose *Anser rossii*, Anjumerkolken, Friesland, 26 februari 2000 (*Lucien Davids*)

165 Ross' Gans / Ross's Goose *Anser rossii*, Anjumerkolken, Friesland, 2 maart 2000 (*Theo Bakker/Cursorius*)

gegeven. Hoe evidentier een niet-wilde herkomst is (geringd, gekort- of geleewiekt, nabij collectie, tam gedrag, merkwaardige locatie), hoe kleiner de kans dat vogelaars de moeite nemen om deze waarnemingen door te geven. In gevangenschap is Ross' Gans sinds c 1990 een bekende verschijning geworden, zowel in grotere dieren- en vogelparken als in kleinere privé-collecties. Een indicatie van het voorkomen in gevangenschap is te vinden in van der Laar et al (1994).

Beschrijving

De beschrijving van de twee vogels van 1988 en latere jaren is opgesteld aan de hand van veldnotities van Ferdy Hieselaar en foto's en videobeelden van Theo Bakker, Marten van Dijk, Frank Dröge, Arnold Meijer en Marc Plomp (cf van den Berg et al 1990; *Birding World* 3: 84, 1990, 8: 58, 1995, 9: 22, 1996, 13: 99, 2000, 14: 55, 2001, *Dutch Birding* 10: 103, plaat 68, 1988, 13: 35, plaat 40, 1991, 17: 82, plaat 67, 1995, 22: 48, plaat 49, 2000, 23: 106, plaat 126, 2001). De beschrijvingen van de vierde en vijfde vogel komen sterk overeen met onderstaande beschrijving van de tweede en derde vogel.

GROOTTE & BOUW Ongeveer gelijk in grootte als omringende Brandganzen, mogelijk iets groter dan deze maar zeker niet opvallend. Vrij compact gebouwd met een korte dikke nek, zeer ronde kop en in bouw herinnerend aan Dwerggans *A erythropus*. Zwart kraal-oog erg opvallend in geheel witte kop. Snavel klein en Dwerggans-achtig van vorm.

VERENKLEED Geheel wit met zwarte handpennen. Handpennen in zit uitstekend onder lange witte verlengde schouderveren. In vlucht zwarte handpennen goed zichtbaar op zowel onder- als bovenzijde. Grote handdekveren blauwgrijs. In hals bij bepaalde houding enkele verticale donkere veerplooien zichtbaar.

NAAKTE DELEN Poot roze. Snavel geheel donkerroze met lichte hoornkleurige nagel. Aan snavelbasis blauwe wratachtige vergroeiingen. Geen 'grinning patch' (zwarte lijn op grens van boven- en ondersnavel) als bij Sneeuwganzen.

Determinatie

De combinatie van grootte, structuur, blauwe wratachtige vergroeiingen aan de snavelbasis en ontbreken van een 'grinning patch' sluiten Sneeuwganzen uit. Hybriden tussen Sneeuwganzen en Ross' Gans hebben voor zover bekend altijd een (aanzet van een) 'grinning patch' en verraden zich vaak door hun grotere formaat en meer Sneeuwganzen-achtige structuur dan Ross' Gans (Madge & Burn 1988, del Hoyo et al 1992, Scott 1995, Ogilvie & Young 1998). De grootste Ross'

Gans (lengte 53-66 cm) is ongeveer zo groot als de gemiddelde Brandgans (lengte 58-71 cm, cf Madge & Burn 1988); het formaat van de beschreven Ross' Ganzen is dus aan de forse kant. Dit kan een toevalligheid zijn (relatief grote exemplaren) maar kan ook te maken hebben met het optische effect dat witte vogels tussen andere vogels vaak groter lijken dan ze werkelijk zijn.

Status

De status van Ross' Gans als broedvogel in Noord-Amerika en de spectaculaire toename van de populatie in de tweede helft van de 20e eeuw wordt behandeld in van den Berg (2004). Daarin wordt tevens ingegaan op de mogelijkheid dat wilde vogels in Europa verzeild raken en wordt een wilde herkomst van exemplaren in Europa aannemelijk gemaakt. De kans op een wilde herkomst is vergelijkbaar met die bij andere Nearctische soorten als Sneeuwganzen en Zwarte Rotganzen *Branta nigricans* (cf Blankert 1980). Zolang er voor individuele vogels geen sterke aanwijzingen bestaan dat ze uit gevangenschap afkomstig zijn, worden ze dan ook door de CDNA aanvaard. Als indicaties of bewijzen voor een herkomst uit gevangenschap gelden een 'verkeerde' ring, onnatuurlijk tam gedrag of een merkwaardige waarnemingsplaats of -datum.

Voor andere Europese landen zijn geen waarnemingen bekend of worden alle gevallen beschouwd als betrekking hebbend op vogels van niet-wilde herkomst (zie van den Berg (2004) voor een overzicht). Interessant is de waarneming van een Ross' Gans tussen doortrekkende Brandganzen op 21 oktober 1995 te Ottenby, Öland, Zweden (Gantlett 1996). Deze waarneming zou mogelijkwerwijs betrekking kunnen hebben op één van de terugkerende Nederlandse vogels.

Dankzegging

Ik dank Theo Bakker, Arnoud van den Berg, Gunter De Smet, Gerald Driessens, Enno Ebels en Justin Jansen voor hun aanvullingen en opmerkingen op eerdere versies van dit artikel.

Summary

ROSS'S GEESE IN THE NETHERLANDS IN 1988-2003 In January 1988, two white-morph Ross's Geese *Anser rossii* were found at Wissenkerke, Zeeland, the Netherlands. Both birds were regularly observed in the following months and following winters, commuting between various well-known goose sites in the south-west and north-east of the country. From 1990 to 1996, only one bird was seen. These two birds constituted the second and third accepted record of Ross's Goose for

166 Ross' Ganzen / Ross's Geese *Anser rossii*, Rottumeroog, Groningen, 15 juni 1994 (Koen van Dijken/Cursorius).
Deze twee vogels worden als ontsnapt beschouwd / these birds are considered escapes.

the Netherlands, after the first in November-December 1985. After two blank years, two Ross's Geese were seen at various sites from late 1998 until at least early 2004; both birds were seen together only once, in January 2000. These birds have been accepted as the fourth and fifth for the Netherlands. In addition, several reports have not been submitted or have been rejected because of known or suspected captive origin. Birds have mostly been associating with Barnacle Geese *Branta leucopsis*. This paper gives a detailed overview of all Dutch records (see table 1) and discusses the identification and status. Although the likelihood of escapes is considerable, the Dutch rarities committee (CDNA) considers Ross's Goose a possible vagrant and therefore regards records of unringed birds not showing unusual behaviour or other indications of captive origin acceptable.

Verwijzingen

- van den Berg, A B 2004. Population growth and vagrancy potential of Ross's Goose. Dutch Birding 26: 107-111.
- van den Berg, A B & Bosman, C A W 1999, 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Eerste, tweede druk. Haarlem.
- van den Berg, A B & Cottaar, F 1986. Ross Gans in Noordholland in november-december 1985. Dutch Birding 8: 57-59.
- van den Berg, A B, van Loon, A J & Oreel, G J (redactie) 1990. Vogels nieuw in Nederland. Ede.

- Berlijn, M 1999. Varia: Blue Ross's Goose. Dutch Birding 21: 161-163.
- Blankert, J J 1980. Lesser Snow Goose from Canada in Netherlands. Dutch Birding 2: 52.
- van Dongen, R M, Haas, K, & de Rouw, P W W 2003. Recente meldingen Nederland: januari-juni 2003. Dutch Birding 25: 137-147, 192-199, 271-280.
- van Dongen, R M, Haas, K, & de Rouw, P W W 2004. Recente meldingen Nederland: november-december 2003. Dutch Birding 26: 69-79.
- Gantlett, S 1996. 1995: the Western Palearctic year. Birding World 9: 21-36.
- del Hoyo, J, Elliott, A & Sargatal, J (redactie) 1992. Handbook of the birds of the world 1. Barcelona.
- van der Laar, B, Maas, P A, Vossen, P & van den Berg, A B 1994. Geese and ducks in captivity in the Netherlands in 1991. Dutch Birding 16: 148-149.
- Madge, S & Burn, H 1988. Wildfowl: an identification guide to the ducks, geese and swans of the world. Londen.
- Meininger, P L 2004. Broedpoging van Ross' Gans in Haringvliet in 2003. Dutch Birding 26: 111-113.
- Ogilvie, M & Young, S 1998. Photographic handbook of the wildfowl of the world. Londen.
- Scott, M 1995. The status and identification of Snow Goose and Ross's Goose. Birding World 8: 56-53, 159, 239.
- van der Vliet, R E, van der Laan, J & CDNA 2001-03. Rare birds in the Netherlands in 2000; in 2001; in 2002. Dutch Birding 23: 315-347; 24: 325-349; 25: 361-384.

Max Berlijn, Wilhelminastraat 9, 6285 AS Epen, Nederland (max.berlijn@nn.nl)

Population growth and vagrancy potential of Ross's Goose

Arnoud B van den Berg

In the first half of the 20th century, Ross's Goose *Anser rossii* was considered a rare and threatened species. Grinnell et al (1918) showed that hunting in California, USA, had brought it on the brink of extinction. By 1931, when legislation was passed to prohibit hunting, the world population was an estimated 5000-6000 individuals. In the early 1950s, numbers were still very low, possibly because of poaching, with an estimated low of 2000-3000 (Lloyd 1952). In the following 50 years, however, it became one of the world's most successful 20th century species. Despite the fact that already during the 1960s hunting restrictions were eased or lifted (Ryder & Alisauskas 1995), the average annual increase from 1965 to 1988 was 7.7% (Kerbes 1994). By 1988, the population had increased 40 times and numbered more than 229 000 nesting adults (Canadian Wildlife Service (CWS) website update 14 January 1999). By 1998, 609 100 nesting adults were counted, an increase of two to three times in 10 years and of more than 100 times since the 1950s. The breeding range had expanded as well, mostly to the east, with new colonies only c 800 km west of Greenland. The extent of this staggering increase appears to be largely overlooked (cf del Hoyo et al 1992).

Breeding

Ross's Goose is a long-distance migrant breeding in the Canadian tundras, usually in mixed colonies with Lesser Snow Goose *A. caerulescens*. Concerns of possible 'genetic swamping' raised in the 1960s when 4.7% of mixed flocks were found to be hybrids were alleviated when in 1992 a hybrid percentage of (only) 1.9% was found (Trauger et al 1971, Kerbes 1994). The majority of Ross's breed at the Queen Maud Gulf reserve, Northwest Territories (NWT), in the central Canadian Arctic, where they arrive late in spring, usually by early June (Ryder 1972). The species' amazing increase is shown by the periodic CWS surveys of nesting adults using aerial photography from 1976 to 1998 (Kerbes 1994; CWS unpublished data by Meeres, Kerbes & Alisauskas). In 1976, 77 300

nesting adults were counted here, in 1981 90 800, in 1988 187 000, and in 1998 567 100. Moreover, important colonies at McConnell River, NWT, increased from an estimated 40 000 pairs in 1988 to 50 000 in 1998. To the east, unknown numbers breed along the western and southern coasts of Hudson Bay (especially at La Pérouse Bay, Manitoba, and at Cape Henriette Maria, Ontario) and on Southampton and Akimiski Islands, NWT. The rather recently established colony on Baffin Island, NWT, west of Greenland, doubled from 1000 nesting adults in 1988 to 2000 in 1998 (D Caswell via CWS).

Wintering

Ross's Goose winters in southern parts of the USA and northern Mexico. The prime winter areas are situated **1** in California (mostly in Sacramento Valley and San Joaquin Valley), USA; **2** the area comprising Arkansas and New Mexico, USA, and central North Mexico; and **3** the coasts of Louisiana and Texas, USA (Turner et al 1994). Censuses in 1992-94 in these three areas resulted in winter counts of 200 000 in central California; 11 000 in New Mexico and up to 20 000 in Mexico, mostly in northern and central Chihuahua and some in Durango (numbers in Arkansas unknown); and up to 70 000 in mixed flocks with Lesser Snow Geese in Texas (numbers in Louisiana unknown) (fide Ryder & Alisauskas 1995). Since the 1950s, an eastern expansion of the migratory range has taken place in the USA with increased numbers in Kansas, Louisiana, Missouri and Texas (Prevett & MacInnes 1972). By the 1990s, almost a quarter of the population wintered in Texas. In recent years, the species turned up with increasing frequency on the east coast of the USA and a few now winter routinely on the Delaware, Maryland and Virginia coasts (Lehman 1991; Winging It 13 (11): 14, 2001).

Reasons for increase

There are several factors to which the population increase of Ross's Goose may be attributed: **1** change in winter diet from natural grasslands

Population growth and vagrancy potential of Ross's Goose

(which have become scarce locally) to high-energy agricultural foods, enhancing winter survival; **2** climate amelioration causing longer intervals between spring snow melt and autumn freezing, enhancing reproductive success; **3** decrease of hunting in nesting areas; and **4** huge increase of populations of Lesser Snow Goose (the latter is known to be more wary and less easily attracted to decoys than Ross's which may enhance Ross's survival chances in areas where they occur in mixed flocks) (Ryder & Alisauskas 1995).

Transatlantic occurrence

In the Netherlands, the species turned up as a vagrant with a first record on 30 November 1985 (van den Berg & Cottaar 1986). It was followed by annual records of up to four individuals from January 1988 to at least 2004, with a maximum of two at the same time (Berlijn 2004). The 1985 bird was found in a flock of Pink-footed Geese *A brachyrhynchus* 6 km from the North Sea coast at Velsbroek, Noord-Holland, while the birds seen from 1988 onwards joined flocks of Barnacle Geese *Branta leucopsis* in well-known goose areas of Friesland/Groningen and Zeeland/Zuid-Holland (van den Berg & Bosman 2001). This occurrence culminated in the species' first (unsuccessful) breeding for Europe of a probably unpaired bird at Slijkplaat, Hellevoetsluis, Zuid-Holland, in 2003 (Meininger 2004). Apart from the returning wintering birds, several birds of presumed or proven captive origin (eg, wearing a breeder's ring) have been recorded, including some in summer (see, for instance, plate 12-13 of two birds in Ogilvie & Young (1998) and up to three together (all ringed) on 2 November 2002 (van der Vliet et al 2003)). All birds were white-morphs; the only report of a blue-morph Ross's Goose, at Lauwersmeer, Groningen, in April 1994, has been rejected by the Dutch rarities committee (CDNA) because the description did not rule out a hybrid, for instance of Ross's Goose x blue-morph Snow Goose (cf Berlijn 1999).

In Britain, there have been up to six single white-morph adult Ross's Geese during 1970-91 which could have been genuine vagrants (Scott 1995, Vinicombe & Cottridge 1996). From 3 November 2001 onwards, a first-year wintered with Pink-footed Geese in Norfolk, England, and in the winter of 2002/03 two or three single Ross's wintered in Dumfries and Galloway, Scotland, Norfolk, and Cumbria, England (Bloomfield 2001, van den Berg 2003). So far, the species has not been accepted on any category of the

British list (cf www.bou.org.uk/reccats.html) although a review of its status has recently been considered (Rogers & Rarities Committee 2003).

In the Faeroes, one was found with feral geese in 1972 which could have been of wild origin (Scott 1995).

In the European continent, apart from obvious escapes with rings (which were encountered in the Netherlands as well, cf Berlijn 2004), individuals of unknown origin were reported in recent winters from Belgium, Denmark (with Pink-footed Geese at Vejlerne, Jylland, on 7 February 1997), Estonia, Germany, Norway (in Nordland on 10-11 May 2003) and Sweden (eg, in Öland on 21 October 1995 and sightings in Blekinge, Gotland and Öland in May 1997 and May 2001). All these continental birds are sometimes regarded as the same individuals as the regular winterers of the Netherlands (eg, van den Berg & Sangster 1995, van den Berg 1997, Mitchell & Young 1997). However, as most European rarities committees tend to reject records since they do not consider the species a likely candidate for natural vagrancy, it is hard to find reliable data in rarities reports (cf www.wpbirds.com).

In the eastern Palearctic, two adults have been reported on Wrangel Island, Russia, in 1981 and one in 1982 and one in 1991 (Stishov et al 1985, Kerbes 1994). As 140 000 Lesser Snow Geese were counted on Wrangel Island in 1987, it seems likely that these Ross's Geese joined migratory flocks of Lesser Snow as transpacific rather than transatlantic vagrants. In Ross's, as in other geese species, family groups remain intact unless disturbed by hunters, which causes wandering of unattached young (Ryder & Alisauskas 1995).

Vagrancy potential

As the population of Ross's Goose increased, winter records away from traditional wintering areas have also increased (Ryder & Alisauskas 1995). Therefore, the increase of sightings in Europe since the 1980s should not come as a surprise. For judging the vagrancy potential, one may compare Ross's with Snow Goose. Although a number of Lesser Snow Geese reported in Europe were obvious escapes, genuine vagrancy has been proven as well. One individual in a flock of 18 blue- and white-morph Lesser Snow Geese at Andijk, Noord-Holland, on 18-26 April 1980 had been ringed in Canada at La Pêrouse Bay in 1977 (Blankert 1980, Sadura & Cooke 1982, Dennis 1986, van den Berg & Bosman 2001). This ringing recovery paved the way for a

167 Ross's Geese / Ross' Ganzen *Anser rossii* and Lesser Snow Geese / Kleine Sneeuwganzen *A. caerulescens*, Attwater, Texas, USA, 19 February 1982 (Arnoud B van den Berg)

168 Ross's Geese / Ross' Ganzen *Anser rossii*, Salton Sea, California, USA, 20 January 1998 (Max Berlijn)

more open-minded view of the Dutch rarities committee on the possible wild occurrence not only of Snow but also of Ross's. Both often breed and migrate together, both ranging east to Baffin Island, with Snow's world population now being just about four times more numerous. The argument that the majority of Ross's winter in the south-west and not in the east of the USA can be countered by using an analogy with the European vagrancy of Sandhill Crane *Grus canadensis*, which breeds in north-eastern Canada, including Baffin Island, and winters largely in south-western USA (van den Berg et al 1993, Bloomfield 2001). Another illustrative comparison can be made with Black Brant *B. nigricans* which has to undertake longer journeys to reach Europe from its breeding grounds, if coming from the west, while having a smaller world population than Ross's (cf del Hoyo et al 1992); yet, singles and pairs of Black Brant now turn up annually, both from the west and the east (van den Berg et al 1984, van den Berg 2004). An eastern origin of Lesser Snow and Ross's in Europe cannot be ruled out either (as, actually, in Sandhill Crane) due to the presence of Ross's on Wrangel Island. On the other hand, the distance from Wrangel Island to the North Sea coasts is almost twice the distance from Baffin Island.

Captive origin

As in all rare goose species, a captive origin can never be fully excluded, whatever the appearance or behaviour of a bird. In the Netherlands, regulations have come into effect ordering captive wildfowl to be ringed. These rules do not apply all over Europe and in Belgium, for instance, only one in four captive geese wears a ring (Gunter De Smet in litt). Moreover, Ross's Goose numbers have not only increased tremendously in the wild but in captivity as well. In 1988, Ross's were still highly prized in Britain (Scott 1995). Soon after, though, the number of individuals raised in captivity increased considerably, at least in the Netherlands, and by c 1994 it had become even more common than captive Snow Goose (van der Laar et al 1994). It means that the chance to encounter a Ross's originating from captivity has increased since the early 1990s. However, this does not supply a good reason to treat recent records of Ross's in Europe differently from those of Lesser Snow Goose.

Acknowledgements

Richard Kerbes and Mark Hickson from Canadian Wildlife Service (CWS), Ottawa, Canada,

offered recent data on surveys of breeding birds. George Sangster assisted in assembling relevant literature. Gunter De Smet inspired me by challenging discussions.

Samenvatting

POPULATIETOENAME EN KANS OP DWAALGASTEN BIJ ROSS' GANS
In de eerste helft van de 20e eeuw stond Ross' Gans *Anser rossii* bekend als zeldzaam met c 5000 exemplaren en werd de soort door overbejaging met uitsterven bedreigd. Mede door beschermingsmaatregelen nam het aantal vanaf de jaren 1960 buitengewoon sterk toe. In 1988 bestond de populatie uit 229 000 exemplaren en in 1998 uit 609 100. Bovendien werd het verspreidingsgebied groter, met name in oostelijke richting. Er kwamen nieuwe broedkolonievestigingen tot 800 km ten westen van Groenland op Baffin Island, NWT, Canada, en in de jaren 1990 overwinterde al bijna een kwart van de populatie in Texas, VS. In recente jaren overwinterde ook een aantal langs de Noord-Amerikaanse oostkust. Na het eerste geval in Nederland op 30 november 1985 nam het aantal waarnemingen van ongeringde, mogelijk wilde vogels in Noordwest-Europa eveneens geleidelijk toe. Dankzij ringonderzoek is bewezen dat wilde Kleine Sneeuwgans *A. caeruleus* *caeruleus* Nederland kunnen bereiken; aangezien Ross' Ganzen en Sneeuwgans in gemengde groepen broeden, trekken en overwinteren is er derhalve geen reden om een wilde herkomst van Ross' Gans uit te sluiten. De kans op uit gevangenschap ontsnapte Ross' Ganzen is echter eveneens gegroeid doordat sinds 1988 het aantal gekweekte exemplaren in Nederland zo sterk toenam dat het dat van Sneeuwgans gaan overstijgen.

References

- van den Berg, A B 1997, 2003, 2004. WP reports: January-February 1997, May-June 1997; November 2002-early January 2003, January-February 2003, May-early July 2003; November 2003-early January 2004. Dutch Birding 19: 29-36, 131-138; 25: 55-63, 128-137, 257-271; 26: 56-68.
- van den Berg, A B & Bosman, C A W 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Second edition. Haarlem.
- van den Berg, A B & Cottaar, F 1986. Ross Gans in Noordholland in november-december 1985. Dutch Birding 8: 57-59.
- van den Berg, A B, Douma, F & Kuiken, D 1993. Canadese Kraanvogel te Paesens-Moddergat in september 1991. Dutch Birding 15: 1-6.
- van den Berg, A B, Lambeck, R H D & Mullarney, K 1984. The occurrence of the 'Black Brant' in Europe. Br Birds 77: 458-465.
- van den Berg, A B & Sangster, G 1995. WP reports: August-October 1995. Dutch Birding 17: 213-219.
- Berlijn, M 1999. Varia: Blue Ross's Goose. Dutch Birding 21: 161-163.
- Berlijn, M 2004. Ross' Ganzen in Nederland in 1988-2003. Dutch Birding 26: 100-106.

- Blankert, J J 1980. Lesser Snow Goose from Canada in Netherlands. Dutch Birding 2: 52.
- Bloomfield, A 2001. Ross's Geese in Britain. Birding World 14: 475-478.
- Dennis, J V 1986. European encounters of birds ringed in North America. Dutch Birding 8: 41-44.
- Grinnell, J, Bryant, H C & Storer, T I 1918. The game birds of California. Berkeley.
- del Hoyo, J, Elliott, A & Sargatal, J (editors) 1992. Handbook of the birds of the world 1. Barcelona.
- Kerbes, R H 1994. Colonies and numbers of Ross' Geese and Lesser Snow Geese in the Queen Maud Gulf Migratory Bird Sanctuary. Can Wildl Serv Occ Pap 81.
- van der Laar, B, Maas, P A, Vossen, P & van den Berg, A B 1994. Geese and ducks in captivity in the Netherlands in 1991. Dutch Birding 16: 148-149.
- Lehman, P 1991. Ross's Goose status. Birding World 4: 259.
- Lloyd, H 1952. Bird protection in Canada. Bull Intl Comm Bird Protection 6: 122-124.
- Meininger, P L 2004. Broedpoging van Ross' Gans in Haringvliet in 2003. Dutch Birding 26: 111-113.
- Mitchell, D & Young, S 1997. Photographic handbook of the rare birds of Britain and Europe. London.
- Ogilvie, M & Young, S 1998. Photographic handbook of the wildfowl of the world. London.
- Prevett, J P & MacInnes, C D 1972. The number of Ross' Geese in central North America. Condor 74: 431-438.
- Rogers, M J & the Rarities Committee 2003. Report on rare birds in Great Britain in 2002. Br Birds 96: 542-609.
- Ryder, J P 1972. Biology of nesting Ross's Geese. Ardea 60: 185-215.
- Ryder, J P & Alisauskas, R T 1995. The birds of North America 162: Ross' Goose. Philadelphia.
- Sadura, A & Cooke, F 1982. On European occurrence of Lesser Snow Goose from Canada. Dutch Birding 4: 37-40.
- Scott, M 1995. The status and identification of Snow Goose and Ross's Goose. Birding World 8: 56-63.
- Stishov, M S, Pridatko, V I & Baranyuk, V V 1985. New data concerning birds on Wrangel Island. Bull Moscow Exam Nat Biol Sec 90: 40-48.
- Trauger, D L, Dzubin, A & Ryder, J P 1971. White geese intermediate between Ross's Geese and Lesser Snow Geese. Auk 88: 856-875.
- Turner, B, Tomlinson, R, Leyva, R & Dominguez, P 1994. Wintering populations of Lesser Snow Geese and Ross' Geese in the northern highlands of Mexico, 1988-1990. Can Wildl Serv Occ Pap 84: 1-21.
- Vinicombe, K & Cottridge, D M 1996. Rare birds in Britain and Ireland: a photographic record. London.
- van der Vliet, R E, van der Laan, J & CDNA 2003. Rare birds in the Netherlands in 2002. Dutch Birding 25: 361-384.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands
(arnoud.vandenberg@planet.nl)

Broedpoging van Ross' Gans in Haringvliet in 2003

De laatste jaren verblijven in het noordelijk Deltagebied tussen oktober en april regelmatig één of enkele witte vorm Ross' Ganzen *Anser rossii* (cf van den Berg & Bosman 2001). Tijdens broedvogeltellingen op de Slijkplaat (gemeente Hellevoetsluis) en op de Scheelhoekeilanden nabij Stellendam (gemeente Goeree-Overflakkee), in het westelijke Haringvliet, Zuid-Holland, in 2000-02 werd met enige regelmaat een Ross' Gans waargenomen. Deze vogel bevond zich altijd in gezelschap van een groepje niet-broedende Brandganzen *Branta leucopsis* dat zich bevond in de nabijheid van broedende Brandganzen. De laatste waarnemingsdata in het voorjaar vielen op 31 mei 2000 op de Slijkplaat en later deze dag ook Scheelhoekeilanden (Sander Lilipaly, Peter Meininger en Pim Wolf), op 1 juni 2001 op de Scheelhoekeilanden, en op 3 en 14 juni 2002 op de Slijkplaat (SL, Rob Strucker en PW). Na deze data ontbraken gedurende de rest van voorjaar en zomer waarnemingen.

Op 19 mei 2003 bezochten SL, PM, RS en PW de Slijkplaat om hier broedende Brandganzen, Kokmeeuwen *Larus ridibundus* en Zwartkopmeeuwen *L. melanocephalus* te tellen. Verspreid over het eiland telden zij 536 nesten van Brandganzen. Groot was de verrassing toen tussen de Brandganzen een broedende Ross' Gans werd aangetroffen. De vogel was ongeringd, had een perfect verenkleed en vloog goed. De vogel liep van het nest bij nadering tot op c 10 m. Het nest bestond uit grijswit dons en bevatte vijf eieren. Het nest leek sterk op dat van Brandganzen maar met wellicht iets lichter gekleurd dons. De eieren oogden iets kleiner dan die van Brandganzen, met een iets bruinere tint. De afmetingen van de eieren (gemeten met een schuifmaat) bedroegen respectievelijk 68.7 x 45.5, 70.3 x 45.1, 71.2 x 47.6, 72.1 x 47.2 en 74.7 x 47.3 mm. De gemiddelde afmetingen van de eieren die door de Ross' Gans werden bebroed bedroegen 71.4 x 46.5 mm (n=5), die van Brandganseieren (uit drie nesten) 74.1 x 48.8 mm (uitersten lengte 70.1-78.2 mm, breedte 47.8-50.4 mm; n=12). Op 2 juni werd het nest nog steeds bebroed door de

Broedpoging van Ross' Gans in Haringvliet in 2003

169 Nest van Ross' Gans / Ross's Goose *Anser rossii*, Slijkplaat, Haringvliet, Zuid-Holland, 2 juni 2003
(Peter L Meiningen)

170 Eieren van Ross' Gans / Ross's Goose *Anser rossii* (links) en Brandgans / Barnacle Goose *B leucopsis* (rechts),
Slijkplaat, Haringvliet, Zuid-Holland, 2 juni 2003 (Peter L Meiningen)

171 Ross' Gans / Ross's Goose *Anser rossii*, nabij nest, Slijkplaat, Haringvliet, Zuid-Holland, 2 juni 2003
(Peter L Meininger)

Ross' Gans. Op beide data was de vogel alleen: er was geen sprake van een 'wakend' mannetje Brandgans in de omgeving en ook als de vogel opvloog bleef deze solitair rondjes vliegen. Er waren dus geen aanwijzingen dat de vogel was gepaard met een Brandgans of voor de aanwezigheid van een tweede Ross' Gans. Op 18 juni leek het nest met de vijf eieren verlaten en werd de Ross' Gans niet meer aangetroffen. Ook tijdens het laatste bezoek op 8 juli was er geen spoor van de Ross' Gans, terwijl de meeste eieren nu gespreide waren. Het feit dat de vogel daadwerkelijk broedend op het nest werd gezien, alsmede de relatief kleine eieren, duiden erop dat het hier om een broedpoging van een vrouwtje Ross' Gans ging. De vogel leek ongepaard en de eieren waren waarschijnlijk onbevrukt.

Dit is het eerste gedocumenteerde geval van een broedpoging van Ross' Gans in Nederland. De vraag blijft natuurlijk of het hier om een echte transatlantische dwaalgast gaat, die zich heeft aangesloten bij de jaarlijks toenemende broedpopulatie van Brandganzen in het Noordelijk

Deltagebied, of om een uit gevangenschap ontsnapte vogel.

Summary

BREEDING ATTEMPT OF ROSS'S GOOSE AT HARINGVLIET IN 2003 During 2000-02, a white-morph Ross's Goose *Anser rossii* was regularly observed on islands in the western part of the Haringvliet, Zuid-Holland, the Netherlands, in spring. It was always in the company of a small non-breeding flock of Barnacle Geese *Branta leucopsis*, loosely associated with locally breeding Barnacle Geese. The last observation dates in spring during these years were 31 May 2000, 1 June 2001 and 14 June 2002. On 19 May and 2 June 2003, a female Ross's Goose was found breeding on a nest containing five eggs at the island Slijkplaat, Hellevoetsluis, Zuid-Holland, in a breeding colony of 536 pairs of Barnacle Geese. On 18 June, the nest appeared abandoned, and no Ross's Goose was observed subsequently. The bird appeared to be unpaired and the eggs were probably infertile.

Verwijzing

van den Berg, A B & Bosman, C A W 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Tweede druk. Haarlem.

Peter L Meininger, Rijksinstituut voor Kust en Zee, Postbus 8039, 4330 EA Middelburg, Nederland
(P.L.Meininger@rikz.rws.minvenw.nl)

Gemengd paar Rotgans x Witbuikrotgans met drie hybride jongen op Texel in december 2003-januari 2004

Op 26 december 2003 waren Justin Jansen en Wim Nap ganzen aan het kijken langs de Lancasterdijk ten zuiden van het Wagejot op Texel, Noord-Holland. Tussen een grote groep Rotganzen *Branta bernicla* werden twee Zwarte Rotganzen *B. nigricans* en twee Witbuikrotganzen *B. hrota* gevonden. Eén van de Witbuikrotganzen foerageerde steeds in de nabijheid van drie juveniele vogels – herkenbaar aan de lichte randen aan de dekveren en armpennen – die sterk leken op juveniele Witbuikrotganzen. Na enige observatie bleek het hier om een familiegroep te gaan. De groep bestond uit een mannetje (op basis van iets groter formaat en verdedigend gedrag) Witbuikrotgans en een vrouwtje (op basis van ‘volgzaam’ gedrag en ontbreken van agressief gedrag) Rotgans met drie jongen. De vijf vogels werden voortdurend bij elkaar in de buurt aangetroffen, soms afgezonderd van alle andere ganzen. Het mannetje was zeer agressief tegenover Rotganzen en de rest van de familie volgde vaak in zijn directe nabijheid. Op 27 december observeerde JJ samen met Arend Wassink de vogels wederom en tot en met eind januari 2004 zag AW de vogels regelmatig. De jongen vertoonden hybride kenmerken maar leken in het veld het meest op een jonge Witbuikrotgans. Afwijkend voor een juveniele Witbuikrotgans was de aanwezigheid van een lichtbruine vlek op de anaalstreek voorbij de poten; bij Witbuikrotgans is dit gedeelte bijna altijd geheel wit, hoewel bij eerstejaars vogels enige bruingrijze tekening aanwezig kan zijn (cf Ebels 1997, Garner & Millington 2001). De lichte tekening op de veertoppen met opvallende bruine tekening aan de basis van de flankveren die typerend is voor Witbuikrotgans was bij de hybriden alleen op de achterflank duidelijk aanwezig en deed in combinatie met de donkere borst, buik en voorflank denken aan een Zwarte Rotgans. De witte halsband was klein, als bij Rotgans en Witbuikrotgans, en niet zo uitgebreid als bij Zwarte Rotgans.

Gemengde paren van Rotgans en Witbuikrotgans zijn zeer zeldzaam. In maart 1980 zag Rob Lambeck een Witbuikrotgans met intermediair gekleurde jongen op Tholen, Zeeland, en er is een waarneming zonder datum bekend van een gemengd paartje door Bart Ebbinge op Terschelling, Friesland (Lambeck 1981). Gemengde

paarvorming van Witbuikrotgans met Zwarte Rotgans is eveneens vastgesteld (cf McGeehan 1992). Bij een aantal afwijkend getekende rotganzen die aan de oostkust van Noord-Amerika zijn waargenomen werd een hybride herkomst (Zwarte Rotgans x Witbuikrotgans) als mogelijke verklaring geopperd, maar niet bewezen geacht (Wilson 2002, 2003, Wynn 2002). Dergelijke vogels lijken ook op zogeheten ‘Grijsbuikrotganzen’ (‘Gray-bellied Brant’), de ‘ondersoort’ die broedt op Melville Island en Prince Patrick Island in het hoge noorden van westelijk Canada en die overwintert in Puget Sound, Washinton, aan de westkust van de VS. In Ierland en Noord-Ierland zijn de afgelopen jaren enkele malen rotganzen waargenomen met kenmerken die het beste passen op ‘Grijsbuikrotgans’. Deze populatie is (nog) niet formeel als ondersoort beschreven (cf Garner & Millington 2001). De hybride jongen van Texel vertoonden sterke gelijkenis met deze ondersoort en zouden zonder de zichtbare aanwezigheid van hun beide ouders mogelijk voor ‘Grijsbuikrotgans’ zijn uitgemaakt. Van Rotgans en Zwarte Rotgans zijn in Nederland tweemaal gemengde paartjes met hybride jongen vastgesteld (cf Berrevoets & Erkman 1993, Bakker & Ebels 2002). Er zijn ook gevallen in Brittannië bekend van dergelijke paren met hybride jongen (Bloomfield & McCallum 2001). Voor (mogelijke) hybride paarvorming in de overlapzone tussen Rotgans en Zwarte Rotgans in Yakutia, Rusland, zie Syroechkovski (1997) en Bakker & Ebels (2002).

Witbuikrotgans broedt in drie gescheiden populaties: **1** broedvogels van arctisch Canada die overwinteren langs de Atlantische kust van de VS; **2** broedvogels van arctisch Oost-Canada en Groenland die overwinteren in Ierland; en **3** broedvogels van Spitsbergen en Franz-Josef-land, Rusland, die overwinteren in Denemarken en Oost-Engeland. Het merendeel van in Nederland waargenomen exemplaren komt van Spitsbergen en Franz-Josef-land en het voorkomen in Nederland wordt gekenmerkt door invasies. In de meeste winters worden hooguit enkele 10-tallen exemplaren gemeld – meestal tussen Rotganzen – maar in sommige winters kan het totaal oplopen tot vele 100-en exemplaren en dan vaak in homogene groepen. Ook Canadese en Groenlandse broedvogels kunnen in Nederland worden aangetroffen, getuige een waarneming uit 1976 van een op Bathurst Island, Canada, geringd exemplaar (cf van den Berg & Bosman 2001). Rotgans is een broedvogel van vochtige delen van arctische toendra in noordelijk Centraal-Siberië, Rusland, en een algemene wintergast van

Gemengd paar Rotgans x Witbuikrotgans met drie hybride jongen op Texel in december 2003-januari 2004

172 Witbuikrotgans / Pale-bellied Brent Goose *Branta hrota*, adult mannetje (links), Rotganzen / Dark-bellied Brent Geese *B bernicla*, en twee hybriden Witbuikrotgans x Rotgans / Pale-bellied Brent Goose x Dark-bellied Brent Goose, eerstejaars (rechts), Wagejot, Texel, Noord-Holland, 30 december 2003 (René Pop) **173** Witbuikrotgans / Pale-bellied Brent Goose *Branta hrota*, adult mannetje (rechts), Rotganzen / Dark-bellied Brent Geese *B bernicla*, en hybride Witbuikrotgans x Rotgans / Pale-bellied Brent Goose x Dark-bellied Brent Goose (midden), Wagejot, Texel, Noord-Holland, 30 december 2003 (René Pop) **174** Witbuikrotgans / Pale-bellied Brent Goose *Branta hrota*, adult mannetje (midden), Rotganzen / Dark-bellied Brent Geese *B bernicla*, en twee hybriden Witbuikrotgans x Rotgans / Pale-bellied Brent Goose x Dark-bellied Brent Goose, eerstejaars (rechts en links), Wagejot, Texel, Noord-Holland, 30 december 2003 (René Pop)

september tot mei in Nederland. Tijdens de vermenging in de wintergebieden kunnen gemengde paren gevormd worden.

Summary

PAIR OF DARK-BELLIED BRENT GOOSE X PALE-BELLIED BRENT GOOSE WITH THREE HYBRID YOUNG ON TEXEL IN DECEMBER 2003-JANUARY 2004 From 26 December 2003 to late January 2004, a mixed pair of a male Pale-bellied Brent Goose *Branta hrota* and a female Dark-bellied Brent Goose *B bernicla* and three hybrid young were observed on Texel, Noord-Holland, the Netherlands, in a

large flock of Dark-bellied Brent Geese and two Black Brants *B nigricans*. Mixed brent goose pairs of this combination have been reported only twice before in the Netherlands and only once before with hybrid offspring (in 1980). Records from other countries are unknown. The hybrids strongly resembled so-called 'Gray-bellied Brants', the subspecies (still) without taxonomic rank from western arctic Canada and wintering on the West Coast of the USA, which has also been reported in Ireland and Northern Ireland in recent years. Without the presence of the parents, the hybrid young might well have been reported as 'Gray-bellied Brants'. Pairs of Dark-bellied Brent Goose with Black

Gemengd paar Rotgans x Witbuikrotgans met drie hybride jongen op Texel in december 2003-januari 2004

Brant with hybrid young have been recorded in Britain and the Netherlands and suspected hybrids Pale-bellied Brent Goose x Black Brant have been reported on the East Coast of the USA.

Verwijzingen

- Bakker, T & Ebels, E B 2002. Gemengd paar Rotgans x Zwarte Rotgans met twee hybride jongen op Terschelling in april-mei 2000. Dutch Birding 24: 210-212.
- van den Berg, A B & Bosman, C A W 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Tweede druk. Haarlem.
- Berrevoets, C & Erkmann, A 1993. Gemengd paartje Rotgans en Zwarte Rotgans met twee 'hybride' jongen bij Oude Tonge in winter van 1991/92. Dutch Birding 15: 61-63.
- Bloomfield, A & McCallum, J 2001. Changing fortunes of the Black Brant. Birding World 14: 66-68.
- Ebels, E B 1997. Identification of brent geese: a new

- feature? Dutch Birding 19: 232-236.
- Garner, M & Millington, R 2001. Grey-bellied Brant and the Dundrum conundrum. Birding World 14: 151-155.
- Lambeck, R H D 1981. De huidige status van de Spitsbergen/Frans Jozef Land-populatie van de Witbuikrotgans *Branta bernicla hrota*. Limosa 54: 52-56.
- McGeehan, A 1992. Black Brant: a goose worth watching. Irish Birding News 2: 91-99.
- Syroechkovski, E E 1997. [Mixed colonies of two subspecies of Brent Geese in the Olenyok Bay, Yakutia (Russia).] [In Russian.] Casarca 3: 114-125.
- Wilson, A 2002. Three 'Black Brants' from Long Island, New York. Website: www.oceanwanderers.com/NY123BlckBrnt.html.
- Wilson, A 2003. An 'Intermediate Brant' from Long Island, New York on 26 January 2003. Website: www.oceanwanderers.com/IntmBrantNY.html.
- Wynn, R 2002. Brants: the hybrid problem. Birdwatch Issue 118: 16-18.

*Justin J F J Jansen, Blitterswijkseweg 3, 5871 CD Broekhuizen, Nederland
(justinDBA@cs.com)*

*Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland
(ebels@wxs.nl)*

Distribution of Dupont's Lark in Morocco

Western Dupont's Lark *Chersophilus duponti duponti* is widely distributed throughout the High Plateaux in eastern Morocco, from Aïn Beni-Mathar in the north to the Figuig area in the south and to Zeïda in the west. Its primary habitat is halfa grass and wormwood steppe above altitudes of 1000 m. Most birders try to find the species south of Zeïda in the High Moulouya region, which has become one of the best-known spots (Bergier & Bergier 2004). Nevertheless, it still remains one of the least known larks of Morocco and much research remains to be done – for example, there are only two nesting records for Morocco (Thévenot et al 2003).

The species is rarely encountered outside its currently known breeding range and only a few records are known from other parts of Morocco. These originate mainly from the semi-desert areas south of the High Atlas; for example, several observations have been done recently at the Tagdilt track east of Boumalne-Dadès (Bergier & Bergier 2004, Arnoud van den Berg pers meded).

On 29 January 2004, while having a break in the Central Anti-Atlas along the road P32 that runs from Ouarzazate to Agadir, Max Berlijn,

Justin Jansen, Karel Lemmens and Ran Schols were surprised to find two Dupont's Larks at Tizin-Taghatine, c 48 km west of Tazenakht on the southern side of the road, only 3 km away from where van Scheepen & Meijer (1996) found a single bird on 7 January 1994. The two birds – probably a pair – were foraging at close distance and could be photographed well. The area was at an altitude of c 1500 m and its physiognomy matched the breeding habitat of Dupont's Lark in eastern Morocco but was rockier. When visiting the very same spot a few days earlier on 26 January, we did not encounter them.

As already suggested by van Scheepen & Meijer (1996) and taking into account two other records during the breeding period in the same area (at Taliouline on 17 April 1985 and at Tamelakout on 2 May 1986, Thévenot et al 2003), it is likely that a small population resides within the region. Very early morning stops along the road P32 should help to confirm this hypothesis – usually, Dupont's Larks stop singing just before dawn...

I like to thank Arnoud van den Berg and Patrick Bergier for their help in various ways, and MB, KL and RS for their excellent company on the trip.

175 Dupont's Lark / Duponts Leeuwerik *Chersophilus duponti*, Tizi-n-Taghatine, Morocco, 29 January 2004
(Ran Schols)

References

Bergier, P & Bergier, F 2004. A birdwatchers' guide to Morocco. Second edition. Cley-next-the-Sea.
Thévenot, M, Vernon, R & Bergier, P 2003. The birds of

Morocco. BOU Checklist 20. Tring.
van Scheepen, P & Meijer, D 1996. Dupont's Lark outside known Moroccan breeding area. Dutch Birding 18: 12-13.

*Justin J F Jansen, Blitterswijckseweg 3, 5871 CD Broekhuizen, Netherlands
(JustinDBA@cs.com)*

Breeding Azure Tits and other interesting bird observations in Kargopol, western Russia, in 2002-03

A Finnish-Russian expedition by the Häme Regional Environment Centre, the Finnish Environment Institute, the Karelian Research Centre of the Russian Academy of Science (RAS) and the Bird Ringing Centre of Moscow visited the Kargopol region, Arkhangelskaya Oblast, western Russia, in spring 2002 (23 April-5 May) and spring 2003 (6-15 May). The aim of the expedition was to make an inventory of migrating and breeding birds in this well-known but poorly documented Russian IBA-area (Important Bird Area as defined by BirdLife International). The survey was financed by the Finnish-Russian

Development Programme on sustainable forest management and conservation of biological diversity in north-western Russia and hosted by the Russian Ministry of Agriculture and Forestry and Ministry of Environment. Special attention was given to bird species included in the European Union's Bird Directive. The coverage of the general inventory was c 100 x 100 km, with the small town Kargopol (12 000 inhabitants; 61:31 N, 38:57 E) located in the centre of the area. In the Kargopol region, there are vast agricultural fields, which are important staging areas for Common Cranes *Grus grus* and geese *Anser/Branta* before they reach their breeding grounds in the taiga and tundra belts. After the political collapse of the former Soviet Union, most fields were abandoned because of the lack

176 Azure Tit / Azuurmees *Parus cyanus*, Svid river, Kargopol, Russia, May 2003 (Jouni Riihimäki)

177 Azure Tit / Azuurmees *Parus cyanus*, adult carrying nesting material, Svid river, Kargopol, Russia, May 2003 (Jouni Riihimäki)

of governmental subsidies and fields are gradually becoming overgrown with bushes and losing their function as pasture for geese. However, these fields still possess a high ecological value because of their diversity.

The team found several Azure Tits *Parus cyanus* on 29 April 2002 and again between 7 and 14 May 2003 at the southern part of Lacha lake (61:10 N, 38:47 E) in the Svid river delta area, c 400 km from the Finnish border. Most of the birds were singing males. The small breeding population discovered in 2002 (c five pairs) was situated on the bank of Svid river which flows to Lacha lake from the south (Kellomäki et al 2002). The breeding area is situated in the delta of the river and is part of a large wetland area, where mostly willows *Salix* grow. The area is so wet that a boat is necessary to do surveys! Apparently, Azure Tit favours this kind of nesting areas, different from the more dry and arboreal habitats preferred by most other *Parus* species (cf Harrap & Quinn 1995ab). The Azure Tits nested in natural holes, mainly made by Lesser Spotted Woodpecker *Dendrocopos minor*. There are no nest boxes in the area. In spring 2003, the team found one nest, which the male was still constructing (the female may already have laid eggs but this could not be confirmed).

Distribution of Azure Tit

Azure Tit is widespread in Russia but is not numerous in European Russia. The species is distributed from Moscow through Central Asia and Siberia east to Mongolia and north-eastern China. There are two records in South Korea

from 2002 and one in Japan from 1998. The western limit of the breeding range has been insufficiently studied and the westernmost reliable breeding attempt recorded in Russia was on the Novaja Ladoga, the bank of the Volhov river, on the southern coast of Ladoga lake (Noskov 2002; figure 1). The species may not breed regularly west of the Volga basin. It is not regularly recorded in the Moscow region, although Azure Tits have bred in the Yakhroma-Dubna lowlands in the north of the region in 1981-82, and in the west they may breed in the Moscow Meshchera (Harrap & Quinn 1995a). In 2003, Azure Tit bred in the Tsentralno-Lesnoy state biosphere reserve, 300 km west of Moscow (Aleksander Artemjev & Viktor Kovalev pers comm). In Belarus, it may breed irregularly in the south; breeding was proven at Luninets in 1952, Pinsk in 1964, in Lel'chitsy in 1987 and at the Lan river, Brest region, in 1989 (Harrap & Quinn 1995a). There are an estimated 400-1000 pairs in the Poles'ye area of the Pripyat valley, Belarus. The species has wandered north and west to the Ladoga lake region, St Petersburg, Vologda, Yaroslavl, Vladimir, Rzhnev and Smolensk (Noskov 2002). The species has never bred in Karelia, Russia, and there are only occasional records during autumn wanderings; invasions occur once in every six to 10 years. The breeding range of Azure Tits is situated just south and east of Karelia (Zimin & Ivanter 2002). The first breeding for Ukraine took place in 2001 (Shedlovsky et al 2002). Perhaps Azure Tits do not breed regularly in northern Ukraine but they are usually recorded there in winter (Fesenko & Bokotei 2002).

Vagrancy

Azure Tit is a very rare vagrant to other European countries and probably was more regular in the past. Several supposed records have (later) proven to refer to hybrids Azure x European Blue Tit ('Pleske's Tit') *P. cyanus* x *caeruleus* and in some of the older records, this pitfall may not have been safely excluded. This type of hybrid has been recorded in Austria, Belgium, Finland, France, Germany, Hungary, Latvia, the Netherlands, Poland and Sweden (cf Lewington et al 1991, Boon 1994; Birding World 14: 41, 2001, 16: 35, 2003; Dutch Birding 23: 104, 2001, 24: 180, 2002). Records of presumed pure Azure Tits have been accepted for the following countries (number of records/number of individuals, most recent year): Austria (13, 1997), Czech Republic (25+), Denmark (1/1, 1964), Estonia (14/38-44, 1992), Finland (22/28, 1996; has attempted to breed in 1973), France (1/1, 1908), Latvia (2/2, 1915), Lithuania (5/5, all 19th century), Poland (c. 34, 2001), Rumania (1/1), Slovakia (6/22), Sweden (4/4, 2002), Ukraine (has bred in 2001) and former Yugoslavia (1/1) (Breife et al 1990, Dubois & Yésou 1992, Lewington et al 1991, Lilleleht & Leibak 1991, Leibak et al 1994, Mitchell & Young 1997, Lilleleht 1999, Shedlovsky et al 2002; Birding World 8: 37, 1995, 9: 90, 92, 1996, 10: 32-33, 1997, 11: 34, 1998, 15: 32, 2002, 15: 459, 499, 2002, 16: 35, 2003; Dutch Birding 18: 96, 143, 1996, 19: 205, 1997,

22: 302, 2000, 23: 104, 2001, 24: 59, 381, 2002, 25: 61, 2003). East of the regular breeding areas, there are two records in South Korea in 2002 and one in Japan in 1998.

Other interesting observations

The total number of bird species recorded during the Kargopol expedition in 2003 was 168 (106 in 2002). Of these, 37 are included on the Annex of the European Union's Bird Directive. Almost all of the species recorded occur in Scandinavia and central Europe as well but their occurrence and numbers differ. Species common in Finland, such as Great Spotted Woodpecker *D. major*, Goldcrest *Regulus regulus*, Crested Tit *P. cristatus*, Willow Tit *P. montanus* and Coal Tit *P. ater* were very uncommon. Species uncommon or rare in other European countries were recorded at many sites: Great Snipe *Gallinago media*, Terek Sandpiper *Xenus cinereus*, White-backed Woodpecker *D. leucotos* and Citrine Wagtail *Motacilla citreola*. The team found out that for many species even the most recent distribution maps were inaccurate. At least the following species either breed or occur regularly in the Kargopol area and this should be taken into account when new distribution maps are made: Gadwall *Anas strepera*, Great Bittern *Botaurus stellaris*, Grey Heron *Ardea cinerea*, Pallid Harrier *Circus macrourus*, Montagu's Harrier *C. pygargus*, Common Quail *Coturnix coturnix* (which is nowadays rather

FIGURE 1 Breeding range of Azure Tit / Azuurmees *Parus cyanus*, after Harrap & Quinn (1995a) and Svensson et al (1999). The breeding attempt on the Novaja Ladoga is marked with *.

common also in Finland), Eurasian Coot *Fulica atra*, Eurasian Oystercatcher *Haematopus ostralegus*, Black-tailed Godwit *Limosa limosa*, Black Tern *Chlidonias niger*, White-backed Woodpecker, Citrine Wagtail (which nowadays also breeds regularly in Finland), European Blue Tit and Hawfinch *Coccothraustes coccothraustes*. In addition, the following interesting species were recorded in the area: Black Kite *Milvus migrans*, Greater Spotted Eagle *Aquila clanga*, Red-footed Falcon *Falco vespertinus*, Eurasian Three-toed Woodpecker *Picoides tridactylus* and White-spotted Bluethroat *Luscinia svecica cyanecula*.

The Azure Tits were the highlight of the expedition. By the end of the expedition, the first Thrush Nightingales *L. luscinia* and other nocturnal singers arrived and, possibly, species such as Booted Warbler *Acrocephalus caligatus*, Lanceolated Warbler *Locustella lanceolata* and Yellow-breasted Bunting *Emberiza aureola* are still waiting to be found... For a full survey of Kargopol, a future expedition would need to travel to the area a few weeks later in spring.

In Russia, Karelia is rather well-known from an ornithological point of view but further east, almost virgin wilderness can be found where an ornithologist can still find new bird areas and species of which the distributions are poorly known, if at all. From a practical point of view, the team did not have any problems in Russia. Accommodation, food and drink can be found at very low costs. Only the roads are so poor in spring that a four-wheel drive car is necessary.

The team is very grateful to the Finnish Environment Institute and Häme Regional Environment Centre for financial support of the Expedition. Special thanks go to Timo Asanti, Riitta Hemmi and Tapio Lindholm for the good co-operation in planning and implementing our trip. Evgeny Ieshko from the Karelian Research Centre of RAS supported the expedition with two four-wheel drive vehicles. Local contact persons in Kargopol, Aleksandr Klepikov and Aleksandr Kosykin, deserve special thanks for organizing the fieldwork. The chauffeurs, Oleg Ruban and Aleksandr Zhdanovits, made the expedition possible on all kind of roads and trails. Thanks also go to Tapio

Tohmo for the map and Erkki Kellomäki, Ari Lehtinen and Natalia Ripatti for their assistance and good company during the expedition. Peter Barthel, Rolf Christensen, Justin Jansen, Erling Jirle, Bertil Johansson, Vilju Lilleleht, Kenneth Rude Nielsen, Jan Nordblad, Kalle Rainio and Tadeusz Stawarczyk gave information about the latest observations. Mika Ohtonen commented on the text.

References

- Breife, B, Hirschfeld, E, Kjellén, N & Ullman, M 1990. Sällsynta fåglar i Sverige. Vår Fågelvärld Suppl 13. Lund.
- Fesenko, G V & Bokotei, A A 2002. [Birds of Ukrainian fauna]. Kiev. [In Ukrainian.]
- Boon, L J R 1994. Hybrid Azure x Blue Tits in Europe. Dutch Birding 16: 232-234.
- Dubois, P J & Yésou, P 1992. Les oiseaux rares en France. Bayonne.
- Harrap, S & Quinn, D 1995a. The Azure Tit. Birding World 8: 382-389.
- Harrap, S & Quinn, D 1995b. Tits, nuthatches & tree-creepers. London.
- Kellomäki, E, Khohlova, T, Lehtinen, A, Riihimäki, J, Ripatti, N, Rusanen, P, & Uronen, P 2002. Kargopol – Important Bird Area in Arkhangelsk Region, Russia. [Manuscript; in Finnish.]
- Leibak, E, Lilleleht, V & Veromann, H (editors) 1994. Birds of Estonia. Status, distribution and numbers. Tallinn.
- Lewington, I, Alström, P & Colston, P 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. London.
- Lilleleht, V & Leibak, E 1991. Rarities in Estonia till 1989: report of the Estonian Rarities Committee (3). Hirundo 10: 3-20. [In Estonian, English summary.]
- Lilleleht, V 1999. Rarities in Estonia 1990-1997: report of the Estonian Rarities Committee. Hirundo 12: 51-102. [In Estonian, English summary.]
- Mitchell, D & Young, S 1997. Photographic handbook of the rare birds of Britain and Europe. London.
- Noskov, G A 2002 (editor). Red data book of nature of the Leningrad Region. Part 3, animals. St Petersburg.
- Shedlovsky, I V, Poluda, A M, Mateychik, V I, Himin, M V & Goedeck, A 2002. Azure Tit (*Parus cyanus*) – a new breeding bird species of the Ukrainian fauna. Vestnik Zoologii 36: 96.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 1999. Collins bird guide. London.
- Zimin, V B & Ivanter, E V 2002. Ptitsi (Seria Mir zhivotnih). Petrozavodsk. [In Russian.]

Jouni Riihimäki, Jalmari Finnen katu 20, 33720 Tampere, Finland (jouni.riihimaki@pp1.inet.fi)

Recensies

NIELS KRABBE & JONAS NILSSON 2003. *Birds of Ecuador – sounds and photographs*. DVD-ROM. Bird Songs International BV, Wierengastraat 42, 9969 PD Westerland, Netherlands; e-mail info@birdsongs.com, website www.birdsongs.com. 6015 sound-recordings of 1184 species and 824 photographs of 469 species; total recording time 69 h. EUR 83.30.

How long will it take before birders go out in the field and bring along a (small) portable computer with DVD player? This surely should have some great advantages but I still have to meet the first one to do so. This DVD could, however, be a good reason. Imagine yourself in a cloud forest in the Ecuadorian Andes trying to find the song of this very rare antpitta that is calling right in front of you. It is on one of your CDs but which one? With 6015 sound-recordings of 1184 species (and 2692 MB of data!) on this DVD, having all information on one disc should be an advantage.

So, how does it work? After having installed the DVD on your computer using the set up program (all very easy), birders familiar with CD-ROMs published by Bird Songs International (for instance *Birds of Tropical Asia*) will recognize the way information is presented. The DVD opens with an introductory picture of a cloud forest. Click on the picture and all 86 Ecuadorian bird families emerge. Clicking on the '+' in front of each family reveals all species belonging to that family in Ecuador. Then click on '+' in front of the species' name for the recordings and/or photographs. All species occurring in Ecuador are listed but the ones without photograph or sound-recording lack the '+'. Sometimes, a '+' only reveals information like a description of the sound, with an actual recording lacking, but then it will also lack the recording pictogram. Each recording contains the following information: vocalization type (song, call or alarm note), sex, natural vocalization or calls after playback, and length of recording. Clicking on '+' gives access to additional information like author of recording (including information on the author), details on the place of recording like altitude, location, province and country. When clicking on the location, a new window opens and shows where in Ecuador or South America the sound has been recorded. This window also includes information on habitat and latitude and longitude. Also, information is given on the species' world status using the well-known BirdLife International definitions ('critically endangered', 'endangered' and 'vulnerable'). The DVD does not come with a booklet (my copy, anyway), which I find a pity. Users of Macintosh computers will be disappointed because this DVD only works on a Windows PC.

The quality of the recordings is generally high although there are differences in the recordings. The DVD distinguishes A, B and C recordings, where A stands for the best quality. Some A recordings, how-

ever, are still of rather poor quality, eg, the A recording of Gray Tinamou *Tinamus tao* where there is quite some background noise. Another minor point of criticism are the sometimes rather empty recordings, eg, on Rufous Potoo *Nictibius bractaeus* where there are gaps of 18 and 20 s between the 3.5 s calls (still very nice to listen to though!). On the C recording of Banded Ground-Cuckoo *Neomorphus radiolus*, the song (a 2 s lasting ooooooooo) is hardly audible on the first 77 s. Only the last 12 s of the 89 s recording, when the recording is amplified, the song is audible. On some recordings, a certainty percentage is given when the authors are not sure about the identity of the bird. A handy reference in this respect is the fact that the website www.birdsongs.com has an 'errata' program where the latest information on changes in identification are given. Here, one can read for instance that the first recording (with certainty less than 100%) of Spectacled Bristle-Tyrant *Phylloscartes orbitalis*, sound file 2781-84, is actually a Rufous-tailed Antwren *Myrmotherula erythrura*.

The list of species with sound recordings is quite amazing: 1184 species out of a total of 1600 that have been recorded in Ecuador is a high proportion. Especially passerines are well covered: there are sound-recordings of 92 antbirds (out of 94), 17 puffbirds (out of 19) and, out of a total of 24, only one antpitta (Peruvian Antpitta *Grallaria peruviana*) is missing! Besides sound recordings, 824 photographs of 469 species have been included. These are marked with a small 'thumbnail' next to the species name and can be enlarged by clicking. I must say that the quality of the pictures is not outstanding and that most are in-hand pictures (> 95%) but it can be a handy reference along with your field guide (if you were to bring your computer in the field!). Besides this, a lot of material has probably never been published before and is therefore of value anyhow.

An option that will please birders is the fact that this DVD, like some other CD-ROMs produced by Bird Songs International, has the ability to make so-called playlists. This enables you to compose your own CDs or minidisks. I have made one CD myself and I have to say that this took quite a while – admittedly, I do not have the newest computer – so be prepared to invest some time, also because there are a lot of species to choose from. Besides species, one also has to choose the recording(s). With up to 111 recordings per species (see below), it may be hard to choose which one(s) you should copy to your playlist.

It is clear that the authors have a specific interest in tapaculos. With 347 recordings for 14 species of tapaculo and an average of c 25 recordings per species, this family is well represented. The Unicoloured (or Blackish) Tapaculo *Scytalopus unicolor* even has 111 (!) recordings – many of which sound very alike, at least to my inexperienced ear. It seems as if this material is a

Recensies

study in itself. This is not unexpected, as one of the authors (Niels Krabbe) has published several papers on tapaculo taxonomy. One could argue, however, if it is necessary to include so many similar recordings but it does give you the possibility to compare. Happily, the English names follow those used in the two-volume set *Birds of Ecuador* by Robert Ridgely and Paul Greenfield (see review in Dutch Birding 24: 29-30, 2002). In some aspects, the DVD is more up-to-date than the book. The only recently recorded Black Tinamou *T. osgoodi* is not included in the book but does have a recording on the DVD. There are some (very) small differences in taxonomy between the DVD and the book. For instance, on the DVD, Rio Napo Screech-owl *Otus napensis* is given full species status whereas in the book it is placed as the only occurring subspecies of Foothill Screech-owl *O. roraimae* in Ecuador.

This DVD contains an incredible wealth of information and because of the large number of recordings, which have all been well provided with additional information, it is an amazing reference as well. The authors should be congratulated on their job. For EUR 83.30 (including VAT) this is well worth the money. Birders heading off to Ecuador in the near future will be pleased to find themselves not only with two quality bird books but also an even more up-to-date DVD with an unsurpassed amount of sound-recordings and photographs. But do not forget to bring your laptop with DVD player along! LAURENS STEIJN

PETER ROBINSON 2003. *The birds of the Isles of Scilly*. Christopher Helm/A&C Black Publishers Ltd, 37 Soho Square, London W1D 3QZ, UK; e-mail ornithology@acblack.com, website www.acblack.com. 608 pp. ISBN 0-7136-6037-6. GBP 45.00.

For every European birder with even the slightest interest in rare and scarce birds, a title such as *The birds of the Isles of Scilly* must sound mouth watering. Scilly – as it is commonly abbreviated – is one of the best-known and probably most famous rarity hotspots of the Western Palearctic. If there is any place to illustrate the magnetic effect that small and relatively isolated islands can have on rarities from virtually all directions – and numerous rarity-hunting birders in their wake – it must be Scilly, located 45 km west of Land's End in Cornwall, England. Rare birds have been seen (and shot) here since the 1800s but especially since the 1970s, Scilly has become an almost obligatory destination for British (and European) birders who want to increase their British or European list and who want to have a fair chance to find their own rarities. I have tried it myself only once, in 1992 – and was unlucky to witness probably the quietest October week in decades: one day late for the Northern Parula *Parula americana* and with the only 'highlights' being a Greater Short-toed Lark *Calandrella brachydactyla*, Barred Warbler *Sylvia nisoria* and a Red-breasted Flycatcher *Ficedula parva*! For many others, however, trips have been much more rewarding and no serious

British lister can afford to avoid the islands, either during the annual autumn pilgrimage or in the case of unplanned visits when a rarity has turned up. Over 50% (52.6% to be exact) of the 287 full species considered by the British Birds Rarities Committee (BBRC) have occurred in Scilly, accounting for 36% of the complete Scilly bird list. Scilly birdlife, however, holds more than just rarities. The island list stands at c 426 species and includes significant numbers of some breeding seabirds, such as European Storm-petrel *Hydrobates pelagicus* and Roseate Tern *Sterna dougallii*.

In *The birds of the Isles of Scilly* Peter Robinson, former head of the investigation unit of the Royal Society for the Protection of Birds (RSPB), provides a detailed overview of the status of every species recorded in Scilly. For breeding species, information on distribution, population, trends, habitat use and future prospects as well as comparisons with mainland populations are given. For most rarities, every single record is given and trends or patterns are analyzed. The result is a heavy-weight book with over 600 pages, crammed with information. But is it good? That probably depends on what you expect of it. If you compare this avifauna with other regional or local British avifaunas, it will surely stand the test. It is well documented, well written and very complete and seems to be well edited. I came across a few errors only, such as an unfinished sentence on p 468 (under Yellow-browed Warbler *Phylloscopus inornatus*), the incorrect statement that the subspecies *homeyeri* is a subspecies of Southern Grey Shrike *Lanius meridionalis* (it belongs to the northern group of Great Grey Shrike *L. excubitor* subspecies, as correctly stated on p 505 but not on p 506) and some 'mistakes' caused by the delay between finishing the text (given as autumn 2002, but seemingly earlier for some species) and the publication date (October 2003). An example is the statement that a single Double-crested Cormorant *Phalacrocorax auritus* has appeared in the Azores (October 1991); in reality, this species has been recorded in the Azores much more often and has probably been annual since 1999. Another way to look at this book is as a source of information to see which rarity has occurred when and to use the book as a 'rarity bible' – after all, it is that aspect that makes Scilly famous. Viewed from this perspective, the book is overloaded with information on common species and with information that is not absolutely necessary, such as the introduction for each species listing the breeding and wintering ranges and most or all subspecies. On the other hand, information on contentious species (given between square brackets) will be appreciated by this group of readers, because it offers some fascinating reading and some records may prove to be acceptable in the future. One could state that more information is never a drawback but – apart from the difficulty to read a heavy book like this in bed – given the high price of this book, I think many birders would have preferred a more compact publication at a lower price. The high price could be balanced by a lavish selection of photographs but this is not the case. The 61 colour photo-

graphs include only 22 of rare and scarce birds and only one rather poor photograph of 'birders in action'. Regrettably, some of the Nearctic species for which Scilly is most famous are not included, such as Sora *Porzana carolina*, Buff-breasted Sandpiper *Tryngites subruficollis*, the two cuckoos (Black-billed Cuckoo *Coccyzus erythrophthalmus* and Yellow-billed Cuckoo *C. americanus*), Common Nighthawk *Chordeiles minor*, the three *Catharus* thrushes and Rose-breasted Grosbeak *Pheucticus ludovicianus*). And would it not be nice to see a photograph of, for instance, the mounted specimen of Europe's last Eskimo Curlew *Numenius borealis* (shot on Tresco on 10 September 1887 and now in the Isles of Scilly Museum on St Mary's; plate 178) in a book like this? Some of the selected photographs are even of rather poor quality and this emphasizes the impression that the selection of photographs has not been the prime concern of the author and/or editor, which in my opinion is a truly missed opportunity. In a book like this, a photograph of every rare species (if photographed, but most have been) would have strongly increased its attractiveness for a much larger audience.

The best thing of the book for me was to compare the status of certain species and to get a clearer picture of how big a hurdle the 45 km of open sea can be for some mainland species, whereas for vagrants from further away this stretch of water is just a minor 'river'

to cross (if they arrive from the mainland at all). It is also interesting to note how rare some species in Scilly are compared with their presence in or around the North Sea. Compare, for instance, Velvet Scoter *Melanitta fusca* (11 records, involving 17 birds) with Surf Scoter (nine records), Marsh Sandpiper *Tringa stagnatilis* (one record) with the Nearctic yellowlegs (16 in total: five Greater Yellowlegs *T. melanoleuca*, nine Lesser Yellowlegs *T. flavipes* and two unidentified yellowlegs) and Lesser Grey Shrike *L. minor* (seven records, none since 1976) with Great Grey Shrike (eight records, only one since 1978). And what to think of only 17 records (involving 19 birds) of Great Crested Grebe *Podiceps cristatus* and only five records (involving seven birds) of Eurasian Jay *Garrulus glandarius*? The latter examples illustrate the true rarity of some of the 'common' European species rather than a lack of observer's awareness, because few islands will be so intensively covered as Scilly, at least during the migration months in autumn. It is this kind of reading and browsing that makes *The birds of the Isles of Scilly* a fascinating book for many birders. My feeling is that the most important information could have been presented in a more compact, more richly illustrated and yet less expensive way but that may be as much a reflection of my own preferences as a criticism of this book. ENNO B EBELS

178 Eskimo Curlew / Eskimowulp *Numenius borealis* (shot on Tresco, Scilly, England, on 10 September 1887), Isles of Scilly Museum, St Mary's, Scilly, England, October 1992 (Paul Knolle). Reproduced with permission from the Isles of Scilly Museum.

DBA-nieuws

DBA-vogeldag 2004 druk bezocht Ondanks een verlate Dutch Birding (met het programma) en het ontbreken van zowel een 'zware' identificatielezing als een grote buitenlandse 'naam', was het op de DBA-vogeldag op 7 februari 2004 drukker dan ooit. Voorzitter Gijsbert van der Bent hield zijn openingswoord kort. De meeste tijd ging op aan het uitreiken van vier gouden speldjes. Deze zeldzame Ross' Meeuw-speldjes worden uitgereikt aan personen die zeer langdurig en/of bijzonder intensief als medewerker betrokken zijn bij de Dutch Birding Association. Dit jaar viel deze eer te beurt aan Gerald Oreel (een van de 'founding fathers' van Dutch Birding), uitvoerend redacteur sinds jaar en dag André van Loon, adjunct-hoofdredacteur sinds jaar en dag Enno Ebels en oud-webmaster Rob Olivier.

Mark Constantine en Magnus Robb (met bijdragen van Killian Mullarney en Arnoud van den Berg) van The Sound Approach vermaakten het publiek niet met dia's maar met verhalen over expedities en met soms bizarre opnamen van vogelgeluiden. Wereldreiziger Marc Guyt begint een vaste kracht te worden van de vogeldag. Hij hield een aansprekende dialezing over Kenia, terwijl in de andere zaal een deel van de bezoekers zich boog over het jaarlijkse vogelexamen, de mystery bird-competitie, dit jaar perfect verzorgd (ook technisch) door Dick Groenendijk en Rob van Bemmelen. De beste drie waren Nils van Duivendijk, Hein Prinsen en Frank Neijts. De bijbehorende prijzen werden gedoneerd door Bird Songs International, Natuur Digitaal en Cursorius.

Opnieuw bleek het concept van een dubbelprogramma geen overdreven luxe. De lezing van Bas van den Boogaard over de zuidelijke Verenigde Staten werd zeer goed bezocht in zaal 1 maar gelijktijdig zat ook zaal 2 bij Leo van den Bergh vol. Leo sprak over geografische variatie en herkenning van rietganzen en de recente verschuivingen in het voorkomen in de winter. Ook uit de belangstelling voor de informele 'workshop' na afloop kan worden geconcludeerd dat een en ander nog

lang niet is uitgekristalliseerd en dat we over het onderwerp ongetwijfeld nog meer zullen gaan horen en lezen.

Mogelijk is deze DBA-dag de laatste geweest waarop de 'ouderwetse' dia de grootste rol voor zich opeiste. De stormachtige opkomst van de digitale fotografie en de mogelijkheid van beamerpresentaties zijn de oorzaken van het nakende afscheid van het briljante maar omslachtige medium. We zullen het voortaan vooral moeten doen met minder omslachtige maar vooralsnog minder briljante digitale beelden. In dit overgangsjaar was het traditionele jaaroverzicht al geheel digitaal. En dat viel niet mee. Omdat alle beelden al eerder waren te zien op de Dutch Birding-website, waren er geen verrassingen, waar voorgaande jaren toch regelmatig een stoffig en onbekend diaatje opdook met een onweerlegbare dwaalgast. Vaste afsluiter sinds jaar en dag Wim Wiegant kwijt zich nog steeds met verve van zijn taak als nar in een wereld die af en toe wel wat relativering kan gebruiken. Waarvoor hulde.

De vogeldag verliep zonder enige wanklank. Verantwoordelijk voor een belangrijk deel van de vlekkeloze organisatie zijn Rob Olivier en Arjan van Egmond. Het bestuur dankt hen voor hun inzet. Van wezenlijk belang is de technische assistentie, en die was dit jaar in de goede handen van André van der Plas, Michel Veldt en Martijn Verdoes. Het organisatie-team beseft wel dat bij het steeds soepelere verloop van de vogeldagorganisatie routine en 'op zeker spelen' mee zijn gaan spelen. Aan de betekenis van de DBA-vogeldag als gezellig, sociaal en informeel 'birders event' zal niet getornd worden. Er wordt echter al wel gebrainstormd over een gewijzigde opzet volgende jaar, zowel wat het lezingenprogramma als wat de beursvloer aangaat. Ideeën hiervoor worden gaarne ingewacht door het bestuur van de DBA (dba@dutchbirding.nl). De volgende DBA-vogeldag staat overigens gepland op zaterdag 1 februari 2005. GIBSERT VAN DER BENT

Corrigenda

De in WP reports in het vorige nummer genoemde en afgebeelde Bonte Tapuiten *Oenanthe pleschanka* van Stafsinge Strand, Halland, Zweden, en Helgoland, Schleswig-Holstein, Duitsland (Dutch Birding 25: 63, 66, plaat 114-115, 2004) betreffen beide een vrouwtje (niet een mannetje).

Bij de plaat van de Parelduikers *Gavia arctica* (Dutch Birding 25: 70, plaat 124, 2004) werd helaas niet de juiste fotograaf vermeld. De foto werd gemaakt door Patrick Palmen. REDACTIE

In WP reports in the previous issue, the mentioned and depicted Pied Wheatears *Oenanthe pleschanka* of Stafsinge Strand, Halland, Sweden, and Helgoland, Schleswig-Holstein, Germany (Dutch Birding 25: 63, 66, plate 114-115, 2004) both concern a female (not a male).

In the caption of the plate of the Black-throated Loons *Gavia arctica* (Dutch Birding 25: 70, plate 124, 2004), unfortunately the wrong photographer was mentioned. The photograph was taken by Patrick Palmen. EDITORS

Aankondigingen & verzoeken

Dutch Birding videojaaroverzicht 2003 Op de DBA-vogeldag op 7 februari 2004 in Utrecht presenteerden Rob Olivier en Marc Plomp van Natuur Digitaal het Dutch Birding videojaaroverzicht 2003, het achtste overzicht op rij dat in samenwerking met de DBA is uitgebracht. Voor het eerst verscheen het jaaroverzicht ook op DVD, naast de vertrouwde videoband. Door de beperkte speelduur van de DVD is het overzicht wat korter dan voorgaande jaren en haalt net geen twee uur (110 minuten). In die twee uur passeren bijna 60 zeldzame en schaarse vogelsoorten die in 2003 in Nederland zijn waargenomen – een Belgische toegift ontbreekt dit keer. Onder die c 60 soorten zijn alle ‘toppers’ van 2003, waaronder vijf nieuwe soorten voor Nederland (in chronologische volgorde de Grote Tafeleend *Aythya valisineria* van Castricum aan Zee, Noord-Holland, de Audouins Meeuw *Larus audouinii* van Neeltje Jans, Zeeland, de Woestijnvink *Bucanetes githagineus* van de Maasvlakte, Zuid-Holland, de Blauwe Rotslijster *Monticola solitarius* van Westkapelle, Zeeland, en de Westelijke Orpheusgrasmus *Sylvia hortensis* van Middelburg, Zeeland) en een aantal (mogelijke) nieuwe ondersoorten voor de Nederlandse lijst, zoals Afrikaanse Vink *Fringilla coelebs africana* (zowel de vogel van de Maasvlakte als die van Haren, Groningen), de Groenlandse Witstuitbarmsijs *Carduelis hornemanni hornemanni* van Huisduinen, Noord-Holland, de Oosterse Zwarte Roodstaart *Phoenicurus ochruros phoenicuroides* van IJmuiden, Noord-Holland, en de mysterieuze (Woestijn)braamsluiper *Sylvia curruca (minula?)* van Katwijk aan den Rijn, Zuid-Holland. Opvallende opnamen zijn verder die van de Dwergaalscholver *Phalacrocorax pygmeus* van Eijsden, Limburg, de Oostelijke Blonde Tapuit *Oenanthe melanoleuca* van Texel, Noord-Holland, de Kleine Spotvogel *Acrocephalus caligatus* van Schiermonnikoog, Friesland, de Daurische Klauwier *Lanius isabellinus* van Texel en opnamen van een opmerkelijk hoog aantal ringvangsten. De meest opnamen zijn gemaakt door Rob Olivier en Marc Plomp, aangevuld met opnamen van Leo Boon (Cursorius), Jan van den Bosch, Enno Ebels, Sander Lagerveld, Henk Levering, Arnout Linckens, Teus Luijendijk en Peter de Vries. Het commentaar is net als bij de twee voorgaande afleveringen ingesproken door Max Berlijn en gaat uitgebreid in op zaken als determinatie, ondersoort, geslacht en leeftijd en voorkomen in Nederland of Europa. Op enkele momenten is het commentaar iets te los uit de pols; zo zijn er niet drie maar twee gevallen van Swinhoes Boszanger *Phylloscopus plumbeitarsus* in Nederland (bij het commentaar bij de Grauwe Fitissen *P. trochiloides*) en vertonen Bruine Boszanger *P. fuscatus* en

Raddes Boszanger *P. schwarzi* in tegenstelling tot wat gemeld wordt geen verschil in het aantal handpennen met versmallingen (vier). Het voordeel van de uitgave op DVD is dat met name de stilstaande beelden beter van kwaliteit zijn en dat sneller en gemakkelijker ‘doorgespoeld’ kan worden naar bepaalde opnamen. Zowel de videoband als de DVD is te bestellen door EUR 29.95 (Nederland, inclusief portokosten) of EUR 36.70 (België, inclusief portokosten) over te maken op rekening 3363.57.869 ten name van Plomp Digital Video te Linschoten, onder vermelding van ‘Video 2003’ of ‘DVD 2003’ en naam en adres. Voor meer informatie kan men kijken op www.natuurdigitaal.nl. Deze uitgave is – evenals jaaroverzichten van eerdere jaren – ook te bestellen via de website van de DBA (www.dutchbirding.nl, onder ‘The Shop’). ENNO B EBELS

Dutch Birding video year review 2003 The Dutch Birding video year review contains almost 2 h of video recordings of rare and scarce birds in the Netherlands in 2003. Almost 60 species are shown, including five species new to the Dutch list (Canvasback *Aythya valisineria*, Audouin's Gull *Larus audouinii*, Trumpeter Finch *Bucanetes githagineus*, Blue Rock Thrush *Monticola solitarius* and Western Orphean Warbler *Sylvia hortensis*) and four potentially new taxa for the Dutch list (African Chaffinch *Fringilla coelebs africana*, Hornemann's Redpoll *Carduelis hornemanni hornemanni*, Eastern Black Redstart *Phoenicurus ochruros phoenicuroides* and (Desert) Whitethroat *Sylvia curruca (minula?)*, as well as many other rarities. For the first time, the review is available both on video cassette and on DVD. It can be ordered from Plomp Digital Video; for details, contact Marc Plomp at info@plompdigitalvideo.nl, telephone/fax +31-348433730 or order it directly from the Dutch Birding website (www.dutchbirding.nl, under ‘The Shop’). Previous year reviews (on video cassette) are still available and can be ordered in the same way. ENNO B EBELS

Long-tailed Tits Justin Jansen is currently preparing a paper for publication in Dutch Birding on the identification and status of Long-tailed Tits *Aegithalos caedatus* around the North Sea and on the worldwide distribution of all subspecies. He is looking for additional information about the status of different subspecies in the various countries and for photographs of all subspecies, as well as of intermediate birds. Any information is most welcome and can be posted to: Justin Jansen, Blitterswijkseweg 3, 5871 CD Broekhuizen, the Netherlands, e-mail justindba@cs.com. All contributions will be gratefully acknowledged.

Masters of Mystery

Solutions of first round 2004

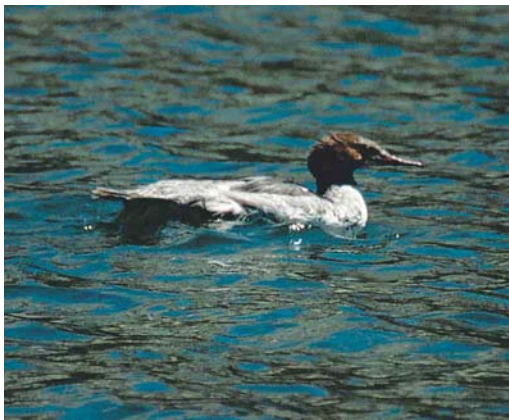
I The first mystery photograph shows a snorkelling bird. This behaviour is found in several ducks Anatidae, divers *Gavia*, grebes Podicipedidae and cormorants *Phalacrocorax*. First, it is important to clarify the posture of the bird. Scanning from left to right reveals a fairly long tail, part of the wing, the scapulars, a fairly long neck and a red-brown head. The upperparts are plain grey. No diver, grebe or cormorant shows a red head and/or grey upperparts. From the Western Palearctic ducks, only Smew *Mergellus albellus*, Barrow's Goldeneye *Bucephala islandica*, Common Goldeneye *B. clangula*, Hooded Merganser *Lophodytes cucullatus*, Goosander *Mergus merganser* and Red-breasted Merganser *M. serrator* in female, immature or eclipse male plumage are possible candidates.

For both goldeneyes, one would expect darker upperparts and a darker brown head. The long body and neck of the mystery bird eliminate Smew and Hooded Merganser, which are both more compactly built. From the two remaining candidates, only Goosander shows a very sharp boundary between the red-brown head and the grey neck, and this is enough to safely identify the mystery bird. In Red-breasted Merganser, this would be more diffuse and the head would be more cinnamon-brown.

This Goosander was photographed by Menno van Duijn in July 2001 at Yosemite National Park, California, USA. The same bird is depicted in plate 179. This mystery bird was correctly identified by 90% of the entrants. Most mentioned incorrect answers included Smew (2%) and Great Crested Grebe *Podiceps cristatus* (5%). The bird can be aged as a juvenile by the white lores. The locality where it was photographed reveals the subspecific identity of the bird: it is a Common Merganser *M. m. americanus*, the Nearctic subspecies. This subspecies has not (yet) been recorded in the Western Palearctic and, on current knowledge, only adult males can be confidently identified by a dark line at the base of the greater coverts separating the white greater coverts and secondaries from the white median and lesser coverts. Furthermore, there are some structural characters, such as the almost vertical feathering at the deeper base of the bill (not pointed, as in the nominate subspecies) and a more flattened forehead. Females probably do not show these subtle structural characters as pronounced as males, making a firm identification of these birds in the Western Palearctic (nearly) impossible.

II For the solution of the second mystery photograph, which depicts a long-winged bird, most entrants (79%) searched within the family of swallows and martins Hirundinidae. Others went

179 Common Merganser / Amerikaanse Grote Zaagbek
Mergus merganser americanus, juvenile, Yosemite
National Park, California, USA, July 2001
(Menno van Duijn)

180 Eurasian Crag Martin / Rotszwaluw *Ptyonoprogne
rupestris*, juvenile, Cape de Formentor, Mallorca,
Spain, 12 July 2003 (Menno van Duijn)

Mystery photograph III (October)

Mystery photograph IV (October)

for falcons *Falco* (15%) or swifts *Apus* (3%). Indeed, both are long winged but miss out on some characters. Juvenile falcons show more pale fringes on the scapulars. Dark-plumaged adult falcons, like Eleonora's Falcon *F. eleonora* and Sooty Falcon *F. concolor*, the most mentioned falcons, would be slimmer and would show a longer tail. In addition, the bill of the bird is just visible and shows a pointed tip. Swifts can be eliminated by the rather erect posture, quite unlike the clumsy crouching swifts. Furthermore, swifts have even longer and more pointed wings.

Within the group of swallows and martins, Plain *Riparia paludicola*, Sand *R. riparia*, Banded *R. cincta*, Rock *Ptyonoprogne fuligula* and Eurasian Crag Martin *P. rupestris* show brownish upperparts. Of these, Rock Martin can be ruled out most easily because this species is almost pure grey, much paler than the mystery bird. The upperparts of Plain, Sand and Banded Martin are browner than in the mystery bird. These species can, however, more easily be ruled out by the rather dark, brownish flanks of the mystery bird, which reveal its true identity as Eurasian Crag Martin. The white spots on the tail, typical for both Rock and Eurasian Crag Martin, are not visible as the bird does not fully spread its tail.

This juvenile Eurasian Crag Martin was photographed at Cape de Formentor, Mallorca, Spain, on 12 July 2003 by Menno van Duijn. The same bird is depicted in plate 180. It was correctly identified by 63% of the entrants, while others went for Plain (4%), Sand (4%) and Rock Martin (8%).

In the first round, there were 123 entrants and 71 (58%) of them managed to identify both mystery birds correctly. From these, Xavier Vandevyvre (Belgium) was drawn as the winner of the new *Atlas van de Nederlandse broedvogels*, donated by SOVON Vogelonderzoek Nederland. The names of all the entrants with at least one correct identification can be viewed at www.dutchbirding.nl.

Second round 2004

Photographs III and IV represent the second round of the 2004 competition. Please, study the rules (Dutch Birding 26: 55-56, 2004) carefully and identify the birds in the photographs. Solutions can be sent in three different ways:

- by *postcard* to Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Netherlands
- by e-mail to masters@dutchbirding.nl
- from the website of the Dutch Birding Association at www.dutchbirding.nl

Entries for the second round have to arrive by **1 May 2004**. Please indicate if you are subscribed to Dutch Birding. From those entrants having identified both mystery birds correctly, one person will be drawn who will receive a copy of the DVD *Dutch Birding jaaroverzicht 2003*, donated by Natuur Digitaal. Swarovski Benelux generously agreed to sponsor this competition again in 2004. This year, the overall winner after six rounds will receive a Swarovski ATS 65 telescope, with a 20-60x zoom eyepiece.

Rob S A van Bemmelen, Gouwzee 20, 1423 DV Uithoorn, Netherlands (masters@dutchbirding.nl)
Dick Groenendijk, Elzenstraat 14, 4043 PB Opheusden, Netherlands (masters@dutchbirding.nl)

WP reports

This review lists rare and interesting birds reported in the Western Palearctic mainly in **late January-early March 2004** and focuses on north-western Europe. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by the rarities committee of the relevant country. Observers are requested to submit records to each country's rarities committee. Corrections are welcome and will be published.

SWANS TO GROUSE After a flock of 70 on 24 January, 81 **Bewick's Swans** *Cygnus bewickii* were counted at Armash in the Araks river valley on 25 February, constituting the fourth record for Armenia. The largest groups of **Lesser White-fronted Geese** *Anser erythrorhynchos* in early February in the Netherlands were 44 at Strijen, Zuid-Holland, 15 at Korendijkse Slikken, Zuid-Holland, and nine at Petten, Noord-Holland. One in Boojagh, Gilan, on 19 January was the only individual seen during a survey in Iran. At Evros Delta, Greece, up to five Lesser White-fronted Geese were counted on 23 February and up to 35 **Red-breasted Geese** *Branta ruficollis* on 28-29 January. Two **Gray-bellied Brants** *Branta* were in Elly Bay, Mayo, Ireland, from 12 February into March; these birds originate from Melville and Prince Patrick Islands, Canada (cf Dutch Birding 23: 156, 220, 2001) and a previous sighting of up to four occurred in Down, Northern Ireland, in April 2002. In the Canary Islands, five adults and 10 chicks **Ruddy Shelduck** *Tadorna ferruginea* were present at Embalse de Los Molinos, Fuerteventura, from 18

February into March. In Mazandaran, Iran, 260 **Ferruginous Ducks** *Aythya nyroca* were counted in January and, in Syria, 287 in late February (the latter count included 98 at Tishreen on 16 February and 132 near the Euphrates on 17 February). A first-winter female **Redhead** *A. americana* stayed from 20 September 2003 into March at Loch Tangasdial on Barra, Outer Hebrides, Scotland. The male in Glamorgan, Wales, first seen on 7 November 2001 remained for its third winter from October 2003 to at least 11 January at Kenfig Pool; on 9 March, presumably the same male was reported at Llanilid, Glamorgan. **Lesser Scaups** *A. affinis* were as regular as in other recent winters in Europe, with three occurring in France alone. At Grand-Lieu lake, Loire-Atlantique, France, two female **White-headed Ducks** *Oxyura leucocephala* were present during February (in December 2003, a male and a female stayed here). In Greece, 25 were counted at Porto Lagos, Thracia, on 26 January. From 16 February, one stayed at Verrebroek, Oost-Vlaanderen, Belgium. In Syria, a pair was encountered at Sabkha Jabbul on 27 February while five White-headed Ducks and four **Marbled Ducks** *Marmaronetta angustirostris* were seen at Mheimideh on 19 February. In Iran, 3282 Marbled Ducks were counted at Shadegan, Khuzestan, on 12 January, including one flock of 3180. The fourth **King Eider** *Somateria spectabilis* for Spain was a first-winter male south-west of Ría d'Arousa, A Coruña, on 1 February. A female **Harlequin Duck** *Histrionicus histrionicus* stayed on Lewis, Outer Hebrides, Scotland, from 17 February into March. A female **Long-tailed**

181 Siberian Cranes / Siberische Witte Kraanvogels *Grus leucogeranus*, pair with young, Feridoon kenar damgah, Iran, 19 January 2004 (Mark Zekhuis)

Duck *Clangula hyemalis* was seen off Tiab, Hormuzgan, Iran, on 15 January. A juvenile was found at Praia da Vitoria, Terceira, Azores, on 14-15 February. In late February, the first **Smews** *Mergellus albellus* for Syria were found, including 14 redheads at Khabur reservoir south of Hassake on 21 February. In Israel, four were swimming in the Revaya reservoir, Golan, on 3-18 January. The second **Goosander** *Mergus merganser* for Israel was a male at Kinneret lake from 17 January (the first was in 1925). The seventh **Falcated Duck** *Anas falcata* for the Netherlands remained in flocks of Eurasian Wigeon *A penelope* near Harlingen, Friesland, from 23 December 2003 into March. The second and third for Spain were males at l'Encanyissada, Ebro delta, Tarragona, from 16 January to at least 8 February, and at Llobregat delta, Barcelona, from 17 January until at least 10 February. From early February to at least 29 February, up to two **Cape Shovelers** *A smithii* were present at Oued Massa, Morocco (the only previous Moroccan and WP record concerned a pair near Agadir in April 1978; up to now, those birds are regarded as escapes). From August 2003 into January, a male hybrid **Western Capercaillie** x **Black Grouse** *Tetrao urogallus* x *tetrix* ('Rackelhahn') was displaying to people in the Allgäuer Alpen near Sonthofen, Bayern, Germany.

LOONS TO FLAMINGOS The fourth **Great Northern Loon** *Gavia immer* for Morocco was an immature 2 km south off Cap Rhir, Agadir, on 11 January. In Germany, four single **Yellow-billed Loons** *G adamsii* were seen between 18 February and 7 March in Sachsen-Anhalt, Mecklenburg-Vorpommern, Schleswig-Holstein and Bayern. A **Bulwer's Petrel** *Bulweria bulwerii* flew south off Glommen, north of Falkenberg, Halland, in the afternoon of 24 February; if accepted, it would be the first for Sweden. Two immature **Brown Boobies** *Sula leucogaster* were present at Eilat on 3-12 January and one stayed there from 29 January to 2 February. On 1 March, one reportedly flew south off Playa la Garrucha, Almería, Spain. Two first-winter **Pygmy Cormorants** *Phalacrocorax pygmeus* stayed at Lebring, Austria, from 18 January. In Syria, out of a total of 1711, 1374 were counted at Jarablus bridge on 16 February. In Iran, 209 **Dalmatian Pelicans** *Pelecanus crispus* were counted in Mazandaran and 651 along the Hormuzgan coast during January. At Kerkini lake, Greece, more than 500 were seen on 25 January. The eighth for Israel was an adult at the Hula lake between 10 and 24 February. On 27 February, one was associated with nine Great White Pelicans *P onocrotalus* northwest of Sabkha Jabbul, Syria. In southern Iran, two **Goliath Herons** *Ardea goliath* were found at Khalasi on 20 January and one at Neyzeai on 22 February. At Liberão, Santiago, Cape Verde Islands, in the last remaining nesting tree of **Bourne's Heron** *A bournei*, 10 begging young were counted on 27 February and one nest with begging young and several juveniles were still present on 10 March. By 22 February, only five **Northern Bald Ibises** *Geronticus eremita* had returned to Palmyra, Syria; last year, three pairs raised

seven young here. The entire Moroccan population now stands at 368 individuals, all in the Agadir region; north of Tamri, 195 were counted on 11 January and 197 in late February. In Iran, two **Sacred Ibises** *Threskiornis aethiopicus* were seen at Bamdej, Khuzestan, on 23 January. On 20 February, three adult **Greater Flamingos** *Phoenicopterus roseus* flew past Puertito de Guimar, Tenerife, Canary Islands.

RAPTORS The seventh **Black-winged Kite** *Elanus caeruleus* for Israel was at Kfar Ruppin from 18 November 2003 to at least late February. In Iran, one was photographed at Karun fish ponds, Khuzestan, on 22 January. If accepted, one at Mazotos, Larnaca, on 13 March will be the first for Cyprus. The third **White-tailed Eagle** *Haliaeetus albicilla* for Spain at Santoña marshes, Cantabria, from 7 December 2003 was still present on 28 February. On Santiago, Cape Verde Islands, up to three **Cape Verde Buzzard** *Buteo (buteo) bannermanni* were regularly calling above São Jorge dos Orgãos in late February and early March and a pair was seen copulating at Serra de Malagueta on 26 February; outside these two places, this taxon is known to breed only on Santo Antão. The regular **Long-legged Buzzard** *B rufinus* at Mas Neuf, north of Vaccarès, Camargue, Bouches-du-Rhône, had returned by 14 October 2003 and was still present in late February. In Greece, nine **Greater Spotted Eagles** *Aquila clanga* were counted at one site in Evros Delta on 1 February. A subadult was wintering near Kristianstad, Skåne, Sweden, from 2 November 2003 into March. In Germany, one was reported in Schleswig-Holstein on 29 February. At the usual sites in France, two were at St Martin-de-Seignanx, Landes, and up to three in the Camargue. The 34th **Steppe Eagle** *A nipalensis* for Sweden and the fifth in winter was in the Fyledalen area from 28 February. In the Camargue, a second-winter **Imperial Eagle** *A heliaca* was reported on 10 and 22 January. An adult occurred in Evros Delta, Greece, on 23 February. On 18-19 February, an immature and an adult **Lanner Falcon** *Falco biarmicus* were seen at La Crau, Bouches-du-Rhône. Due to the falconry trade (fide RSPB), populations of **Saker Falcon** *F cherrug* have declined rapidly in almost every country (except Hungary, where nests are protected). For instance, in China, the former estimate of 20 000 pairs has been revised to just 300 pairs, while the Kazakhstan population has completely collapsed. At least 6400 individuals are trapped and exported to the Middle East each year. After revision of the two British records of **American Peregrine Falcon** *F peregrinus anatum* (specimens from 1891 and 1910), both are now considered unacceptable and this taxon has been removed from the British and WP list (Br Birds 97: 130-133, 2004).

CRACKS TO BUSTARDS In Iran, a **Little Crane** *Porzana parva* was seen at Seheijn, Khuzestan, on 18 January. In Syria, a female was found east of Deir az Zor on 20 February. In Scotland, the **American Coot** *Fulica americana* at Clickimin Loch, Lerwick, Shetland, remained

182 White-faced Storm-petrel / Bont Stormvogeltje *Pelagodroma marina*, Branco, Cape Verde Islands, 14 February 2004 (Arnoud B van den Berg)

183 Cape Verde Little Shearwater / Kaapverdische Kleine Pijlstormvogel *Puffinus (assimilis) boydi*, Raso, Cape Verde Islands, 14 February 2004 (Arnoud B van den Berg)

184 American Herring Gull / Amerikaanse Zilvermeeuw *Larus smithsonianus*, first-winter, Reykjanes peninsula, Iceland, March 2004 (Daníel Bergmann)

185 Slender-billed Gull / Dunbekmeeuw *Larus genei*, Castro Marim NR, Algarve, Portugal, 13 January 2004 (Ray Tipper)

WP reports

from 30 November 2003 into March. A second found at West Loch Ollay, South Uist, Outer Hebrides, on 25 January was also still present in mid-March. A third was discovered at Castle Loch, Dumfries and Galloway, Scotland, on 11 February and last seen on 17 February. In the Azores, the one at Lagoa das Furnas on São Miguel from 31 October 2003 was still present on 14 February. In the United Arab Emirates (UAE), the long-staying **Red-knobbed Coot** *F. cristata* appeared to have company of at least four others at Wimpey Pits, Dubai, into March. The adult **Demoiselle Crane** *Grus virgo* discovered in a flock of 300 Common Cranes *G. grus* at Ataquines, Valladolid, on 11 January was last seen on 1 February. At Feridoon کنار دامگاه, Mazandaran, Iran, two adults and a juvenile **Siberian Crane** *G. leucogeranus* were present in January, together with two released juveniles; another adult was at Sorkherud دامگاه. The sixth **Great Bustard** *Otis tarda* for Israel stayed east of Katzrin, Golan, from 30 January to 17 February.

WADERS Along the Iranian Hormuzgan coast, 4598 **Crab Plovers** *Dromas ardeola* were counted during January. At Mindelo, São Vicente, Cape Verde Islands, a **Collared Pratincole** *Glareola pratincola* was present from December 2003 to at least 7 March. The first **Oriental Pratincole** *G. maldivarum* for Iran was found at Bostan, Khuzestan, on 18 January. In Western Australia, a staggering 2 500 000 were counted on 80 Mile Beach (220 km from Cape Missiessy in the north to Cape Keraudren); this number is 40 times the previous world estimate. In the Azores, the two adult **Semipalmated Plovers** *Charadrius semipalmatus* from November 2003 were still at Cabo da Praia, Terceira, on 18 February. An unseasonal **Eurasian Dotterel** *C. morinellus* was seen at Hanging Houghton, Northamptonshire, England, on 26 February. In the Netherlands, both an **American Golden Plover** *Pluvialis dominica* and a **Pacific Golden Plover** *P. fulva* were present but elusive from 12 January to at least 13 February at Middelburg, Zeeland. In the Cape Verde Islands, an **American Golden Plover** was seen at Mindelo sewage ponds, São Vicente, on 7 March. The second **Pacific Golden Plover** for Cyprus was at Paphos lighthouse area on 31 January. The first **Spur-winged Lapwing** *Vanellus spinosus* for the UAE stayed at Al Whatba marsh from 13 January to at least 25 February. A **Sociable Lapwing** *V. gregarius* was at Glandon, Haute-Vienne, France, on 18-23 January. In Oman, two to three were present at Sun Farms, Sohar, on at least 6-18 February. In Syria, three were found between Tal Brak and Hassake on 21 February. The largest flock of a total of 1196 **White-tailed Lapwings** *V. leucurus* in Iran numbered 241 at Karun fish ponds, Khuzestan, on 22 January. In Syria, c 40 were seen at Mheimideh on 19 February and several at other Euphrates sites east of Deir az Zor. In Israel, one was at km 19 in Eilat on 10-12 January. In Iran, 133 **Great Knots** *Calidris tenuirostris* and one **Red Knot** *C. canutus* were counted at Tiab on 15 January. On 20 February, 246 **Great Knots** were found at Barr al Hikman, Oman;

on 29 February, 61 were at Khor al-Beida, UAE. In the Azores, first-winter **Purple Sandpipers** *C. maritima* were present at Ponta Delgada, São Miguel, on 13 February and at Praia Vitoria, Terceira, on 15 February. Along the Hormuzgan coast, Iran, a total of 906 **Broad-billed Sandpipers** *Limicola falcinellus* was counted during January. A displaying male **Swinhoe's Snipe** *Gallinago megala* in the Polar Urals, Russia, c 30 km west of the WP boundary, in June 2002 represented the first for Europe and possibly the first for the WP, because previous records in 1898 (northern Caucasus) and 1998 (Israel) have been rejected or questioned (Br Birds 97: 134-138, 2004). In the Azores, the adult-winter **Short-billed Dowitcher** *Limnodromus griseus* remained at Cabo da Praia, Terceira, from 3 September 2003 to at least 18 February. In the Netherlands, the first-winter **Long-billed Dowitcher** *L. scolopaceus* at Oud-Sabbinge, Zeeland, from 30 December 2003 stayed into March. In the Azores, the **Hudsonian Whimbrel** *Numenius hudsonicus* at Cabo da Praia from 18 November 2003 was still present on 18 February. A first-winter **Lesser Yellowlegs** *Tringa flavipes* at the Hayle Estuary, Cornwall, England, remained the entire period. One was at Clot de la Unilla, Lleida, Spain, on 28-29 February. At Pedra de Lume, Sal, Cape Verde Islands, four were seen in late December 2003 and still two on 3 March.

GULLS TO TERNS In Germany, an adult **Pallas's Gull** *Larus ichthyaeus* was present in Sachsen-Anhalt from 10 January; possibly another adult was in Sachsen on 3-5 February. In Poland, one stayed at Mietkow reservoir near Wrocław, Silesia, on 25-29 February (being the earliest ever of c 30 Polish records). The first **Laughing Gull** *L. atricilla* for Italy was a ringed individual at San Remo, Liguria, on 18-19 January. A second-winter was reported from Durham, England, on 17 February. In France, another second-winter turned up on Banc d'Arguin, Gironde, on 24 January and a subadult was at Baisse des 500F, Camargue, on 21 February. A **Franklin's Gull** *L. pipixcan* stayed on St Mary's, Scilly, England, on 11-12 March and appeared at Radipole Lake, Dorset, England, on 16 March. It was the first for Scilly. A second-winter **Bonaparte's Gull** *L. philadelphia* was reported at Le Clipon, Nord, France, on 17 January. In Spain, two singles were seen in Pontevedra between 29 January and 29 February. In Ireland, an adult frequented Cobh harbour, Cork, from 4 February with a second being present here on 19 February. First-winters were in Cornwall on 24 January and 25 February. In Iceland, an adult was at Garður and a first-winter at Grindavík in the south-west on 6 March and a first-winter was at Höfn, Hornafirði, in the south-east from 8 March. An adult **Mediterranean Gull** *L. melanocephalus* was seen along the Caspian Sea coast of Gilan on 11 January. The third for the Azores was a first-winter at Praia da Vitoria, Terceira, on 14-18 February which had been ringed (green N20) in Calais, Pas-de-Calais, France, in August 2003 (last seen in Boulogne in late September 2003). At the Oued Massa beach, Agadir, a **Grey-headed Gull** *L. cirrocephalus* was

186-187 Hybrid Western Capercaillie x Black Grouse / hybride Auerhoen x Korhoen *Tetrao urogallus* x *tetrix*, male, Sonthofen, Bayern, Germany, December 2003 (*Hans-Joachim Fünfstück*)

188 Ring-billed Gull / Ringsnavelmeeuw *Larus delawarensis*, adult, Venezia, Veneto, Italy, 22 February 2004 (Daniele Occhiato) **189** Pallas's Gull / Reuzenzwartkopmeeuw *Larus ichthyaetus*, adult, Mietkow reservoir, Wrocław, Silesia, Poland, 26 February 2004 (Pawel Gebiski) **190-191** Ross's Gull / Ross' Meeuw *Rhodostethia rosea*, adult, Jetée du Clipon, Dunkerque, Nord, France, 8 February 2004 (Koen Verbanck)

reported in late February. On at least 13-21 January, a **Slender-billed Gull** *L. genei* was present at Castro Marim, Algarve, Portugal, where this species is still a rarity. The fifth **Iceland Gull** *L. glaucoideus* for Morocco was a third-winter at Aghroud, north of Agadir, on 11 January. In the Azores, a first-winter was present at the landfill site on Terceira on 18 February. If accepted, an adult **Thayer's Gull** *L. thayeri* at Sandgerði on 10 March will be the first for Iceland. After the first at Nimmo's Pier, Galway, Ireland, on 24 January (Dutch Birding 26: 35, plate 86, 2004), the number of reports of **American Herring Gulls** *L. smithsonianus* increased, as is usual for February-March in recent years. These included a total of up to 11 for the Azores (up to three on São Miguel on 11-13 February and up to eight on Terceira on 14-18 February). If accepted, a third-winter at the Reykjanes peninsula from 7 March will be the fifth for Iceland; this individual was followed by three first-winters

on 9-10 March. The fourth **Pontic Gull** *L. cachinnans* for Norway was a first-winter at Fredrikstad, Ostfold, on 30 December 2003. For another large dark-eyed subadult gull at Nidarø, Trondheim, Sør-Trøndelag, Norway, on 4-21 February, it appeared difficult (if not impossible) to rule out a western **California Gull** *L. californicus albertaensis*, at least based on the available photographs. In the Azores, the highest number of **Ring-billed Gulls** *L. delawarensis* was 30 (of which 26 were adults) at Praia da Vitória, Terceira, on 14-18 February. For the first time, three were reported in the Netherlands in one winter: the long-stayer (since January 1998) at Goes, Zeeland, an adult at Tiel, Gelderland, from 4 January into March, and a first-winter at Groningen, Groningen, from 28 February into March. The second for Italy in Venice, Veneto, from 13 February onwards was regularly seen at the San Marco square (the first was in December 2000-January 2001

192 Siberian Rubythroat / Roodkeelnachtegaal *Luscinia calliope*, first-winter female, Rabat, Malta, 25 January 2004 (Charles Gauci) **193** Cape Verde Buzzard / Kaapverdische Buizerd *Buteo (buteo) bannermanni*, São Jorge dos Orgãos, Santiago, Cape Verde Islands, 11 March 2004 (Arnoud B van den Berg) **194** American Coot / Amerikaanse Meerkoet *Fulica americana* (left) with Eurasian Coot / Meerkoet *F atra*, Lagoa das Furnas, São Miguel, Azores, 14 February 2004 (Peter Alfrey) **195** Harlequin Duck / Harlekijneend *Histrionicus histrionicus*, female, Lewis, Western Isles, Scotland, 20 February 2004 (Mike Malpass)

at nearby Choggia, Veneto). In Nord, France, an adult **Ross's Gull** *Rhodostethia rosea* was sighted for 20 min at Jetée du Clipon, Dunkerque, on 8 February. In Ireland, **Forster's Terns** *Sterna forsteri* occurred at Nimmo's Pier, Galway, from 26 November 2003 into March and at Rosslare, Wexford, (again) from 8 February. In Northern Ireland, an adult stayed at Strangford Lough, Down, Northern Ireland, from 8 February. The first **Brown Noddy** *Anous stolidus* in winter for the UAE was at Ra's Dibba on 23 February.

DOVES TO OWLS An **Oriental Turtle Dove** *Streptopelia orientalis meena* at St John's Loch, Highland, Scotland, on 23 February was the same individual as the one at Ham, Highland, on 5-9 December 2003. In Israel, 16 **Pallid Scops Owls** *Otus brucei* were found wintering

during a field survey in the Arava in January. A **Eurasian Pygmy Owl** *Glaucidium passerinum* (first misidentified as Little Owl *Athene noctua*) was picked up alive, videoed, and released at Suameer, Friesland, in August or September 2003; if accepted, it will be the first for the Netherlands. In Iran, a pair of **Brown Fish Owls** *Ketupa zeylonensis* was found in a wadi at Sirik, Hormuzgan, on 18 January. An immature male **Snowy Owl** *Bubo scandiacus* on Kirkibost, North Uist, Outer Hebrides, from 9 February could be another individual than the one staying here from 14 August to 16 December 2003.

SWALLOWS TO WAGTAILS The earliest-ever **Red-rumped Swallow** *Hirundo daurica* for Britain was in Cornwall on 8-13 February. In Malta, three singles

196 Bourne's Heron / Kaapverdische Purperreiger *Ardea bournei*, immature, Santiago, Cape Verde Islands, 10 March 2004 (Arnoud B van den Berg)

197 Raso Lark / Razoleeuwerik *Alauda razae*, juvenile, Raso, Cape Verde Islands, 13 February 2004 (Arnoud B van den Berg)

198 White-headed Long-tailed Tit / Witkopstaartmees *Aegithalos caudatus caudatus*, Westleton Heath, Suffolk, England, 22 February 2004 (*Bill Baston*)

199 American Robin / Roodborstlijster *Turdus migratorius*, Grimsby, Lincolnshire, England, February 2004 (*Dave Stewart*)

WP reports

were seen between 22 and 26 February. An exceptionally early arrival of **Common House Martins** *Delichon urbicum* for southern England occurred from 2 February onwards with a total of over 40 in the first week. In Sardinia, Italy, a record flock of more than 30 **Richard's Pipits** *Anthus richardi* was present in the Cagliari region during February. The first **Siberian Buff-bellied Pipit** *A rubescens japonicus* for Syria was found east of Ar Raqqa on 18 February. The first-winter male **Masked Wagtail** *Motacilla personata* on Lista, Vest-Agder, Norway, stayed from 21 November 2003 into March. A male **Pied Wagtail** *M yarrellii* was seen at Amarilla Golf, Tenerife, on 13 February.

THRUSHES The first **Rufous-tailed Scrub Robin** *Cercotrichas galactotes* in winter for Morocco was at Massa on 21 January. The first **Siberian Rubythroat** *Luscinia calliope* for Malta was a first-winter female trapped at Rabat on 25 January. In England, the **American Robin** *Turdus migratorius* at Godrevy, Cornwall, remained until February and the one at Grimsby, Lincolnshire, stayed from 1 January until 8 March when it was killed by a Eurasian Sparrowhawk *Accipiter nisus*. In Khuzestan, Iran, up to 46 **Iraq Babblers** *Turdoides altirostris* were seen during January at different sites near the Iraq border. In Syria, the species was present along the Euphrates almost as far as the Turkish border, and also away from the Euphrates south-east of Sabkha Jabbul on 8-27 February.

WARBLERS A **Clamorous Reed Warbler** *Acrocephalus stentoreus* east of Deir az Zor on 20 February may have been the first for the Euphrates in Syria. If accepted, a **Basra Reed Warbler** *A griseldis* at Aflok bassin, Khuzestan, on 16 January will be the second for Iran (and in quite an unusual season as well); apparently, the first was in February 1998. A **Lesser Whitethroat** *Sylvia curruca* wintered at Ballymun, Dublin, Ireland. Late **Hume's Leaf Warblers** *Phylloscopus humei* remained at Fairlop Waters, London, England, from 11 January into March, at Hook Head, Wexford, Ireland, from 28 December 2003 into March, at Caernarfon, Gwynedd, Wales, from 14 December 2003 to late January, and at a Long-eared Owl *Asio otus* roost in the centre of Grou, Friesland, from 1 to 25 January. In the Canary Islands, **Yellow-browed Warblers** *P inornatus* were seen at Costa Calma, Fuerteventura, until at least 17 February and at Golf del Sur, Tenerife, from 25 January to at least 24 February. At least two **Pallas's Leaf Warblers** *P proregulus* were in southern England during February as were more than seven Yellow-browed Warblers there in the same period. One of three **Dusky Warblers** *P fuscatus* in January in England remained into March (at Paignton, Devon, from 21 November 2003); the fourth this winter was at Portbury Warth, Somerset, from 7 March. The fourth for Malta at Simar from 6 January also remained into March.

WALLCREEPER TO BUNTINGS From 18 January, a **Wall-creeper** *Tichodroma muraria* drew much attention of twitchers in Paris, France, when coming to roost each day on either the southern or eastern side of the Panthéon in the late afternoon; it constituted only the second for Paris after the first in 1963. In Syria, eight presumed **Chinese Shrikes** *Lanius arenarius* were seen east of Deir az Zor and one was south-east of Sabkha Jabbul on 27 February (previously, in the WP, this species has only been reported as a vagrant in Iraq). At the Fujairah National Dairy Farm, UAE, a **Bay-backed Shrike** *L vittatus* (present since 26 December 2003) and an even longer-staying **Long-tailed Shrike** *L schach* were present on 27 February. If accepted, a **Steppe Grey Shrike** *L pallidirostris* at Talila, Palmyra, on c 20-23 February is the first for Syria. If accepted, an **African Chaffinch** *Fringilla coelebs africana/spodiogenys* photographed at Romanel sur Lausanne on 31 January will be the first for Switzerland. An adult female **Pine Bunting** *Emberiza leucocephalos* was at Celle, Niedersachsen, from 19 January to at least 2 February. In Greece, two were seen at Aliakmon Delta on 1 February. A male was at Choseley Drying Barns, Norfolk, England, from 28 February into March. A long-staying tail-growing **Little Bunting** *E pusilla* was on Anglesey, Wales, from 21 January into March. The fourth for the Canary Islands was at Barranco de La Torre, Fuerteventura, on 16 February. In Sweden, one wintered at Landsort, Sörmland. In Switzerland, one was found at Premplaz, Valais, on 28 February. The third **Common Reed Bunting** *E schoeniclus* for the Canary Islands was at Barranco de La Torre on 16-17 February.

For a number of reports, Birding World, British Birds and www.birdguides.com were consulted. I wish to thank Ahmed Jaber Abdullah (Syria), Alexander Abuladze (Georgia), Peter Alfrey (Azores), Mashuq Ahmad (Azores), Vasil Ananian (Armenia), Eugene Archer, Simon Aspinall, Mindy Baha El Din (Egypt), Max Berlijn, Ruud van Beusekom (Syria), Peter de Boer, Han Buckx, Vegard Bunes, Alain Chappuis, Tony Clarke (Canarian Nature Tours), Tom Coles, Andrea Corso (Italy), Kris De Rouck, Harvey van Diek (Iran), Jochen Dierschke, Dave Diskin, Hugues Dufourmy (Egypt, Morocco), Enno Ebels, Frode Falkenberg, Rob Felix, Per Forsberg, Raymond Galea (Greece, Malta), Pawel Gebiski, Jeff Gordon, Barak Granit, Marcello Grussu (Sardinia & Tunisia), Gunnar Gundersen, Ricard Gutiérrez (Spain), Martin Helin, Erik Hirschfeld, Gaukur Hjartarson (Iceland), Remco Hofland (Syria), Menno Hornman, Justin Jansen, Erling Jirle (Sweden), Adrian Jordi, Yann Kolbeinsson (Iceland), Pierre Le Maréchal (France), André van Loon, Peter Meininger, Richard Millington, Dominic Mitchell, Geir Mobakken (Canary Islands), Killian Mullarney, Frank O'Connor, Georges Olioso (Tenerife), Bernard Oosterbaan, Menotti Passarella, Magne Pettersen, Yoav Perlman (IRDC), Colin Richardson (UAE), Magnus Robb, Luciano Ruggieri, Michael Sammut, Nir Sapir (Israel), Holger Schmitt, Hans Shuber, Mauricio Sighele, Russell Slack, Roy Slaterus, James Smith, Tadeusz Stawarczyk, Menno van Straaten, Ray Tipper, Magnus Ullman, Pierre Unge (Sweden), Koen Verbanck, René Vos, Frank Willems, Erik van Winden, Mark Zekhuis (Iran) and Maxime Zucca (France) for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands
(arnoud.vandenberg@planet.nl)

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland en België beslaat voornamelijk de periode **januari-februari 2004**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt.

Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland, e-mail cdna@dutchbirding.nl. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die eveneens verkrijgbaar zijn bij bovenstaand adres, of via de website van de DBA op www.dutchbirding.nl.

Nederland

GANZEN TOT VALKEN Her en der werden **Sneeuwganszen** *Anser caerulescens* waargenomen met als opvallendste waarneming een groepje van drie op 22 februari bij Murns (Mirns), Friesland. Deze waren geringd en waarschijnlijk vormden ze een deel van de groep van zes afkomstig uit Zweden die al enkele jaren in Nederland overwintert. De **Ross' Gans** *A rossii* van Zeeland en Zuid-Holland werd de gehele periode gezien, afwisselend bij het Rammegors, Zeeland, bij Ouddorp, Zuid-Holland, en bij de Scheelhoek, Zuid-Holland. Andere werden waargenomen op 5 februari in Waterland-Oost, Noord-Holland, op 17 en 18 februari bij Friesland Buitendijks en op 19 februari in de Bandpolder, Friesland, en op 23 en 24 februari bij Makkum, Friesland. Tot 15 februari bevonden zich niet minder dan 44 **Dwergganzen** *A erythropus* in het Oude Land van Strijen, Zuid-Holland. Daarna namen de aantallen hier drastisch af tot net boven de 10. De gehele periode verbleven er bij Petten, Noord-Holland, maximaal negen. Bij Simonshaven, Zuid-Holland, verschenen er 13 op 24 januari en van 4 tot 15 februari waren er maximaal 17 aanwezig op de Korendijkse Slikken, Zuid-Holland. Verder werden er verspreid over het land nog c 40 gemeld, soms in kleine groepjes. Twee **Groenlandse Kolganzen** *A albifrons flavirostris* werden op 3 januari nog gezien bij Abbegea (Abbega), Friesland, en acht liepen van 15 tot 17 februari bij Petten. De **Hutchins' Canadese Gans** *Branta hutchinsii hutchinsii* bleef tot 14 februari in de omgeving van Doniaburen, Friesland. Er werden 25 **Roodhalsganzen** *B ruficollis* doorgegeven. **Witbuikrotganzen** *B hrota* waren wat algemener dan in de vorige periode. Naast ruim 20 losse exemplaren verbleven er groepen bij Zwarte Haan, Friesland, vanaf 10 januari (maximum van 61 op 3 februari), bij Wierum, Friesland, van 31 januari tot 22 februari (maximum van 83 op 2 februari), op 15 februari 40 op Ameland, Friesland, en in februari maximaal zeven op Schiermonnikoog, Friesland. Het

gemengde paar Witbuikrotgans x Rotgans *B bernicla* met drie hybride jongen werd tot eind januari op Texel gezien. Er werden nog c 15 **Zwarte Rotganzen** *B nigricans* gemeld, waaronder een eerstejaars vogel (samen met een adulte) bij Yerseke, Zeeland; waarnemingen van niet-adulte exemplaren in Nederland zijn zeer schaars. **Witoogeenden** *Aythya nyroca* werden de gehele periode gezien bij Heel, Limburg, en bij Leeuwarden, Friesland, tot 14 januari op de plas Aquabest bij Eindhoven, Noord-Brabant, op 23 januari bij Valkenswaard, Noord-Brabant, op 23 en 24 januari bij Losser, Overijssel, vanaf 31 januari langs de Oostvaardersdijk en bij De Blocq van Kuffeler, Flevoland, op 1 februari bij Vught, Noord-Brabant, op 4 februari bij Baarlo, Limburg, en van 16 tot 18 februari bij Ommen, Overijssel. Het overwinterende mannetje bleef tot ten minste 16 februari in Naarden, Noord-Holland. Zoals al voorspeld werd een **Brilzee-eend** *Melanitta perspicillata* – een onvolwassen mannetje – ontdekt bij de Brouwersdam, Zeeland, waar deze vogel van 18 januari tot 7 februari regelmatig werd waargenomen in een grote groep zee-eenden met ook een exemplaar dat vanwege het vele geel op de snavel leek op een **Amerikaanse Zee-eend** *M americana* (de foto's gaven echter aan dat het waarschijnlijk toch om een Zwarte Zee-eend *M nigra* ging). De grootste aantallen **Ijseenden** *Clangula hyemalis* verbleven zoals gewoonlijk bij de Brouwersdam, Zeeland/Zuid-Holland, met op 18 januari 45, en op de Waddenzee ten oosten van Texel, Noord-Holland, met op 12 februari 122! Het mannetje **Bronskopeend** *Anas falcata* bleef de gehele periode bij Harlingen, Friesland. Bij de Brouwersdam zwommen tot 10 januari zowel een adulte als een juveniele **Ijsduiker** *Gavia immer*; laatstgenoemde bleef tot 21 februari en kreeg op 20 januari gezelschap van een tweede juveniele. Op 23 januari werd er één gefotografeerd bij Oostvoorne, Zuid-Holland. Op 8 februari vloog er één langs Westkapelle, Zeeland. Langs deze telpost werd ook het grootste aantal **Roodkeelduikers** *G stellata* geteld: 396 op 2 januari. Op 8 februari werden twee **Noordse Pijlstormvogels** *Puffinus puffinus* gemeld langs de Maasvlakte, Zuid-Holland. Eveneens uitzonderlijk was het verschijnen van **Grauwe Pijlstormvogels** *P griseus* in deze periode, met waarnemingen op 29 januari bij Westkapelle, op 7 en 25 februari bij Camperduin, Noord-Holland, en op 8 februari langs Ameland. **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* vlogen op 7 februari langs Camperduin en op 8 februari langs de Maasvlakte. Maximaal drie **Kuifaalscholvers** *Phalacrocorax aristotelis* verbleven de gehele periode bij Neeltje Jans, Zeeland, en eveneens drie bij IJmuiden, Noord-Holland. Bijzonder voor het binnenland waren de twee die tot 1 februari bij de Ketelbrug, Flevoland, pleisterden. Losse exemplaren werden gemeld op 15 januari bij Groot-Valkenisse, Zeeland, op 25 januari en 15 februari bij de buitenhaven van Stellendam, Zuid-Holland, en op 10 februari

Recente meldingen

200 Roodhalsfuten / Red-necked Grebes *Podiceps grisegena*, Heel, Limburg, 1 maart 2004
(Otto Plantema)

201 Kuifaalscholvers / European Shag *Phalacrocorax aristotelis*, adult (rechts) en tweede-zomer, Neeltje Jans, Zeeland, 1 maart 2004 (Pim A Wolf)

202 Ijsduiker / Great Northern Loon *Gavia immer*, Oostvoorne, Zuid-Holland, 23 januari 2004
(Norman D van Swelm)

203 Zwarte Rotganzen / Black Brants *Branta nigricans*, adult (rechts) en juveniel, met Rotgans / Dark-bellied Brent Goose *B bernicla* (links), Yerseke, Zeeland, 1 februari 2004 (Marten van Dijl)

Recente meldingen

204 Zwarte Rotganzen / Black Brants *Branta nigricans*, adult (rechts) en juveniel, Yerseke, Zeeland, 1 februari 2004 (Marten van Dijl) **205** Ross' Gans / Ross's Goose *Anser rossii*, Yerseke, Zeeland, 8 maart 2004 (Marten van Dijl) **206** Brilzee-eend / Surf Scoter *Melanitta perspicillata*, eerste-winter mannetje, Brouwersdam, Zeeland, 27 januari 2004 (Pim A Wolf) **207** Roodhalsgans / Red-breasted Goose *Branta ruficollis*, juveniel, Yerseke, Zeeland, 24 januari 2004 (Marten van Dijl)

bij Den Oever, Noord-Holland. Er werden weinig **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* doorgegeven. Bewijzen voor hun aanwezigheid zijn slaapplaatstellingen van 13 op 3 januari op de Schelphoek bij Serooskerke, Zeeland, en acht op 4 februari bij het Veerse Bos, Zeeland. **Grote Zilverreigers** *Casmerodius albus* waren talrijker. Her en der werden groepen van wel 20 gezien en een slaapplaatstelling op 20 februari bij de Nieuwkoopse Plassen, Zuid-Holland, leverde 50 exemplaren op. Naar schatting is de Nederlandse winterpopulatie inmiddels de 300 genaderd (of reeds overstegen). **Rode Wouwen** *Milvus milvus* vlogen op 3 januari langs de Torenvalkweg, Flevoland, op 12 januari ten westen van Breda, Noord-Brabant, op 20 februari bij Burgh-Haamstede, Zeeland, op 25 februari langs de Praamweg, Flevoland, en op 29 februari bij Gendringen, Gelderland. Gedurende langere tijd ver-

bleven – meest onvolwassen – **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla* op de volgende plekken: de gehele periode één in de Lauwersmeer, Groningen, en vanaf 2 februari hier ook nog een adulte; drie (ook) gedurende de gehele periode in de Oostvaardersplassen, Flevoland, waaronder een adulte, en tot 21 februari twee in de omgeving van het Drontermeer/Vossemeer, Flevoland; tot 23 februari één op de Slikken van de Heen, Zeeland; en vanaf 10 januari één bij Saeftinghe, Zeeland. Ook werden nog eens negen losse exemplaren waargenomen. Op 22 februari was er een melding van een **Visarend** *Pandion haliaetus* in de Oostvaardersplassen. De als **Toendraslechtvalk** *Falco peregrinus calidus* gedetermineerde eerstejaars Slechtvalk die de gehele periode verbleef in het gebied Kwistenburg bij het Veerse Meer, Zeeland, trok veel bekijks.

208 Vermoedelijke Toendraslechtvalk / presumed Tundra Peregrine Falcon *Falco peregrinus calidus*, eerstejaars, Veerse Meer, Zeeland, 15 januari 2004 (Pim A Wolf) **209** Humes Bladkoning / Hume's Leaf Warbler *Phylloscopus humei*, Grou, Friesland, 4 januari 2004 (Bas van den Boogaard) **210** Amerikaanse Goudplevier / American Golden Plover *Pluvialis dominica*, Grijskerke, Zeeland, 12 januari 2004 (Pim A Wolf) **211** Aziatische Goudplevier / Pacific Golden Plover *Pluvialis fulva*, Grijskerke, Zeeland, 31 januari 2004 (Pim A Wolf)

KRAANVOGEL TOT ALKEN Eind februari werden weer twee **Kraanvogels** *Grus grus* gezien in de omgeving van het Fochteloërveen, Drenthe/Friesland. Eén exemplaar was op 21 februari aanwezig ten zuiden van de Lepelaarsplassen, Flevoland. Een **Amerikaanse Goudplevier** *Pluvialis dominica* die op 12 januari werd ontdekt bij Grijskerke, Zeeland, werd daar onregelmatig gezien tot 12 februari. Op dezelfde plek werd op 14 januari aan de hand van video-opnames een **Aziatische Goudplevier** *P. fulva* ontmaskerd, die eveneens onregelmatig werd gezien tot 21 februari; slechts een enkele keer werden beide dwaalgasten tegelijkertijd waargenomen in de grote groep Goudplevieren *P. apricaria*. De eerste-winter **Grote Grijske Snip** *Limnodromus scolopaceus* van het Veerse Meer bleef daar tot in maart. Een **Regenwulp** *Numenius phaeopus* werd op 22 februari opgemerkt bij Yerseke. **Rosse Franjepoten** *Phalaropus*

fulvicastris vlogen op 29 januari langs Westkapelle en op 8 februari langs Ameland. Vermeldenswaard was de **Grote Jager** *Stercorarius skua* die op 8 februari opdook bij Lelystad, Flevoland. Eveneens uitzonderlijk – maar dan voor de tijd van het jaar – was de melding van een **Vorkstaartmeeuw** *Larus sabini* op 9 februari bij de Maasvlakte. De **Ringsnavelmeeuw** *L. delawarensis* van Goes, Zeeland, bleef tot 8 februari. Eindelijk werd een tweede overwinteraar ontdekt en wel een adulte vanaf 4 januari in Tiel, Gelderland, die daar (pas) vanaf eind januari met regelmaat gezien werd en veel publiek trok. Een derde, een eerste-winter, bezocht vanaf 28 februari een slaapplaats bij het Hoornse Meer in Groningen, Groningen. Een dode **Kleine Burgemeester** *L. glaucoideus* werd op 4 januari gevonden op Texel. Levende exemplaren werden opgemerkt op 18 januari bij de Langevelderslag, Zuid-Holland, op 28 januari bij Scheve-

Recente meldingen

212 Ringsnavelmeeuw / Ring-billed Gull *Larus delawarensis*, adult, Tiel, Gelderland, 27 januari 2004 (Cees Tims)

213 Ringsnavelmeeuw / Ring-billed Gull *Larus delawarensis*, adult, Tiel, Gelderland, 22 februari 2004
(Marc Guyt/Agami)

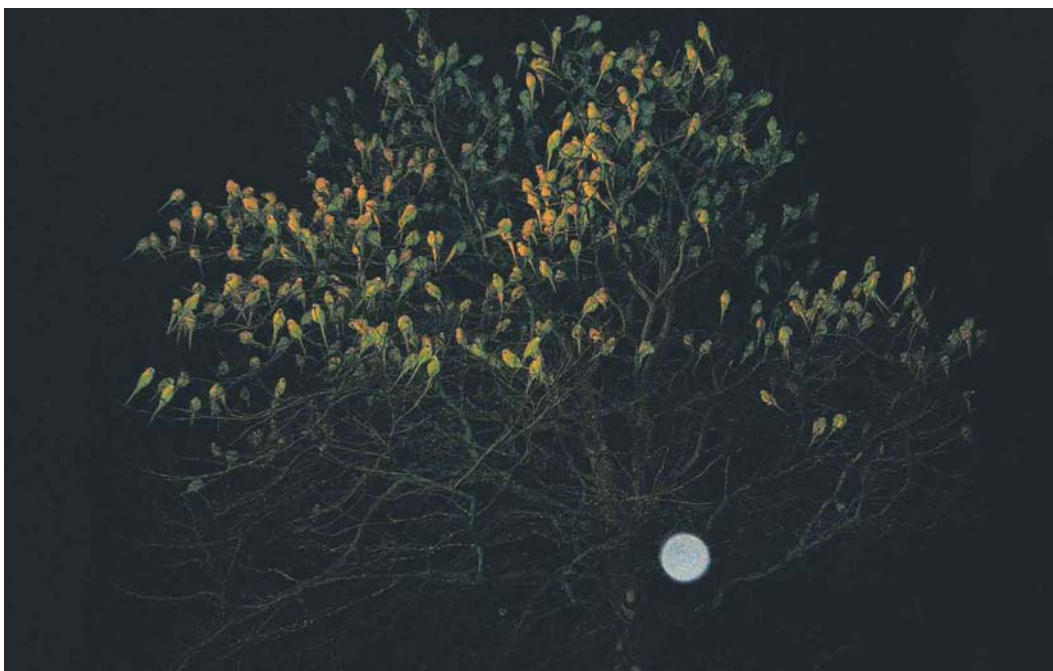

214 Kleine Burgemeester / Iceland Gull *Larus glaucooides*, eerste-winter, Rotterdam, Zuid-Holland, 1 maart 2004
(Chris van Rijswijk)

215 Grote Grijze Snip / Long-billed Dowitcher *Limnodromus scolopaceus*, eerstejaars, Veerse Meer, Oud-Sabbinge, Zeeland, 8 maart 2004 (Marten van Dijk)

Recente meldingen

216 Halsbandparkieten / Ring-necked Parakeets *Psittacula krameri*, Voorburg, Zuid-Holland, 10 februari 2004 (Norman D van Swelm) **217** Taigaboomkruiper / Eurasian Treecreeper *Certhia familiaris*, Julianadorp, Noord-Holland, 20 januari 2004 (Henk Post) **218** Witoozeend / Ferruginous Duck *Aythya nyroca*, mannetje, met Tafelozeend / Common Pochard *A ferina* en Kuifeenden / Tufted Ducks *A fuligula*, Naarden, Noord-Holland, 16 februari 2004 (Jack Folkers)

ningen, Zuid-Holland, op 6 februari bij IJmuiden, van eind januari tot 21 februari op Terschelling, Friesland, en vanaf 26 februari in Rotterdam, Zuid-Holland. De adulte **Grote Burgemeester** *L. hyperboreus* van Den Helder, Noord-Holland, werd daar weer gezien van 7 januari tot 22 februari. Onvolwassen exemplaren waren er op 1 januari op Texel, van 2 januari tot 21 februari bij Holwerd, Friesland, op 21 januari 10 km uit de kust bij Noordwijk, Zuid-Holland, op 1 en 17 februari langs Camperduin en op 14 februari in de Bandpolder. Naast zes overwinterende **Grote Sterns** *Sterna sandvicensis* langs de Brouwersdam, was er een melding van een exemplaar op 2 februari bij Den Helder. Bijzonder was de waarneming van een **Alk** *Alca torda* op 8 februari bij Lelystad, een nieuwe soort voor Flevoland. Deze vogel werd verzwakt opgeraapt en naar een asiel gebracht. Twee of meer gezondere exemplaren werden de gehele periode bij de Brouwersdam gemeld. **Kleine Alken** *Alle alle* vlogen langs Westkapelle op 2 januari (drie) en op 14 januari (één) en op 29 januari en 19 februari telkens één langs Camperduin. **Papegaaiduikers** *Fratercula arctica* passeerden Camperduin op 14 januari (drie), op 29 januari (één) en op 1 februari (één) en op 19 februari vlogen er twee op 10 km uit de kust bij Noordwijk. Op 8 februari werd een dood exemplaar gevonden langs de Afsluitdijk, Noord-Holland.

DUIVEN TOT GORZEN De **Zomertortel** *Streptopelia turtur* van Aalsmeer, Zuid-Holland, werd in ieder geval op 21 februari nog gezien. Verheugend is dat de weduwe **Oehoe** *Bubo bubo* van de Sint-Pietersberg bij Maas-tricht, Limburg, inmiddels een nieuwe man aan de haak heeft geslagen. Opzienbarend was het bericht dat in augustus of september 2003 een **Dwerguil** *Glaucidium passerinum* werd gefotografeerd en gefilmd, nadat deze tegen een raam was gevlogen te Sumar (Suameer), Friesland. Indien aanvaard gaat het hier om

een nieuwe soort voor Nederland. Er werden nog slechts c 25 **Pestvogels** *Bombicilla garrulus* gezien. Een **Waterspreeuw** *Cinclus cinclus* verbleef van 15 tot 21 februari bij Vaassen, Gelderland. Bij Stellendam werd vanaf 11 februari weer een **Cetti's Zanger** *Cettia cetti* gehoord en op 12 februari zelfs twee. Een winterse **Graszanger** *Cisticola juncidis* vloog op 2 januari langs Breskens, Zeeland. Een **Humes Bladkoning** *Phylloscopus humei* werd op 1 januari ontdekt in Grou (Grouw), Friesland, en bleef daar tot 25 januari. Een andere werd op 16 februari gemeld in Werkendam, Noord-Brabant. De **Siberische Tijftjaf** *P. collybita tristis* van Harlingen bleef tot 25 februari. Op een 10-tal locaties werden steeds enkele **Witkopstaartmezen** *Aegithalos caudatus caudatus* gezien in groepjes Staartmezen *A. c. europaeus* waarbij ook vaak tussenvormen gemeld werden. Mogelijk zijn deze van oostelijke herkomst (cf Dutch Birding 26: 80-81, 2004). Het meeste bekijks trokken de drie of meer bij Makkum, Friesland, tot begin januari, twee of drie in Katwijk aan Zee, Zuid-Holland, in de eerste helft van februari en enkele in De Laar-West in Arnhem, Gelderland, in de tweede helft van februari. Eenlingen werden gefotografeerd in Apeldoorn, Gelderland, op 5 februari en in Enschede, Overijssel, op 29 februari. **Taigaboomkruiers** *Certhia familiaris* werden op een 10-tal locaties gemeld. **Notenkrakers** *Nucifraga caryocatactes* werden gezien op 4 januari bij Heerenveen, Friesland, op 9 januari bij Oostrum, Friesland, en op 14 februari in de omgeving van het Quackjeswater, Zuid-Holland. Het mannetje **Afrikaanse Vink** *Fringilla coelebs africana* werd op 6 januari voor het laatst gezien in Haren, Groningen. Op 17 februari was een **Dwerggors** *Emberiza pusilla* kort ter plaatse bij Camperduin. Het aantal **Grauwe Gorzen** *E. calandra* bij Sibbe, Limburg, steeg in februari tot over de 120.

Ruud M van Dongen, Taalstraat 162, 5261 BJ Vught, Nederland

Klaas Haas, Turkooisstraat 8, 9743 KZ Groningen, Nederland (klaas.haas@dutchbirding.nl)

Peter W W de Rouw, Schoolstraat 3-bis, 3581 PM Utrecht, Nederland (prouw@magma-group.nl)

België

ZWANEN TOT LEPELAARS **Wilde Zwanen** *Cygnus cygnus* werden gezien in Berlare, Oost-Vlaanderen (vijf); Brecht, Antwerpen (zes); Gent, Oost-Vlaanderen; Hoegaarden, Vlaams-Brabant; Maaseik, Limburg (twee); Mechelen, Antwerpen (zes); Moerkerke-Lapscheure, West-Vlaanderen (vijf); Schulte, Limburg (zes); Tienen, Vlaams-Brabant; Viersel, Antwerpen (vier); en Woumen, West-Vlaanderen (drie). Maximaal 172 **Kleine Zwanen** *C. bewickii* werden op 17 januari geteld in de IJzerbroeken bij Stavele, West-Vlaanderen. Op 5 februari was er een melding van de ondertussen wel erg zeldzame **Taigarietgans** *Anser fabalis* in Geistingen, Limburg. Na de recente eerste **Groenlandse Kolgans** *A. albifrons flavirostris* voor België in december volgde al snel een tweede waarneming in de IJzerbroeken bij

Sint-Jacobs-Kapelle, West-Vlaanderen, op 2 februari. In maart werd deze vogel nog teruggezien. Van 17 tot 24 januari verbleef een **Dwerggans** *A. erythropus* in de Uitkerkse Polders, West-Vlaanderen; op 20 januari verbleef er een van onbekende origine bij Destelbergen, Oost-Vlaanderen; en op 31 januari werd er weer één gezien bij Doel, Oost-Vlaanderen. Vanaf 1 februari verbleven er twee tot drie in de IJzerbroeken bij Merkem-Woumen (drie op 15 en 16 februari). Een blauwe vorm **Sneeuwvangs** *A. caerulescens* werd op 18 januari gezien bij Assenede, Oost-Vlaanderen. Van 3 tot 18 januari pleisterde een **Roodhalsgans** *Branta ruficollis* in de Uitkerkse Polders. De vogel van de Maasvallei, Limburg, Nederland, werd op 20 en 24 januari waargenomen in Geistingen en Maaseik, Limburg. Bij Doel werd er één opgemerkt op 28 januari. Op 4 januari was er weer een mannetje **Amerikaanse Wintertaling** *Anas*

Recente meldingen

carolinensis aanwezig op het Damvalleimeer in Destelbergen, Oost-Vlaanderen. Een tweede (wellicht de vogel die in december in Gent werd gezien) verbleef op 29 januari ook in Destelbergen en deze vogel bleef present tot 1 februari. Op 20 februari was er bovendien een waarneming langs de Scheldeoevers ter hoogte van Steendorp, Oost-Vlaanderen. De vroegtijdige warmtegolf bracht reeds op 15 februari het eerste mannetje **Zomertaling** *A. querquedula* naar Roosbeek, Vlaams-Brabant. Er werden in totaal 24 **Krooneenden** *Netta rufina* waargenomen met als hoogste aantal drie bij Denderleeuw, Oost-Vlaanderen, op 17 februari. Het mannetje **Ringsnaveleend** *Aythya collaris* dobberde op 18 januari weer rond op de Meerdamplas in Dendermonde, Oost-Vlaanderen. **Witoogeenden** *A. nyroca* werden opgemerkt in Aalter, Oost-Vlaanderen; Brecht, Dendermonde; Drongen, Oost-Vlaanderen; Eindhout-Laakdal-Geel, Antwerpen; Lier-Duffel, Antwerpen (drie); Louvain-la-Neuve, Namur; Nieuwpoort, West-Vlaanderen; Ploegsteert, Hainaut, Stuivekenskerke, West-Vlaanderen; en Willebroek, Antwerpen. In enkele gevallen gaat het om mogelijk of met zekerheid ontsnapte vogels. De enige **Ijseend** *Clangula hyemalis* vloog op 2 januari langs Oostende, West-Vlaanderen. Een vrouwtje **Witkopeend** *Oxyura leucocephala* werd op 16 februari ontdekt op de Verrebroekse Plassen bij Verrebroek, Oost-Vlaanderen; zij bleef aanwezig tot in maart. Dit is het vierde geval voor België indien aanvaard. Eind februari ruide de vogel alle handpennen en de middelste staartpennen. Op 30 januari vlogen 306 kleine **duikers** *Gavia* langs Wenduine, West-Vlaanderen. De hoogste telling van **Roodkeelduikers** *G. stellata* was op 17 januari bij Oostende (111). Er waren 11 dagen met langsvliegende **Parelduikers** *G. arctica*; er is zeker sprake van overlap maar de maxima werden geteld langs De Panne, West-Vlaanderen, op 17 januari (zeven) en langs Wenduine op 30 januari (vijf). Op 17 januari pleisterden er twee in de Achterhaven van Zeebrugge, waarvan er één langdurig aanwezig bleef. Een grote duiker trok op 8 februari langs De Panne, West-Vlaanderen. Op 2 januari vloog een **Ijsduiker** *G. immer* langs Oostende, op 24 februari pleisterde een adulte in de Achterhaven van Zeebrugge, West-Vlaanderen, en op 25 februari vloog er één weg uit Het Zwin in Knokke, West-Vlaanderen. Langs De Panne werden op 8 februari 725 **Jan-van-genten** *Morus bassanus* geteld. In Oostende waren er waarnemingen van onvolwassen **Kuifaalscholvers** *Phalacrocorax aristotelis* op 24 en 25 februari en van adulte op 28 januari en 7 februari. Op 30 januari vloog er één langs Wenduine. In een tuin in Schilde, Antwerpen, foerageerde op 26 januari een adulte **Kwak** *Nycticorax nycticorax*. De geringde **Koereiger** *Bubulcus ibis* die van 4 tot ten minste 10 januari bij Ardooie, West-Vlaanderen, pleisterde, bleek vorig jaar te zijn losgelaten na revalidatie in een vogelasiel. Er werden **Grote Zilverreigers** *Casmerodius albus* opgemerkt in Boneffe, Namur; Breuvanne, Luxembourg; Bree, Limburg (drie); Chiny, Luxembourg; Damme, West-Vlaanderen; Falemprie, Namur; (drie); Fraire, Namur; Gastuche, Brabant-Wallon (twee); Grand-Leez, Namur; Harchies-Hensies, Hainaut (23);

Hoelede, Vlaams-Brabant; Huldenberg, Vlaams-Brabant; Lier; Leopoldsburg, Limburg; Longchamps, Namur; Mehogne, Namur (drie); Mol, Antwerpen (vijf); Noville-sur-Mehaigne, Namur; Pessoux, Namur (twee); Poederlee, Antwerpen; Roosbeek (vier); Rosières, Brabant-Wallon (twee); Schulen (twee); Sint-Agatha-Rode, Vlaams-Brabant (drie); Tienen; Uitkerke; Virelles, Namur; Wavre, Brabant-Wallon (drie); Willebroek, Antwerpen; Zeebrugge; en Zonhoven, Limburg (maximaal 16). **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* werden nog gezien in Brugge-Meetkerke, West-Vlaanderen (22); Doel-Verrebroek (vier); Kalmthout, Antwerpen; Lissewege, West-Vlaanderen (19); Moerkerke; Neervelp, Vlaams-Brabant; Nieuwpoort; Roosbeek; Uitkerke; Westende, West-Vlaanderen (drie); Woumen (twee); Zeebrugge (drie); en Zonhoven. De eerste **Zwarte Ooievaar** *Ciconia nigra* keerde terug naar het Ardense broedareaal op 25 februari en verbleef toen op het Lac de la Plate-Taille, Namur. Bij Poederlee overwinterde een **Ooievaar** *C. ciconia*. Op 26 januari werd er één gezien bij Vollezele, Oost-Vlaanderen, en op 6 februari was er een waarneming bij Wijnegem, Antwerpen. Van echte trek was pas sprake op 22 en 23 februari met respectievelijk twee en vijf exemplaren. Het broedpaar van Horion, Liège, was vanaf 16 februari weer terug op het nest. Reeds tijdens de warmtegolf op 15 februari vlogen de eerste **Lepelaars** *Platalea leucorodia* over Zandvoorde, West-Vlaanderen; Kalmthout (twee); Moen, West-Vlaanderen (vijf) en Zeebrugge (vier). Op 21 februari zat er een bij Knokke, op 26 februari twee in de Uitkerkse Polders, op 28 februari één in Zeebrugge en op 29 februari wellicht dezelfde bij Lissewege.

WOUWEN TOT ALKEN **Rode Wouwen** *Milvus milvus* werden gezien in Matagne-le-Grande, Namur, op 8 februari; Aldringen, Liège, op 13 februari; Plainevaux, Luxembourg, op 15 februari; Tihange, Liège, op 18 februari; Nassogne, Luxembourg, op 20 februari; Wibrin, Luxembourg, op 21 februari; Thommen, Liège, op 22 februari; Roly, Namur, op 26 februari; Sint-Truiden, Limburg, op 27 februari; en Tilff, Liège, op 29 februari. De juveniele **Ruigpootbuiszard** *Buteo lagopus* bleef de hele periode aanwezig bij de Verrebroekse Plassen bij Verrebroek. Twee grote hybride **valken** *Falco* van het Giervalk- en Sakervalktype verbleven de hele periode in de Uiterwaarden van de Maas bij Geistingen. Er werd in deze periode een 16-tal **Smellekens** *F. columbarius* opgemerkt. Vanaf 10 januari tot in maart pleisterde een juveniele **Kraanvogel** *Grus grus* bij Boekhoute, Oost-Vlaanderen. Op 4 januari vloog er één over Sclessin, Liège; op 14 februari 25 over Battincourt, Luxembourg; op 17 februari c. 100 over Tintigny, Luxembourg, en 25 over Liège, Liège; en op 27 februari drie over Ingooigem, West-Vlaanderen. Op 29 februari pleisterden er drie bij Postel, Antwerpen. Op 4 januari was er een melding van een **Regenwulp** *Numenius phaeopus* in Bredene, West-Vlaanderen. Een **Middelste Jager** *Stercorarius pomarinus* trok op 16 januari langs Oostende. In totaal werden in deze periode langs de Vlaamse kusten 51 **Grote Jagers**

S skua opgemerkt met maxima van negen langs Oostende op 2 januari en 17 langs De Panne op 8 februari. Er werden tijdens deze periode 27 **Zwartkopmeeuwen** *Larus melanocephalus* opgemerkt, wat behoorlijk veel is in vergelijking met 'normale' winters. Een eerste-winter **Kleine Burgemeester** *L glaucoides* werd op 7 februari gezien op het Lac de la Plate-Taille bij Falempise. De adulte **Grote Burgemeester** *L hyperboreus* van Oostende bleef daar tot in maart. Op 15 januari en op 20 februari was een adulte aanwezig in de Voorhaven van Zeebrugge en op 29 januari vloog een eerste-winter langs De Panne. Er waren enkele goede tellingen van **Drieteenmeeuwen** *Rissa tridactyla*, waaronder 620 langs Oostende op 17 januari en 635 langs De Panne op 8 februari. Langs Oostende vlogen op 2 januari 336 **Zeekoeten** en/of **Alken** *Uria aalge/Alca torda* en op 1 februari passeerden er daar nog eens 195. Er werden in deze periode 39 Alken waargenomen, wat een behoorlijk aantal is naar Belgische normen; maximaal vlogen er 10 langs De Panne op 31 januari.

UILEN TOT GORZEN Een roepende **Oehoe** *Bubo bubo* van onbekende origine was in februari enkele weken aanwezig in het centrum van Diest, Vlaams-Brabant. In januari pleisterden twee **Velduilen** *Asio flammeus* in de Uitkerkse Polders, op 30 januari verbleef er één in Het Zwin te Knokke en op 25 februari één in Berlare. De soort was weer bijzonder schaars deze winter. Een **Middelste Bonte Specht** *Dendrocopos medius* werd van 20 tot 29 februari waargenomen in Wortel-kolonie, Antwerpen, en bleek daar al enige tijd aanwezig te zijn. Verrassender was de waarneming van een exemplaar in het Kluisbos in Kwaremont, Oost-Vlaanderen, op 24 februari. Op de slaapplek in de haven van Oostende werden op 10 januari drie **Rouwkwikstaarten** *Motacilla yarrellii* gezien en op 25 januari werden er vier opgemerkt in Zeebrugge. **Cetti's Zangers** *Cettia cetti* zijn ondertussen aanwezig op zes Vlaamse en drie Waalse locaties. Op 16 en 17 februari werden nog vijf **Graszangers** *Cisticola juncidis* geteld

in de Achterhaven van Zeebrugge maar het werkelijke aantal lag mogelijk hoger. De eerste-winter **Provençaalse Grasmus** *Sylvia undata* werd op 25 januari voor het laatst gezien in de duinenreep in Blankenberge, West-Vlaanderen. Een **Siberische Tjiftjaf** *Phylloscopus collybita tristis*, of ten minste een vogel met die kenmerken, verbleef op 27 februari in Lier. Niet alle gegevens van **Witkopstaartmezen** *Aegithalos caudatus* bereikten ons: er waren meldingen in Rukkelingen, Vlaams-Brabant, op 1 februari en in Heusden, Oost-Vlaanderen, van 2 tot 9 februari. Van twee Limburgse plaatsen werd overtuigend fotografisch materiaal gezien maar de exacte data ontbreken. Er werden **Klapeksters** *Lanius excubitor* waargenomen in Brecht (twee); Mol-Rauw, Antwerpen; Neeroeteren, Limburg; Oostmalle, Antwerpen; en Weelde, Antwerpen. In Wallonië werd de soort frequenter gezien, daar waren 14 locaties met waarnemingen. Op 25 januari verbleef een **Ijsgors** *Calcarius lapponicus* bij Dessel, Antwerpen. Er werden slechts 24 **Sneeuwgorzen** *Plectrophenax nivalis* gemeld maar vanwege de aanwezigheid van illegale vogelvangers langs de Belgische kust werden veel waarnemingen verzwegen. In het binnenland waren er waarnemingen bij Boneffe, Leefdaal, Vlaams-Brabant, en Wavre, Brabant-Wallon. Het vrouwtje hybride **Witkopgors x Geelgors** *Emberiza leucocephalos x citrinella* bleef nog tot ten minste 29 januari aanwezig bij Hoegaarden, Vlaams-Brabant. De **Dwerggors** *E pusilla* van de IJzermonding in Nieuwpoort werd op 1 januari voor het laatst gezien.

Deze waarnemingsrubriek kwam tot stand met medewerking van Peter Collaerts (Oost-Brabant), Frank De Scheemaeker (Mergus), Koen Leysen (Limburg) en Willy Verschueren (Groenlink). De Waalse gegevens werden in hoofdzaak geput uit de AVES-website. Ook de hulp van al diegenen die (hun) waarnemingen inspraken op de Natuurpunt-Vogellijn was hier onontbeerlijk. De Natuurpunt-Vogellijn is nu alleen vanuit België bereikbaar op het nummer 0900-00194 (EUR 0.45/min), de Natuurpunt-Inspreklijn is te bereiken op 0800-11194 (gratis).

Gerald Driessens, Pastoriestraat 16, 2500 Lier, België (gerald.driessens@pandora.be)

DB Actueel

New species of kiwi Kiwis *Apteryx* are well known as the national symbol of New Zealand. Due to their nocturnal habits and now mostly restricted ranges, they have been hard to study. That detailed studies could reveal some taxonomic surprises is therefore not totally unexpected. Up to now, two groups including three species were recognized: the brown kiwis (one polytypic species, Brown Kiwi *A australis*) and the spotted kiwis (two monotypic species: Little Spotted Kiwi *A oweni* and Great Spotted Kiwi *A haastii*). Recent studies of the brown kiwis have confirmed that three

different 'varieties' within this group represent, in fact, cryptic species, one of which is described as a new species (Tennyson, A J D, Palma, R L, Robertson, H A, Worthy, T H & Gill, B J 2003. A new species of kiwi (Aves, Apterygiformes) from Okarito, New Zealand. Rec Aukland Mus 40: 55-64). The new species has been named **Rowi** (or Okarito Brown Kiwi) *A rowi*. The other two species are **North Island Brown Kiwi** *A mantelli* and **Tokoeka** *A australis*. Rowi occurs only in Okarito forest on the West Coast of South Island; its total population was estimated at 200 birds in 2002 (in

an area of 10 000 ha) and it is labelled as 'nationally critical'. In 1998, the population was estimated at only 140 birds. Tokoeka occurs in south-western South Island: Haast Tokoeka *A. a. australis* in the Haast area and Southern Tokoeka *A. a. lawryi* in Fiordland and on Stewart Island. North Island Brown Kiwi occurs on North Island.

The new species differs only slightly from the other brown kiwis. Differences can be found in plumage colour and colouration of bare parts, which are all paler than in other brown kiwis with the head, neck and belly feathers noticeably grey (often with some white on the head), the softness of the feathers (softer when stroked backwards than in Tokoeka), the shorter bill and the barred outer wing feathers (not present in the other brown kiwis). Apart from the holotype, only six specimens (paratypes) of the new species are known. The English name and scientific name is derived from one of the vernacular names of the new species. The studies revealed that Rowi is more closely related to North Island Brown Kiwi than to the geographically closer Tokoeka.

The existence of more than one species of brown kiwi had already been deduced from molecular studies in 2001 and was published two years later (Burbidge, M L, Colbourne, R M, Robertson, H A & Baker, A J 2003. Molecular and other biological evidence supports the recognition of at least three species of brown kiwi. *Conserv Genet* 4: 167-177). However, the name '*Apteryx rowii*' used in this publication does not comply in every aspect with the rules set by the International Commission on Zoological Nomenclature and the same applies to earlier descriptions of this taxon, all leading to invalid scientific names (*nomina nuda*). A *nomen nudum* ('naked name') implies that the given name has no official status (is invalid) and should not be used to refer to the taxon involved. Considering the urgent need for a properly established scientific name for the new species, Tennyson et al (2003) decided that it was best to quickly name and describe the new species in a separate publication.

Tokoeka is a polytypic species with at least three different 'lineages', now grouped into two subspecies. Further studies may reveal that more subspecies should be recognized or that subspecies should also be awarded species status. More information on the status, population and distribution of all five kiwi species, including colour photographs of each species, can be found at the kiwi recovery website (www.kiwirecovery.org.nz/Kiwi/Home/). ENNO B EBELS

New species of akalat A new species of akalat *Sheppardia* has recently been described from Tanzania (Beresford, P, Fjeldså & Kiure, J 2004. A new species of akalat (*Sheppardia*) narrowly endemic in the Eastern Arc of Tanzania. *Auk* 121: 23-34). Akalats are small chat-like or robin-like birds, (most) closely related to the genera *Saxicola*, *Erithacus*, *Cossypha*, *Alethe*, *Luscinia*, *Erythropgia* and *Oenanthe*. The new species,

Rubeho Akalat *Sheppardia aurantiithorax* (Dutch name: Rubehojanfrederik), was mistnetted (but not collected) already in 1989 in the Ukaguru mountains, c 150 km north of the range of Iringa Akalat *S. lowei*, of which it was then assumed to represent an isolated population. In February 2000, Jacob Kiure collected a specimen in the Rubeho mountains and later more specimens in the Ukaguru mountains, and swiftly concluded that these birds were diagnosably distinct from Iringa Akalat, as well as from Usambara Akalat *S. montana*, the other akalat restricted to high-altitude forest of the West Usamabara and Udzungwa mountains and adjacent highlands north of Lake Malawi. The three species share as unique character the presence of a bicoloured (orange and white) pre-ocular loreal spot and reduced rectal bristles. Rubeho Akalat differs from its presumed sister taxa, Iringa and Usambara Akalat, by a deep orange throat and upperbreast, without white in the centre of the throat, and a richer copper wash on the upperparts. Molecular analysis supported the specific status of the new taxon. The vocal repertoire comprises a series of dry rattles, deeper in pitch than similar calls of Iringa Akalat and never followed by the ascending sharp whistles often heard in Iringa Akalat. The territorial song and other vocalizations during the breeding season have not yet been recorded.

The scientific name of Rubeho Akalat (*aurantiithorax*) refers to the ochraceous colour on the throat and upperbreast and the English name to the type locality and principal highland within its restricted range. It has been recorded in montane forest at 1800-2200 m above sea level in the Rubeho highland, in the small Wota forest in the Wota mountains and in the Ukaguru mountains and seems to be fairly common. Its range is separated from that of Iringa Akalat by the erosion gap of the Great Ruaha river. In general, the eastern African akalats have been thought to be sedentary with only minor seasonal movements. However, one specimen of the new species was mistnetted in a lowland forest at only 400 m above sea level, north-east of the Uluguru mountains and more than 100 km east of the known breeding range, where there is also a record of Iringa Akalat (in 1962). These records suggest some dispersal in the dry winter season; the possibility that these records may represent (extinct) local populations should, however, not be ruled out.

The discovery of this new endemic species of the Eastern Arc montane forests emphasizes the complex biodiversity of the region and underscores the need for effective conservation measures. The Eastern Arc region has provided some other taxonomic surprises, most notably the discovery of a new species of partridge placed in a separate monotypic genus, Udzungwa Partridge *Xenoperdix udzungwensis*, which was described in 1994. It was first noted when scientists noted a pair of strange feet in a cooking pot in a forest camp in the Udzungwa mountains in July 1991; subsequent investigations revealed the presence in the area of a species new to science. ENNO B EBELS